IN NOMINE CHRISTI CRVCIFIXI;

SENTENTIÆ SACRÆ

In Quinq; Opuscula Divisæ.

De Symbolo Apostolorum,

SEV DE FIDE.

De alijs Virtutibus, & quæ his sunt annexa

De Opposito Virtutum sc:

De PECCATIS.

De DECEM DEI PRÆCEPTIS, vbi breviter de Præceptis Ecclesiæ.

Tandem De SACRAMENTIS.

In gratiam & commodum

ORDINANDORVM

AVTHORE

P. M. F. FERDINANDO OHM aliàs JANUSZOWSKI, Ord: Prædic.

His annexa brevis Monitio ad Lectorem Opusculorum jam impressorum sc: SENTENTIARUM MORALIUM & THOMISTICARUM.

Cum licentia Superiorum.

CRACOVIÆ, Typis NICOLAI ALEXANDRI SCHEDEL, S. R. M. Typ: A: D: M.DC.XCIX.

THOMAS à KEMPIS
L. 1. de Imitatione Christi C. 3.

HUmilis tui cognitio certior via est ad Deum, quàm profunda scientiæ inquisitio. Non est culpanda scientia, aut quælibet simplex rei notitia, quæ bona est in se considerata, & à Deo ordinata, sed præferenda est semper bona conscientia & virtuosa vita. Quia verò plures magis student scire, quàm benè vivere: ideò semper errant, & pene nullum vel modicum fructum ferunt.

O si tantam adhiberent diligentiam ad extirpanda vitia, & virtutes inserendas, sicuti ad movendas quæstiones: non fierent tanta mala & scandala in populo, nec tanta dissolutio in cœnobijs. Certè adveniente die Judicij, non quæretur à nobis quid legimus, sed quid fecimus: nec quàm benè diximus, sed quàm RELIGIOSÈ viximus. Thom. à Kempis loco citato.

CHRISTO CRUCIFIXO
DILECTO
CHRISTI CRVCIFIXI
SERVO
S. ROMVALDO
Eremitarum Camaldulensium
PATRI.
SACRO
EREMITARŨ CAMALDULENSIŨ
ORDINI
Fr. FERDINANDVS OHM *aliàs JANVSZOWSKI* Ord: Prædic.
In Signum Profundissimæ
Venerationis
OFFERT.

DVm alij magnis Principibus sua opera consecrant, vt omnia sub eorum tutela pro-

 spero

spero gressu incedant: hâc occasione Magne Eremitarum Camaldulensium PRINCEPS *SENTENTIAS SACRAS in gratiam & commodum* ORDINANDORUM *collectas Tuo Nomini consecrandas duxi* (præmissâ Tibi Christe Crucifixe superprofundissimâ submissione) *verè enim Magnus es, non solùm inter homines, utpote ex Illustrissima familia Ducum natus, sed quod majus, apud Deum. Magnitudo hæc excellentiâ virtutum mensuratur. Fuit ergo in Te sincerus Religionis affectus, dum in Monasterio Classensi militiam Christi sub Regula S. P.* BENEDICTI *incboâsti. Fuit profundissima ad tollendas Sathanæ insidias humilitas: magno tamen apud Principes & Reges in honore fuisti, multiq; Tuo consilio mundi illecebris abjectis solitudinem petière. Sufficiat adducere Petrum Urseolum Venetiarum Ducem. Fuit admirabilis patientiæ amor: inclusus enim circa paludem Cammias*

clen-

clensem dictam Origarium, ita inde totus tumefactus & depilatus exivisti, ut non eadem quæ inclusa fuerat facies videtur. Nam & caro sic viridis erat ut vix stelliani discolor appareret. Quid de rigore jeiunij? præter alia jeiunij onera per continuum annum singulis diebus nihil habuisti nisi unum pugillum elixi ciceris. Sed quis singula ea narraret? sufficiat, in Te B. PATER & Tuis Discipulis antiquorum Eremitarum rigorem expressum: taliter enim in Sytria cum Tuis vixisti, acsi altera denuo Nitria videretur. Omnes siquidem nudis pedibus incedentes, omnes pallidi, & nimiâ omnium rerum extremitate contenti. Nonnulli verò damnatis januis clausi, ita mortui videbantur mundo, velut in sepulchro positi. Vinum nec in gravissima ægritudine petebatur. Sed cur ego de Monachis loquor, cùm & ipsi Monachorum famuli, ipsi quoq; custodes pecorum jeiunaverint, silentium tenuerint

rint

rint, disciplinas inter se fecerint, & de quibuslibet verbis pœnitentiam flagitaverint. O aureum (exclamat B. Petrus Damianus) Romualdi sæculum, quod etsi tormenta persecutorum non noverat spontaneo tamen Martyrio non carebat. Cujus tamen causâ in Pannoniam profectus, sed morbo reverti coactus, relicto ibidem perpetuo per Discipulos fructu.

Etiã ad vos Venerabiles Eremitæ Camaldulenses sermo meus dirigitur, cùm & sub Vestro Venerabili Nomine Sacrarum Sententiarum Opusculum *lucem publicam videre desideret. Venerabile enim Nomen Vestrum: Vos enim antiquorum Eremitarum (quorum magnifica opera universus Orbis stupet, quorum collationibus seu dictis Angelicus Doctor suam Angelicam vitam componebat) veri imitatores. Hac de causa candidus Ordo Vester, mirabili visione præsignatus Scalam enim à terra cælum pertingentem, per*

quam

quam homines in veste cādida ascendebant, per visum S.mus Patriarcha Vester conspexit, eoq; Sacram Camaldulensium Religionem designari mirabiliter agnovit. Hac inquam de causa: tali enim visione, veros antiquorum Eremitarum imitatores præsignari congruebat. Felix adhuc sæculum, quod, antiquorū Eremitarum splendore non spoliatum inter montiū & sylvarū feras tot cœlestis Hierusalem cives alit. Et licèt in profundo silentio constituti, Ecclesiā tamen militantem, exemplari nocturnâ diurnaq; psalmodiâ, alijsq; ad Deum superoptimum fusis precibus, sustentatis. Quo etiam Apostolica in cœlis corona (vt legentibus & considerantibus. S. PAULI primi Eremitæ vitam patet) possidetur. Accedit Religiosæ conversationis odor quo populo prædicatis. O quàm benè docet, qui exemplo docet. Sub Tanti ergo & Talium Nomine Opusculum meum lucem publicam videre desiderat. Fave intercessione S. Pater. Favete precibus tanti Patris Filij.

MONITIO
Ad Lectorem Sententiarum Thomisticarum.

PErplexa bono sensu excusentur. Vbi sciendum, multas conclusionum probationes potiùs esse tantùm declarationes; & sic non obijciatur inefficacia rationi, cùm non adsit.

Perplexitates nonnullæ in particulari insinuantur vnà cum editione Sententiarum Thomisticarum.

Ad tollendam verò perplexitatem l: 4. d: 39. sciendum, cùm idem sit objectum habitûs quod & actûs primarij, ideo cùm objectum formale *Quod* contritionis sit peccatum sub ratione injuriæ Deo illatæ &c: idem erit objectum formale habitûs pœnitentiæ, vt etiam habet N. P. Labat d: 1, de Sac: Pœn: dub: 4. §. 1. ibi. *probatur vltima pars*, Et sic quando dicitur esse objectum materiale, dicitur comparativè ad formale *Quo*, quod est jus divinum læsum &c. vt habet citatus

Do-

Doctor l: c: ¶. 3. ibi. Colliges 4tò. Et sic prima ratio quâ probatur pœnitentiam distingvi à charitate est omittenda. Consequenter in ratione quâ probatur pœnitentiam distingvi à religione non interponendum jus divinum, sed sic dicatur. Item distingvi à religione quæ pro objecto formali respicit cultum Dei & non satisfactionem.

MONI-

MONITIO

Ad Lectorem Sentent: Moralium.

Monui: perplexa sanè intelligenda, attendendo antecedentia & sequentia: præcipuè primæ editionis. v. g. ex omissione alicujus particulæ (aliena inadvertentiâ) omissæ, sanè intelligenda intentio Authoris.

v. g. in 2. d. 29 conc: 2. post ly, cui censeretur subjectus, *adde*, tunc enim teneretur. *sc. se conformare.*

Idem dic, dum aliqua particula casu irrepsit. v. g. ly non, *vt in additione tertiâ. 2. edit. & c.*

Idem: dum vnus terminus pro alio ponitur. v g quantitas cibi. p. qualitas cibi. 1. d. 19

Nec mihi contrarior, licèt nonnullæ conclusiones sint in se tales. Nam quandoq; in aliena sententia, vel in communi, non attendendo leges particulares, loquor. vel tanquam securiùs, vel saltem vt probabile propono. Et sic nec S. Thomæ contrarior. v g. in 2. d, 66. Conc: 6. & in 4. d. 6. Conc. 8.

Inadæquatio censurarum relatarum, etiam substantia-

ſtantialis, ſic excuſetur, vt merentur excuſari Authores ex quibus non præmonitus deſumpſi. Miror quòd non moneant.

Inadæquatio cenſurarum ſubſtantialis eſt v. g. quando omittitur conditio ad incurrendam cenſuram neceſſaria. v.g. ſi non reſtituerit. *Accidentalis: quando, v.g. non referuntur complices Vel quando non enumerantur aliæ pœnæ.*

Hanc inadæquationem ſubſtantialem habes l. 1 d. 35, de Decimis conc, 4 primæ editionis, ſed in 2. edit: ſublatam. Has inadæquationes ſubſtantiales, quantùm potui (non tamen omnimodam ſecuritatem promitto) in ſecunda editione, tractando de Cenſuris, ſuſtuli, & in monitione ſecundæ editionis inſinuavi.

Inter alias, extra Bullam Cœnæ D: reſervatas, in prima editione inadæquatè retuli, Decimam quintam, vigeſimam, trigeſimam quartam & trigeſimam ſextam. Inter non reſervatas verò vigeſimam ſeptimam:

Sequendo impreſſionem quâ impreſſa Theol: P. Getij, omiſi in prima editione excommunicationem Bullæ C. D, de avocantibus cauſas ſpirituales &c.

Quòd

Quòd autem in vno vel altero casu referatur Author pro Authore. Papa pro alio Papa. Numerus pro numero. Minoris est momenti.

L: 4: d: 19. ¶. Dices: sic habeo. Dices non licet juvare reum justè damnatum vt rumpat carcerem. ergo nec consulere, vel præbere instrumenta ℞. Nonnullos negare cqm. Sed ego non video disparitatem. *Dico tamen re meliùs consideratâ, agnoscenda disparitas.*

L: 2: d: 42. legatur conjunctim vt habet S: Th sc. reverentia minueretur & fervor charitatis non multùm augeretur.

Videnda ergo monitio secundæ editioni præfixa, & alia in fine ejusdem editionis posita.

Facul-

Facultas & Approbatio Ordinarij.

EGo M. FRANCISCUS PRZEWOSKI S. T. D. & Professor. S. R. M. S. S. Floriani Præpositus. Ordinarius Librorum Censor. Opusculum, cui Titulus SENTENTIÆ SACRÆ in gratiam & commodum Ordinandorum ab *A. R. P. F. FERDINANDO JANUSZOWSKI S. T. D.* collectæ, vidi. Quod cùm nihil Orthodoxæ fidei aut bonis moribus dissonum in se contineat: sed non solùm Ordinandis verùm omnibus legentibus sit proficuum & vtile. ideò illud approbo & in lucem publicam prælo edi do & concedo facultatem, Datum in Præpositura S. Floriani 31. Ianuarij 1699.

M. FRANCISCUS PRZEWOSKI
S. T. D. & *Professor, Præpositus S. Floriani. S, R, M. S. Ordinarius Librorum Censor.*

Facultas Ordinis

F. VINCENTIVS KVLESZA

S.T.M. Provincialis Prov: Pol:

S. O. *Prædicatorum.*

AUthoritate Officij N. ac præsentium serie vobis A. RR. PP. Almi Studii N. Generalis Conventûs Crac: *Prov.* Pol. Moderatoribus ad præsens, gubernium Thomisticæ Scholæ tenentibus, committimus ac in meritum S. Obedientiæ mandamus, quatenus Opuscu: (cui titulus SENTENTIÆ SACRÆ in gratiam & commodum Ordinandorum) ab *A.R.P.* S.T.*M.F. Ferd: Ohm Ianuszowski* compositum diligenter perlegant, revideant, recognoscantq́; , sicq́, recognitum, relectum ac revisum iuxta S. Conc: Trid. Can: prout in Dñ judicaverint Typis publicis excudendum approbent, In N, P & F. & Sp. S. Amen: In quorum fidem

his

his manu N. ſubſcriptis ſigillum officij apponi mandavimus D. in Conv. N. Cr. SS. Trin. 1 Septi 1698.

Conſ. in D. VINC: KULESZA, M. Prov. Rtâ P. 232. mpr.

F. Jgnatius Kownacki S. T. Præſentatus Prior Elbig. & Soc. mpr.

Approbatio Theologorum Ordinis

SENTENTIAS SACRAS in gratiam & commodum Ordinandorum ab *A. R. P. S. T. M. F. Ferdinando Januſzowſki* accuratiſſimè collectas ex mandato A. R. P. M. Prov. cum fructuoſa iucunditate perlegi, quantumq; omnibus Ordinandis, imò & cæteris legentibus proficuæ futuræ ſint, ipſe probaui. ideo prælo dignas cenſeo. Crac: in Conv. SS. Trin. 18 Januarii. 1699.

Ego F. Thomas Engver Baccalaureus actualis & ProRegens Studij Gen: Crac: Ord: Præd: mpr.

OPus certè desideratissimum, Opusculis *A. R. P. S. T. M. F. Ferdinandi Olim aliàs Janussowski* S. O. P. C. Crac: comprehensum pro eruditione Christiana Catholica, & initiandis S. Ordinibus collectum ex SS. PP. ex mandato &c. vidi, legi & perpendi, quod ad laudem Dei, & utilitatem S. Ecclesiæ Romanæ, vtpote absq; omni ruga & nævo, prælo publico exponendum judicavi. Cracov: ad Ædes SS. Trin. Ord: *Præd*: 1698. 23. Decemb.

F. Vrbanus Bahrinowski, O. P. S. T. L. & Mag: Studij Gen: Crac: mpr.

OPV-

OPVSCVLVM PRIMUM, De Symbolo Fidei

PROLOGVS.

I. SYMBOLVM FIDEI est *Collectio Articulorum Fidei*. Est autem Articulus Fidei, *invisibilis veritas de Deo nos arctans ad credendum.* Particula *arctans* non debet sumi pro necessitate coactionis, cùm credere sit voluntarium, sed pro necessitate finis, quia accedentem ad Deum oportet credere & sine fide impossibile est placere, vt Apostolus dicit ad Hebr. 11. sic explicat S. Th. 22. q. 1. a. 6, ad 3.

2. Si plures veritates non habent specialem difficultatem, censentur vna veritas, v.g. quòd Christus D. sit passus,

mortuus, & sepultus. Vel si vna veritas continetur virtualiter in alia, vt veritas Sacramenti Eucharistiæ sub veritate de Omnipotentia Dei, ut docet S. Th loco cit: a: 8. ad 6.

3. Tria numerantur Symbola. 1. Apostolorum, 2. Nicænum, á primo tantùm secundûm maiorem explicationem distinctum. 3. S Athanasij.

DISTINCTIO I.

De primario Objecto Symboli Fidei.

1. DEVS sic explicari potest. *Ens per essentiam*, id est, *Ens cui necessario convenit existere.* Ex illo Exodi 3. *Ego sum qui sum.* 2 *Ens super omne ens, & à quo omne aliud ens dependet:* 3. *Ens quo nihil majus aut melius excogitari potest.*

2. DEus est vbiq; per essentiam, præsentiam & potentiam. Esse vbiq; per essentiam, est adesse immediatè omnibus secundûm suam entitatem. Per præsentiam, est cognoscere omnia. Per potentiam, est posse operari in omnibus rebus

quio-

quicquid vult S. Thom. 1. p, q. 9. a: 3.

3, Qvamvis Deus sit vbiq;, specialiter tamen est in cælo empyreo. 1, Ob loci dignitatem. 2, Quia in eo specialiùs splendet Divina Majestas, quàm in alijs mundi partibus. 3, Quia ibi specialiter operatur, Beatisq; seipsum manifestat & fruendum exhibet.

4. Sanctissima Trinitas, sunt *tres personæ, Pater & Filius & Spiritus S. in vnitate essentiæ Divinæ.* Quod mysterium nonnullis similitudinibus explicari solet S. Dionysius L. de Divinis Nominibus c. 5. comparat tribus luminosis vnitis, quorum est idem lumen. Alij comparant tribus plicis ejusdem vestis. Alij aliter. Quæ similitudines deficiunt. Aliàs tantum mysterium, non esset tantum mysterium.

DISTINCTIO II.

De numero Articulorum Symboli Apostolorum.

1, APostoli antequam in mundum dispergerentur Symbolũ composue-

runt, ponentes singuli singulos articulos. Qui autem hunc vel illum in particulari, non conveniunt Theologi. Propterea circa hoc non molestandi Ordinandi. Piè credendum B. V. MARIAM in medio Apostolorum tanquam Magistram fuisse, dum Symbolum componebatur. S. Paulus Apostolus nullum Symboli articulum composuit, quia non fuit adhuc electus.

2. Secundùm Catechismum ex Decreto Tridentini jussu Pij V. editum duodecim hocmodo numerantur articuli, Symboli Apostolorum.

1. Credo in DEUM Patrem Omnipotentem, creatorem cæli & terræ.

2. Et in IESUM Christum, Filium ejus vnicum Dominum nostrum.

3. Qui conceptus est de SPIRITU S. natus ex MARIA Virgine.

4. Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus & sepultus.

5. Descendit ad inferos, tertiâ die resurrexit à mortuis.

6. Ascendit ad cælos, sedet ad dexte-

tam

ram DEI Patris Omnipotentis.
7. Inde venturus est judicare vivos & mortuos.
8. Credo in Spiritum sanctum.
9. Sanctam Ecclesiam Catholicam, Sanctorum communionem.
10. Remissionem peccatorum.
11. Carnis resurrectionem,
12. Vitam æternam, Amen.
3. Ex his primus articulus pertinet ad Deum Patrem. Sex sequentes ad Deum Filium. Alij ad Deum Spiritum sanctum. Et sic Symbolum fidei in tres partes dividitur. Prima, circa Personam Patris, & creationem Patri appropriatam. Secunda circa Personam Filij, & redemptionem, Tertia circa Personam Spiritûs S. & Sanctificationem huic appropriatam.
4 Secundùm S. Thomam 22, q. 1. a. 8. quatuordecim numerantur articuli. Septem ad Divinitatem, Septem ad humanitatem. Circa Divinitatem, 1. de vnitate Essentiæ. 2. de Persona Patris, 3. de Persona Filij, 4. de Persona Spi-

ritûs S. 5, de creatione, 6. de Sanctificatione, dum dicitur, *Sanctam Ecclesiam Catholicam. Sanctorum communionem. Remissionem peccatorum.* 7. de remuneratione.

5 Circa humanitatem Christi D: 1, de Incarnatione, seu de Conceptione Christi 2. de Nativitate ejus ex Virgine. 3. de Passione ejus, Morte & Sepultura, 4. de Descensu ad inferos. 5. de Resurrectione. 6. de Ascensione. 7. de Adventu ad judicium.

6. Nec putes Authores Catechismi Romani contraire S. Thomæ, cùm fuerint Ordinis nostri & Discipuli S. Doctoris. Fuerunt F. Franciscus Forerius Lusitanus. F. Leonardus Marinus Archiepiscopus Lancianensis. F. Ægydius Fuscararius Episcopus Mutinensis. F. Thomas Manriq; S. Palatij Magister, & F. Eustachius Lucatellus, Ordinis N. Procurator Generalis. Sed hi duo vltimi tantùm reviderunt. Præfati ergo, dum Symbolum fidei in duodecim articulos diviserunt, numerum Apostolorum compo-

nentium attenderunt S. verò Thomas res contentas attendit. Qui etiam Opusculo 5. ait. *Nec refert ad veritatem fidei, vel errorum vitationem, qualiter distingvantur.*

DISTINCTIO III.

Circa primum Articulum
De Omnipotentia Dei Patris & opere creationis.

1. LIcèt omnes Personæ sint omnipotentes: quia tamen Pater est principium omnis productionis; & ipse à nullo producitur, ideo ei omnipotentia appropriatur, seu specialiter, nostro modo loquendi, attribuitur.

2. Opera sex dierum hoc ordine procedunt. Primo die creavit Deus cælum & terram. 2. fecit firmamentum, divisitq; aquas quæ erant sub firmamento, ab his quæ erant supra firmamentum. 3. Congregavit aquas quæ sub cælo erant in locum vnum, & apparuit arida, produxitq; terra herbam virentem, & lignum faciens fructum. 4. fecit Solem,

Lunam,

Lunam & Stellas. 5. reptilia & volatilia.

6. Bestias & reptilia terræ. Difficultates circa hæc videantur apud S. Thom. 1. p. præcipuè à q. 68

3. Circa creationem hominis hæc occurrunt. 1. Licèt homo inter creaturas corporeas primatum teneat, postremò tamen creatus. 2. Homo ad imaginem & similitudinem Dei creatus, quæ est secundùm animam, inquantum hæc habet incorruptibilitatem. S. Thom. Opusc. 6. 3. Locus vbi Adam creatus ignoratur, certum tamen extra paradisum fuisse conditum.

4 Probabile, in agro Damasceno. 4. Creatus à Deo perfectus secundùm magnitudinem corporis & ætatem, Scientiâ, aliis donis, etiam dominio in creaturas irrationales. ornatus. 5. Ex hujus costa Evam effinxit, quod præstitit, vt ostenderet mulierem sociam & collateralem esse viri, non servam, neq; dominam sed Viro capiti suo subditam. 6. Fuisset immortalis (cùm per peccatum

catum intraverit mors in mundum ad Rom. 5) transferendus, tempore à Deo destinato, in cælum, S. Th: 1. p. q. 102, art, 4.

5. Immortalitatem causabat, quædam virtus supernaturalis inexistens animæ, per quam anima poterat corpus ab omni corruptione præservare, quàmdiu ipsa Deo subiecta mansisset, S. Th: l. c. q. 97. a. 1. Lignum enim vitæ semel sumptum præservabat quidem à corruptione, sed tantùm ad determinatum tempus, S. Th. l. c. a. 4.

6. Res invisibiles, idest Angeli (de quibus loquor ordine Symboli Nicæni) non sunt creati ante mundum corporeum, sed simul. Concilium Lateranense C. Firmiter, vbi dicitur. Deum simul ab initio temporis, utramq; de nihilo condidisse creaturam, spiritualem & corpoream, Angelicam & mundanam. Et quidem primâ die creati sunt Angeli, si locum petas, in cælo empyreo. S. Th. 1. p. q. 61. a. 4.

7. Tres sunt Angelorum hierarchiæ.

Prima continet Seraphinos, Cherubinos, Thronos, Secunda. Dominationes Virtutes, Potestates. Tertia. Principatus, Archangelos, Angelos. Et sic sunt novem chori Angelorum. Quorum officia describo in 2. Sententiarum Thomisticarum distinctione 7. Vbi alia de Angelis videantur calamo brevi & facili descripta.

DISTINCTIO IV.

Circa secundum Articulum.

1. Hic articulus proponit Iesum Christum esse Filium Dei, verum, vnigenitum, ejusdem naturæ cum Patre. Et sic esse verum Deum, æqualem Patri, coæternum, personaliter distinctum, Dominum omnium. Licèt autem & nos dicamur Filij Dei, secundùm illud ps: *ego dixi Dij estis, & filij excelsi omnes*, hoc tantùm secundùm participationem & adoptionem, non secundùm naturam.

2. Hæc circa Nomen I E S V S sunt scienda, 1. IESVS est Nomen significans De-

Deum & hominem. 2. SignificansSalvatorem, 3. Voluntate Dei impositum, *Et vocabis Nomen ejus IESVM*, Matt. 1. 4. cùm cætera nomina Christi D. salutem quam nobis dedit, attingant, hoc ipsum vniversæ salutis humanæ vim complectitur. Cathehismus Romanus. & propterea dicitur nomen super omne nomen. 5. ad pronuntiationem hujusNominis inclinamur.

3. Additur Christus, id est, vnctus; quia verè oleo Spirituali vnctus ad triplicem dignitatem, Sacerdotis: Regis & Prophetæ.

4. Erat Sacerdos. Officium Sacerdotis est esse Mediatorem inter Deum & populum, inquantùm preces populi Deo offert, & pro eorum peccatis Deo satisfacit, hoc autem maximè convenit Christo D. S: Th. 3. p. q. 22. a: 1.

5. Erat Rex. *Regnabit in Domo Iacob in æternum & regni ejus non erit finis* Luc:1: Hoc regnum Spirituale atq; æternum, in Ecclesia militante, eam fundando, Sacramenta instituendo &c. inchoatur,

tur, & in triumphante perficitur.

6. Negari non debet Christum D. ut hominem habuisse dominium super omnia regna mundi in temporalibus, licèt id in paucis actionibus exercuerit, non quidem supremum, quod illi vt Deo tantùm competebat, nec infimum fundatum in voluntate humana. Iure enim humano introducta est divisio rerum, & jurisdictio ad servandam inter homines pacem. Tali dominio carere, perfectionis erat, sicut tali carere ad religiosam pertinet perfectionem. Habuit tamen dominium medium fundatum in vnione hypostatica, hoc enim conducebat ad exaltationem sui Nominis, vt in Nomine Iesu omne genu flectatur, ita P. M. Iulius Bianchi Venetus, Professor Romanus super Minervam, tractando in 3. p. D. Thomæ.

7. Erat verè Propheta, & in eo fuit verè prophetia. S. Th: 3. p. q. 7. a. 8. *Propheta magnus surrexit in nobis*, Lucæ 7. Quæ enim procul, ab aliorum viatorum notitia erant, annuntiabat. Scias ex

N. P. M-

N. P. M. Labat in 3. p. disp. 5. dubi 3. §. 3 prophetiam ex se non importare claram vel obscuram cognitionem, sed solùm notitiam eorum quæ procul sunt ab aliorum viatorum cognitione, sive illa sit clara, sive obscura.

DISTINCTIO V.

Circa tertium Articulum

In hoc Articulo & Conceptio Christi D. seu Incarnatio, & Nativitas declaratur.

1. QVando ergo B. V. Maria credidit Angelo & consensit, dicendo, *Ecce ancilla Domini fiat mihi secundùm verbum tuum*, tunc Spiritus S, supervenit in eam, hoc est, fæcundavit eam, & formavit in instanti de purissimo sangvine B. Virginis, corpus, & in eodem instanti in quo formatum est corpus, creata est anima de nihilo, & hæc eodem instanti conjuncta est corpori organizato & illa duo sc: corpus & anima simul fuerunt Divinitati vnita in Filij Dei persona, & sic

ſic eo inſtanti facta Incarnatio quo B. V. M. conſenſit, dicendo, *fiat mihi ſecundum verbum tuum.* Hæc ex B. Alberto Magno L. 4. c. 4. Compendij Theologicæ veritatis.

2. Licèt opera ad extra ſint communia toti Trinitati, Conceptio tamen Chriſti D. appropriatur, ſeu noſtro modo loquendi, ſpecialiter tribuitur Spiritui S. quia hoc opus bonitatis, opera autem bonitatis ſpecialiter attribuuntur Spiritui S.

3. Nec tamen Spiritus S. poteſt dici Pater Chriſti D. nam licèt Chriſtus D. ſecundùm quod homo ſit de Spiritu S. conceptus ſicut de principio activo, non tamen ſecundùm ſimilitudinem ſpeciei, ſicut homo naſcitur de Patre ſuo.

4. Nativitas Chriſti D. eſt triplex: Divina, humana & gratuita. Prima ex Patre ab æterno. Secunda ex Matre in tempore. Tertia in mente per gratiam. B. Albertus M. loco cit. c. 10. & hanc triplicem Nativitatem repræſentat Eccleſia per tres Miſſas die Nativitatis D.

Miſſa

Missa noctu celebrata repræsentat Nativitatem Divinam. In aurora, secundùm carnem ex B.V.Mariâ. Cantata in die, gratuitam. B. Albertus M. loco cit. quem vide.

5. Secundùm temporalem Christi D: Nativitatem B.V.Maria est vera Mater. Nam corpus Christi D. est de B. V. sumptum, & ex purissimo sangvine Beatissimæ formatum. Seu quod in idem redit. Conceptus est de Maria Virgine materiam ministrante in similitudinem speciei, quod sufficit ad rationem veræ Matris, S. Th: 3. p. q. 32. ar. 3 & q. 35. a. 3

6. Per medium annorum quo Christus D. venit intelligitur plenitudo temporum, id est tempus gratiæ. Dicitur medium, quia mediat inter annum iræ, qui fuit Veteris Testamenti, & annum gloriæ. Dionysius Carthusianus super Canticnm Abacuc. *Audivi auditionem tuam & timui.*

DISTINCTIO VI.

Circa quartum Articulum.

Hic Articulus Passionem Christi D. in Cruce suspensionem, Mortem & Sepulturam credendam proponit.

1 SEcundùm S. Vincentium Ferrerium relatum à P. M. Seraphino à Porrecta in 3. p. D. Thomæ q. 47. art. 1. Christus D. his instrumentis flagellatus, sc. Virgis spineis, flagellis habentibus nodos, aculeis acutissimis transfixos, & cathenis habentibus in summitatibus vncos. Primi enim milites flagellantes habuerunt virgas de spinis, & vepribus acutissimis confectas, quibus flagellando cutem Christi aperuerunt. Secundi primis fatigatis succedentes habuerũt flagella, in quorum summitate erant nodi aculeis acutissimis transfixi, & his flagellando Sanctissimam carnem scindebant. Tertij secundis succedentes habuerunt cathenas, in quarum summitatibus vnci, quibus flagellando Sanctissimam carnem extraxerunt,

2. Qvidam ex revelatione numerant supra quinque millia ictuum. Alanus de Rupe c. 15. dicit, Divo Bernardo à Christo D. revelatum. *Qui amat mecum portare Crucem, is in dies, mihi passo, recitet quindecim, Pater N. & Aue per annum solidum, & complebit numerum vulnerum meorum.* Fors essent quinque millia vulnerum, quadringenta septuaginta quinq;

3. Secundùm S. Anselmum in Dialogo de Passione Domini, corona Christi Domini non fuit de spinis, quæ vulgò dicuntur spinæ, sed de juncis marinis, qui acutiores habent aculeos, Idem docet S. Bonav. Ludolphus Carthusianus apud P. M. Ruszel l. 1. p. 1. c. 8. ubi alias sententias refert.

4. Secundum S. Greg. Nazianzenum & S Bonaventuram, Christus D. tribus clavis fuit Cruci affixus. S. Greg. Turonensis, Innocentius III, Consalvus Duranthus, Gvlielmus Lundanus Episcopus & alij tenent, quòd quatuor. Pedes enim duobus affixi, ut est in revelationibus S. Birgittæ l. 4. c. 70.

5.

5. Non numerando titulum Crucis; de quatuor lignis fuit Crux Christi D. sc. de Cedro, Cupresso, Palma & Oliva, Titulus secundùm Bedam de buxo. Et sic numerando titulum de quinq; lignis, V.P. Magistrum Ruszel l. 2. de S. Cruce parte 1. c. 1. 2. 3, & 4. Hæc ligna & positio eorum exprimuntur his versibus,

6. Pes Crucis est Cedrus. Corpus tenet alta Cupressus. Palma manus retinet. Titulus lætatur Olivâ.

7. Antequam poneretur Columna pro sustentanda tabula tituli, Crux Domini erat adinstar T. Ita Innocentius III, in præfatione ad Patres Concilij Lateranensis Tau (ait) est ultima litera Hebraici Alphabeti exprimens formam Crucis, qualis erat antequam Domino Crucifixo Pilatus titulum superponeret. V. P. M. Ruszel loco cit. c. 7.

8 Secundùm Ludolphum Carthusianum de vita Christi 2. p. c. 63. Pars superior Crucis signat januæ cæli apertionem, inferior inferni destructionem, à dextris gratiæ collationem, a sinistris peccatorum remissionem.

9.

9. Christus D. non fuit totus nudus in Cruce. Ita S. Anselmus de Passione D. & multi alij apud Ludolphum Carthusianum, p. 2 c. 58. & 63. Alij SS. Patres qui oppositum sentire videntur loqvuntur de nuditate moraliter omnimoda, qualem censetur habere existens in balneis, licèt aliqua pars tegatur, parum enim pro nihilo reputatur. Rationem dat Consalvus Duranthus l. 1. c. 17. quod Christus D. coram Sanctissima Matre, alijsq; mulieribus sanctitate conspicuis sic apparere noluerit. Flagellatus tamen nudus omnino fuit, ut patet ex revelatione S. Birgittæ l. 1, c. 10. ibi *alligatus autem nihil omnino operimenti habebat sed sicut natus est stabat & patiebatur erubescentiam suæ nuditatis.* Vide P. M. Ruszel l. 1, p. 1. c. 18.

DISTINCTIO VII.

Circa quintum Articulum.

Hoc Articulo proponitur victoriosus descensus ad inferos, & gloriosa Resurrectio à mortuis

2. Ani.

1. ANima Christi D. tanto tempore fuit apud inferos, quanto corpus in sepulchro. S. Th. 3. p. q. 52. a. 4. Horâ autem Resurrectionis eduxit Christus Dominus de lymbo Patrum animas, & die Ascensionis in cælum perduxit. De loco damnatorum & cum solo originali decedentium (nam & hi sunt essentialiter damnati) nullum eduxit. S. Th. l. c. a. 6. & 7. De purgatorio illos tantùm qui erant sufficienter purgati, vel etiam, qui dum adhuc viverent, meruerunt per fidem & devotionem ad mortem Christi D. Vt eo descendente, liberentur à temporali purgatorij pæna S. Th. l. c. a. 8.

2. Ex his patet præter cælum quatuor esse receptacula animarum. Primum, ubi damnati, pænâ damni, id est carentiâ visionis beatificæ, & pænâ sensûs torquentur. Secundum, locus Purgatorij, immediatè existens supra damnatorum infernum. Tertium, lymbus puerorum cum solo originali decedentium. Quartum, lymbus Patrum, à qvo Christus

ſtus D. animas antiqui teſtamenti ſine originali & mortali decedentium eduxit. Ita hæc receptacula ordinat Samuel de Lublino v. Purgatorium & ſentit ignem inferni, qui in profundo cruciat damnatos, aſcendere ad purgatorium, qui tamen ad decedentes cum ſolo originali non aſcendit, cùm hi pænam damni tantùm patiantur, multò minùs aſcendebat ad Patres in lymbo. Hæc circa deſcenſum ad inferos.

3. Circa Reſurrectionem hoc inter alia ſciendum, ideo Chriſtum D. retinuiſſe Sacras cicatrices. 1. ad majorem ſui gloriam. 2. ad confirmandum corda Diſcipulorum circa fidem ſuæ Reſurrectionis. 3. Vt Patri pro nobis ſupplicans, quale genus mortis pro homine pertulerit, ſemper oſtendat. 4. vt ſuâ morte redemptis, quàm miſericorditer ſint adjuti, propoſitis ejuſdem mortis indicijs, inſinuet. 5. ut in judicio, quàm juſtè damnentur ibidem denuntiet. ita S. Th. 3. p. q. 54. a. 4.

DISTIN-

DISTINCTIO VIII.

Circa sextum Articulum.

De Triumpho Ascensionis in cælum & Throno sessiónis à dexteris æterni Patris.

1. QVi resurrexerunt Matt: 27. non ascenderunt in corporibus cum Christo. S. Th. 3. p q. 53 a. 3. ad 2. ex S. Aug. Et sic solus Christus D. perfectà Resurrectione, id est, non moriturus, ante vniversalem resurrectionem rresurrexit. Ex priuilegio B. V. M. & piè creditur de S. Ioanne Euangelista, ait S. Thom. opusc: sexto explicando præsentem articulum.

2. Si loquamur de Christo D. ut Deo, *sedet ad dexteram Patris*, idem est ac, est in æqualitate Patris, Si loquamur ut de homine, *sedet ad dexteram Patris*, id est, est in bonis paternis potioribus præ cæteris creaturis, id est, in majori beatitudine, & habens judiciariam potestatem. S. Th. 3. p. q. 58. a. 3. & 4. Et sic per dexte-

dexteram Patris intelligitur, gloria Patris, beatitudo & potestas judiciaria.

DISTINCTIO IX.

Circa septimum Articulum.

De extremo Judicio.

1. Licet in morte subeamus judicium particulare, necessarium tamen judicium Vniuersale, ut omnibus innotescat justa Supremi Iudicis de factis nostris sententia. Colligi potest ex Scripturis quòd Christus D. ad judicium universale sit descensurus, circa locum Montis Oliveti, sicut & inde ascendit. Praeeminet autem Mons Oliveti valli Iosaphat. Scias ex B. Alberto Magno in Compendio Veritatis Theologicae l. 7. Christus D. sedebit in loco eminenti cum Sanctis, mali verò subtus in terra quam dilexerunt.

2. Sol & Luna non obscurabuntur tempore Adventûs Christi D. quia totus mundus innovabitur Christo D. veniente & Sanctis resurgentibus. Obscura-

ſcurabuntur ergo tempore propinquo ante judicium, vel ſimul, vel diverſis temporibus, S. Th. in ſupp. 3. p. q. 73. art. 2.

3. Omnes ante diem judicij morientur. Quia omnes homines Dei ſententiâ morti adjudicati ſunt propter peccatum. S. Th. in ſupp. 3. p. q. 78. a. 1. Quando autem in Symbolo dicitur, *venturus eſt judicare vivos & mortuos*, per vivos non intelliguntur qui nunquam mortui, ſed qui tempore propinquo & ſignorum vi mortui, S. Th: loco cit. ad 1.

4. De igne ultimæ conflagrationis hæc è multis ſcienda. 1. Ignis occupabit tantùm de ſpatio, quantùm occupaverunt aquæ diluvij, & ſic quindecim cubitis erit altior montibus, S. Th. in ſupplemento 3. partis q. 74. a. 6. Quare non perveniet ad ſphæram ignis, nec purgabit elementum ignis, S. Th. loco cit. 2. Poſt judicium involvet malos, S. Th: l. c. a. 7. Quicquid de illo igne ſ..lidum, uſtivum & impurum reperietur, ...endet ad inferos ad augendam

pœnam

pœnam malorum, quicquid verò subtile & lucidum, remanebit superiùs ad augendam gloriam Beatorum. S. Th. a.9, immò quicquid ignobile in mundo ad locum pœnarum confluet. B. Albertus M. in Compendio Veritatis Theologicæ L. 7. c. 20. Ex dictis intelliges durante judicio mundus stabit in igne conflagrationis, vt etiam docet Dionys: Carth: Dominicâ 1. Adventûs in enarratione Evangelij.

5. De Cruce quæ tempore judicij apparebit sequentia habet Carth. loco cit. serm, quinto: *Tunc apparebit Crux Christi, atq; vt aliqui volunt reintegrabitur. vel aliquid lucidum in Crucis specie apparebit.*

6. Docet Philippus à S. Trin: tract. 2; in 1, 2. disp 9. dub. 5. ad 2. Sententiæ finales sc. *Venite benedicti &c. ite maledicti &c.* tantúm dirigentur ad adultos. Nam in vltimo judicio tantùm fiet mentio operum bonorum ad laudem, & malorum ad confusionem.

7. Et sic sententia à Christo D. contra reprobos fulminanda, contra mor-

tuos in solo originali, licèt in judicio ap-parebunt, non dirigetur, quamvis hi sint essentialiter damnati, vtpote carentes visione Dei. In carentia enim claræ visionis Dei consistit essentialiter damnatio, sicut in clara visione Dei, consistit es-sentialiter beatitudo.

8. Pœnam damni & sensûs patientur damnati. Per pœnam damni intelligitur amissio seu carentia beatitudinis æter-næ, per pœnam sensûs intelligitur, quæ inferendo aliquid nocivum sive corpo-ri, sive animæ, torquet & affligit. Dici-tur autem pœna sensûs quamvis anima torqueatur, quia nocumenta nociva po-tissimùm sensibus percipiuntur. Ex his pœna damni, vtpote amissio summi bo-ni, est major, quam solam experiuntur morientes, cum solo originali deceden-tes: pœna enim sensûs solùm per pec-catum personale contrahitur secundùm S. Bernardum dicentem, in inferno so-lam propriam ardere voluntatem.

9. Pro coronide circa præsentem arti-culum quæritur quomodo innovabitur

mundus? Videt Carthusianus Dominica 1. Adventûs serm. 4. *Complanabitur terra, erit pulchra ut aurum. aqva sicut crystallus. aër vt cælum. ignis vt sidera. lux Lunæ erit septemplex, seu tanta vt modò Solis. lux Solis septies tanta vt nunc. Siderum quoq; lux proportionaliter tunc creditur augenda. Sol perpetuò stabit in oriente. Luna iugiter plena erit in occidente, & motus cessabit cælorum, eruntq; omnia in termino.* Ita ille, quem Cardin: Bellarminus doctissimum & sanctissimum vocat. S. tamen Thomas in supplem. 3. p. q. 91. a. 4. docet, terram fore in superficie perviam vt vitrum. Sic ergo terra & cælum, quoad accidentia, transibunt.

DISTINCTIO X.

Circa octavum Articulum.

Credo in Spiritum sanctum.

1. NOmen spiritus S. duobus modis sumitur. 1. complexè seu vt compositum ex duabus dictionibus. 2. ex vsu Ecclesiæ, incomplexè seu per mo-

dum vnius dictionis. Primo modo est commune tribus Personis, quia quælibet & spiritus & sancta. Secundo modo, soli tertiæ personæ convenit, Quo nomine congruè ab Ecclesia nominatur, quia spiritus à spirando est quidam impulsus, Spiritus autem S. procedit vt impulsus, cùm procedat vt amor, qui est impulsus seu inclinatio in rem, secundùm illud, *amor meus pondus meum, eo feror, quocunq; feror.*

2. Hæc inter alia de Spiritu S. credenda. Esse consubstantialem seu ejusdem naturæ cum Patre & Filio. Procedere à Patre & Filio.

3. Spiritus S. in specie columbæ super Christum D. baptizatum apparuit, ad designandam dispositionem requisitam in baptizando, sc nè fictus accedat. S. Th. 3. p. q. 39. a. 6. ad 4. In igneis verò lingvis super Apostolos, ad designandum fervorem, quo corda Apostolorum erant commovenda, ad prædicandum Christum D. vbiq; inter pressuras, S. Th. loco citato.

DISTIN

DISTINCTIO XI.

Circa nonum Articulum.

Sanctam Ecclesiam Catholicam, SS. communionem.

1. ECclesia dividitur in militantem, purgantem & triumphantem. Militans timet & expectat. Purgans, tantùm expectat. Triumphans ab vtroque libera.

2. Ecclesia militans est *societas visibilis fidelium baptizatorum sub vno capite Christo in cælis, & Vicario ejus in terris, inter se eodem cultu communicantium.* Hæc vocatur regnum Dei, sponsa Christi, corpus mysticum Christi.

3. Qvatuor sunt notæ & conditiones veræ Ecclesiæ à Concilio Nicæno expressæ, ibi. *Credo, vnam, Sanctam, Catholicam & Apostolicam Ecclesiam.* Addunt aliqui quintam scr Romanam. Sed hæc non tam est nota, quam subjectum prædictarum notarum. His explico in sententijs Thomisticis in 3. d. 57.

4. Etiam peccatores quàmvis sint ex

reprobis seu damnandis, modò sint fideles, pertinent actu ad Ecclesiam, secus hæretici. De fidleibus excommunicatis dubium, sed probabile puto pertinere ad Ecclesiam ut doceo in præfato opusculo l. 4. d. 13.

5. Aliqui per communionem Sanctorum intelligunt congregationem fidelium. In primitiva enim Ecclesia fideles etiam peccatores dicebantur Sancti ob sanctitatem Ecclesiæ cujus erant membra. Et sic hæc pars articuli solùm ponitur claritatis gratiâ.

6. Sanctus Thomas Opusculo 6. circa præsentem articulum per communionem Sanctorum, intelligit participationem tum bonorum Christi D. vtpotè Capitis, qualia sunt Sacramenta & merita ejusdem. tum bonorum Fidelium adinvicem. Nam bonum Christi communicatur omnibus Christianis, sicut virtus capitis omnibus membris. Et sic communicantur nobis Sacramenta & merita Christi. Item quicquid boni faciunt omnes justi communicatur in chari-

rita-

ritate existentibus, secundùm illud, Psal. 118. *Particeps ego sum omnium timentium te.* Et inde, qui in charitate vivit particeps est omnis boni quod fit in toto mundo. Sed tamen specialiùs illi pro quibus specialiùs fit aliquod bonum.

7: Et sic per ly *Sanctorum* intelligi possunt res sacræ, vt sunt merita Christi D. Sacramenta, dona gratiæ, doctrinæ Christi D. Intelligi etiam possunt homines justi, qui ad invicem de bonis operibus participant, quemadmodum in corpore naturali operatio vnius membri cedit in bonum totius corporis.

8, Fit autem hoc modo hæc participatio bonorum operum, quòd benefacta justorum subveniant alijs in necessitatibus, defendant in periculis, confirment in bonis. Sumitur ex Synodo Colonensi in præsenti.

9. Hæc communio bonorum extenditur ad purgatorium. cùm animæ ibidem existentes vniantur nobis per charitatem,

10. Participant etiam mali de bene-

factis justorum, non quidem vt justi per quandam derivationem cùm sint membra mortua, sed per impetrationem, quâ sæpè auxilia divina resurgendi à peccatis conceduntur, auxilia inquam efficacia. Participant item de benefactis justorum, inquantum intuitu horum sæpè evadunt afflictiones & vindictam Dei.

11. Ex dictis patet, in hac communione Sanctorum fundari indulgentias vivorum & suffragia mortuorum.

DISTINCTIO XII.

Circa decimum Articulum.

Remissionem peccatorum.

1. NOn datur tam immane scelus, vel tantus peccatorum cumulus qui non possit per pœnitentiam deleri. Nam dicitur Ioëlis 2. *Deus præstabilis super malitia.* idest, misericordia & bonitas divina vincit quamlibet malitiam peccatoris. Peccant contra hunc articulum, de misericordia Dei desperantes,

2. Quando Matt: 12 dicitur, peccatum in Spiritum sanctum neque in hoc sæculo neq; in futuro remitti non est sensus, quòd nullatenus remittatur, sed difficulter, quia fontem gratiæ & pietatis sc. Spiritum sanctum fastidit ac repellit. Sicut morbus lethalis & insanabilis dicitur, qui difficulter curatur, & quo ægrotus medicinam odit & Medicum abominatur.

3. Vnum peccatum mortale nequit remitti sine alio. Quia dum peccatum mortale remittitur gratia sanctificans infunditur, quæ nullum peccatum mortale compatitur.

4. Seclusâ revelatione scire certò non possumus peccatum nobis esse remissum. Conjecturali tamen notitiâ per aliqua signa id fieri potest. Hæc autem signa, quòd aliquis percipiat se delectari in Deo, & contemnat res mundanas, & non sit conscius alicujus p: mortalis. S. Th. 1. 2. q. 112. a. 5. Signa quibus conjecturaliter cognoscitur prædestinatio, recito in 1. Sent. Thomisticarum dist. 21.

DISTINCTIO XIII.

Circa undecimum Articulum,
Carnis Resurrectionem.

1. RESurrectionis nostræ habemus symbolum in rebus naturalibus. Nam granum seminatum corrumpitur putrescit & moritur, postmodum repullulat, reviviscit & resurgit.

2. Hæc circa corpora resurgentium, ex S. Th. Opusc. sexto circa præsentem articulum sunt scienda. 1. *Idem* corpus quod nunc est, & quantùm ad carnem & quantùm ad ossa resurget. 2. Corpora resurgentia erunt alterius qualitatis, quàm nunc sint, quia non solùm beatorum sed & damnatorum erunt incorruptibilia. quia boni semper erunt in gloria & mali semper erunt in pœna. 3. Omnes, boni & mali cum omni integritate ad perfectionem corporis pertinente resurgent. non enim erit ibi cœcus vel claudus, nec aliquis defectus. 4. Omnes resurgent in ætate perfecta, qualis fuit Christi D. vltimas duas par-

tes docet B. Albert: M. loco mox citãdo. De primis enim duabus non est difficultas.

5. Hæc circa qualitatem corporum Bonorum scienda ex S. Th. loco cit: Sancti habebunt corpora glorificata, in quibus erit quadruplex conditio (aliàs, dos) prima est claritas. secunda impassibilitas. tertia agilitas. quarta subtilitas. Adverte ex Philippo à SS. Trin. disp 6. in 1. 2. dub. 3. per hanc dotem non habet corpus gloriosum esse in eodem loco cum alio corpore, sed habet quòd faciliè possit partes dividere & per eas se intromittere. Allegat S. Thomam V. citatum l. c.

6. Circa qualitatem verò corporum malorum, hæc sunt scienda. ex S. Th. l. c. 1. Corpora eorum erunt obscura. 2. passibilia, licèt nunquam corrumpantur: 3. gravia. 4. adinstar putridorum.

7. Per tubam ad cujus sonitum resurgemus intelligit S. Greg. relatus á B. Alberto M. in Compendio verit: Theologicæ L. 7. c. 16. manifestam Christi appa-

apparitionem, videlicet vt habet vim cujusdam imperij. S. Thom: in Supp. 3. p. q. 76. a. 2. intelligit vocem imperantem Christi D. Secundùm alios intelligitur ministerium Angelorum in colligendis cineribus.

8. Satis probabiliter à quibusdam dicitur, quòd resurrectio erit crepusculo, Sole existente in Oriente & Lunâ in Occidente, quia in tali dispositione, Sol & Luna creduntur esse creata; ut sic eorum circulatio compleatur penitus per reditum ad idem punctum. Vnde de Christo dicitur, quòd tali horâ resurrexit. ita in terminis S. Th. loco c. q. 77. art. 3.

DISTINCTIO XIV.

Circa duodecimum Articulum.

Vitam æternam.

1. AD vitam æternam omnes homines creati. Deus enim vult omnes salvos fieri. Non tamen omnes pervenient ad vitam æternam, immo pauciores.

mul-

multi enim sunt vocati, pauci electi. immo ex Christianis pauciores salvabuntur, tanquam probabiliùs docet Philippus à SS. Trin. disp, 17. in 1. p dub. 4. sequens Caiet: & refert S Greg. M. S. August: S. Hier. & Chrisostomum. Hæc perditio erit ex nobis. Cur ergo Deus hos creavit quos futuros malos præscivit? respondet Magister Sent: in 2. d. 3. quia prævidit quid boni de eorum malis esset facturus.

2. Vita æterna seu beatitudo nostra consistit in clara visione Dei. Dicit enim S. P. Aug: in Soliloquijs (36 *Hoc est plena beatitudo. & tota glorificatio hominū videre faciem Dei sui.* Vident autem Beati non solùm essentiam Dei, sed & alia quæ sunt formaliter & eminenter in Deo. Formaliter sunt attributa & relationes, eminenter creaturæ.

3. Proprietates vitæ æternæ seu beatitudinis hæ sunt. 1. Felix amandi necessitas. 2. Summum gaudium seu delectatio. Primò gaudent Beati de bono divino in se consideratو. Secundo de

bono

bono proprio, & felicitate qua potiuntur, vt tamen relata ad Deum tanquam ad vltimum finem, 3. Felix impotentia peccandi. 4. Perpetuitas.

4. Dotes animæ beatæ, sunt, visio, comprehensio, seu tentio & delectatio. Intelligunt autem Theologi per has dotes, ornamenta quædam seu dispositiones animæ, elevantes eam ad statum dissimilem vitæ, & conjunctionem spiritualem cum Deo. Harum explicationem vlteriorem vide in 4. Sent: Thomisticarum dist. 59.

5. Tres etiam sunt aureolæ Beatorum, sc. Martyrij Virginitatis & Doctoratûs: Est autem aureola gaudium quod Beati habent ex victoria de mundo, carne, vel diabolo, sicut aurea vocatur, tum ipsa beatitudo, tum gaudium de beatitudine. Aureola Martyrij est gaudium ex victoria de mundo. Virginitatis, ex victoria de carne Doctoratûs, ex victoria de Diabolo, qui per doctrinam ab hominibus pellitur. Hæc debetur etiam Confessarijs & Scriptoribus, ea quæ ad salu-

salutem dirigunt, scribentibus. Ex his nobilior Martyrij, deinde Virginitatis, tandem Doctoratûs.

6. Q. V. Aureola differat à fructu? scias, nunc de fructu sermo est, secundùm quod ex semine consurgit, spirituale autem semen est verbum Dei. R. ergo, sic loquendo de fructu, fructus verbi Dei differt ab aurea, & ab aureola: quia aurea consistit in gaudio, quod habetur de Deo, aureola verò in gaudio de operum perfectione, sed fructus consistit in gaudio quod habetur de ipsa dispositione operantis secundûm gradum spiritualitatis, in quem proficit homo ex semine Verbi Dei. S. Thom: in supp. 3. p. q. 96. a. 2. Id est, fructus consistit in gaudio quod habetur de utilitate, ex perceptione Verbi Dei, hominem quodammodo spiritualizantis. Hic fructus soli continentiæ correspondet: hæc enim præcipuè liberat hominem à subjectione carnis, & quodammodo hominem spiritualizat, ratione cujus fructus homini respondet. S. Th. loco cit. a. 3.

Et

Et hæc de vita æterna, quæ de numero Novissimorum (hæc autem sunt 4. sc. Mors, Iudicium, Infernus, Gloria cælestis) & de Symbolo Apostolorum, in honorem Capitis Apostolorum.

OPVSCVLVM SECUNDUM, De Virtutibus & ijsdem annexis.

PROLOGVS.

VIrtus est *bona qualitas mentis, quâ rectè vivitur, quâ nullus malè vtitur,* ex S. Th: 1. 2. q. 55, a. 4. Dividitur in intellectualem, moralem, & Theologicam. Intellectualis est illa quæ perficit intellectum ad cognitionem veri. Mo ralis, quæ voluntatem complet

ad prosecutionem boni honesti. Theologica, quæ circa Deum immediatè versatur. Intellectualis subdividitur in habitum primorum principiorum. sapientiam, scientiam. artem & prudentiam. De natura harum vide dicta in 3. Sent. Thomisticarum distinct: 52. Moralis subdividitur in 4. Cardinales tanquam principales, sc. prudentiam. justitiam, fortitudinem & temperantiam Theologica in Fidem. Spem & Charitatem.

DISTINCTIO I.

De Fide.

1. Fides, aliàs prima virtus requisita in Christiano, est *habitus supernaturalis quo certò credimus veritates à Deo Ecclesiæ revelatas.* Definitio apud S. Paulum (*fides est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium*) vtpote profundior, relinquitur Scholasticis. V. S. Th. 2 2. q 4. a. 1. Inter alias prærogativas fides sua certitudine superat omnium scientiarum naturalium certitudinem

nem, & sic circa res fidei nulla debet esse vacillatio.

2. Fides, alia est formata, alia informis. illa est in hominibus justis, hæc in peccatoribus. Alia explicita, alia implicita. Hæc est quâ creduntur veritates in alio, v: g. credo quicquid credit Ecclesia. Illa est quâ quis credit veritates fidei in seipsis distinctè, v.g. Trinitatem Personarum Divinarum. Incarnationem. &c.

3. Credere Deo, Deum & in Deum sic differunt. Credere Deo est firmiter tenere vera esse quæ revelat, Credere Deum est firmiter tenere Deum esse; Credere in Deum est credendo tendere in Deum tanquam in ultimum finem: & sic nequit dici credo in B. V. Mariam.

4. Ad eliciendum actum fidei hæc requiruntur. Ex parte intellectûs præter habitum fidei, requiritur illustratio actualis. Ex parte voluntatis pia affectio, ex gratia Spiritûs sancti in doctrinam Christi concepta. Et hoc est vocari ad fidem interiùs. Aliquando præter hæc

voca-

vocamur ad fidem per prædicationem exteriùs.

5. Hæc ex multis sunt motiva quæ faciunt fidem nostram credibilem. 1. Quòd modo mirabili fides Christiana per mundum propagata. Mirabili inquam modo, quia celeriter per pauculos Piscatores, pauperes, contemptibiles, ante rudes, qui non solùm homines rudes, sed & suo tempore doctissimos, & principes ad fidem Christi traxerunt. 2. Quòd multis magnisq; miraculis fides nostra à Christo ejusq; Discipulis confirmata. Id præter alia constat ex quatuor Evangelijs, vbi, cæci, muti, surdi &c. leguntur sanati. 3. Quòd inter Doctores Ecclesiæ tanta circa fidem concordia, vt etsi diversarum nationum fuerint, diversisq; sæculis floruerint, idem tamen docuere. Plura motiva videantur apud Theologos.

6. Sicut qui vno peccato mortali Deum offendit amittit totaliter charitatem, ita qui vni articulo discredit amittit totaliter fidem. S. Th. 22, q. 5. a. 3.

7. Præter ſacram Scripturam aliquæ traditiones non ſcriptæ ad regulam fidei pertinent. Patet ex S. Paulo 2. ad Theſſ. 2. *Itaq; fratres ſtate, & tenete traditiones quas didiciſtis, ſive per ſermonem ſive per Epiſtolam noſtram.*

DISTINCTIO II.

Quæ tenetur Chriſtianus ſcire & credere.

1. CHriſtiani à Chriſto cujus fidem profitentur, dicuntur. Primò autem ſic vocari cæperunt Antiochiæ, cùm antea vocarentur Fideles, Diſcipuli, Fratres, Sancti, Galilæi & Nazaræi à Ieſu de Nazaret Galilæo.

2. Tenetur quilibet Chriſtianus neceſſitate medij credere explicitè hæc duo principia, Deum eſſe & eſſe remuneratorem.

3. Suppoſitâ ſufficienti promulgatione Evangelij, tenemur eadem neceſſitate credere explicitè myſterium SS. Trinitatis, Incarnationis & Redemptionis, immò

immò Philippus à SS. Trinitate disp. 4. in 2. 2. dub. 5. citans S. Bonav. & Bonacina circa 1. Decalogi præceptum, q. 2. punct 2. cum M. Bannez, idem docent de Morte & Resurrectione Christi D. Alios articulos tenemur credere necessitate præcepti. Quomodo distingvatur necessitas medij & præcepti patebit ex dicendis de Baptismo.

4. Tenemur necessitate præcepti de B. V. M. credere, Verbi Divini Incarnationem in ejus vtero. Esse Virginem Mattem Dei.

5. Tenemur necessitate præcepti scire tria Sacramenta, sc. Baptismum, Eucharistiam, Pœnitentiam Reliqua tunc quando recipimus. Præcepta Decalogi. Præcepta communia Ecclesiæ, maximè confessionis & communionis annuæ, immortalitatem animæ. Peccatum originale. Necessitatem gratiæ. Deum esse orandum, consequenter scienda oratio Dominica. Deum esse timendum, cùm possit mittere in gehennam.

6. Quamvis Fidelibus svadendum, vt

ut Symbolum, Decalogum, Orationem Dominicam & Salutationem Angelicam explicitè sciant & memoriâ teneant, sicut & signaculum Crucis, non tamen est mortale illa nescire, dummodo illorum substantia sciatur. Ita docet de primis quatuor Suarez, & de ultimo Sanchez, relati in Summa Dianæ V. Fides. Et sic quoad orationem Dominicam sufficiet scire ejus summam, sc. à Deo omnia esse petenda. Quoad Symbolum Apostolorum, Sacramenta, Decalogum & Ecclesiæ præcepta sufficiet quòd rogati de singulis sciant respondere.

7. Nec sufficit ad æternam salutem prædicta credere, sed sunt adhuc nonnullæ obligationes. 1. Exigente occasione mori pro fide. 2. Agere Deo gratias pro ad fidem vocatione. 3. Imitari fidem Christi, quæ habenda pro speculo quotidiano.

DISTINCTIO III.

De SPE.

1. SPes est *habitus supernaturalis, quo certò speramus beatitudinem ex auxilio Dei.* Vel secundùm Magistrum Sententiarum in 3. d. 26. *Est expectatio certa beatitudinis proveniens ex gratia Dei & meritis nostris,* Quòd autem aliqui habentes spem deficiant à consecutione beatitudinis est ex defectu liberi arbitrij ponentis obstaculum sc. peccatum, non autem ex defectu Divinæ potentiæ & misericordiæ. S. Th. 2. 2. q. 18. a. 4. Ex quo intellige, fundamentum certitudinis spei esse omnipotentiam & misericordiam Dei.

2. Spes dicitur ex meritis provenire, quantùm ad ipsam rem expectatam, prout aliquis sperat beatitudinem se adepturum ex gratia & meritis, non autem dicitur provenire ex meritis quantùm ad entitatem: sic enim ex sola gratia infunditur.

3. Ex dictis patet spem consistere in hoc, quòd homo innitens auxilio Divino confidat benè agendo ad æternam beatitudinem pertingere.

4. Licet sperare in creatura ut secundaiòr

dario juvante, & sic B. V. Maria dicitur nostra spes. Licet etiam confidere in proprijs meritis vt proficiscuntur ex gratia Dei.

5. Hos effectus causat in nobis spes beatitudinis æternæ. 1. Facit nos observare mandata Dei. Scias. Licet benè operari intuitu retributionis æternæ, secundùm illud Psalmi 118. *Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas in æternum propter retributionem* Hinc meritò Alexander VIII. sequentem in ordine decimam damnavit propositionem, anno 1690. die 7. Decembris, *Intentio quâ quis detestatur malum & prosequitur bonum, merè ut cælestem obtineat gloriam, non est recta nec Deo placens.* Meritò inquam damnavit. 2. Spes beatitudinis æternæ consolatur nos in tentationibus & alijs afflictionibus. 3. Tollit anxietatem in morte.

DISTIN-

DISTINCTIO IV.

De CHARITATE.

Hæc virtus est maximè necessaria Christiano, cùm ut patet ex Apost. 1. ad Corint: 13. nihil sine charitate simus

1. CHaritas est virtus (vel potiùs habitus) supernaturalis quo Deum diligimus ex toto corde, ex tota anima, & ex totis viribus & proximum sicut nos ipsos, Dixi; vel potiùs habitus, assignando aliud genus, in gratiam eorum qui sciunt quid sit habitus, idem erat advertendum in definitione fidei & spei. Ex dicta definitione habes duo esse charitatis præcepta; unum de Deo, alterum de proximo.

2. Quando dicitur ex toto corde &c. non putes amorem Dei debere esse summum intensivè, sed appretiativè, ita ut pluris Deum ames, quàm omnes creaturas simul sumptas.

3. Signum hujus amoris ordinarium, sumitur ex observantia mandatorum,

& exercitio virturum. Extraordinarium, ex præparatione animi, effundendi, pro fide, sangvinem.

4. Charitatem esse formam aliarum virtutum, est per charitatem ordinari alias virtutes in vltimum finem. S. Th. 2. 2. q. 23 a. 8. Et sic licèt fides & aliæ virtutes in peccatoribus sint secundùm suam naturam & entitatem virtutes, non tamen habent statum perfectum virtutis, & sunt veluti mortuæ, vtpotè informes. Hâc ratione charitas est excellentissima omnium virtutum.

5. Nomine proximi intelligitur, qui nobiscum communicat, vel communicare potest in beatitudine æterna. S. Th. 22. q. 25. a. 10. Et sic Angeli, inimici, peccatores veniunt nomine proximi. Quò etiam reducitur corpus nostrum, cùm sit aliquomodo particeps beatitudinis, inquantùm ex beatitudine animæ redundat quædam beatitudo in corpus sc. sanitatis & incorruptionis vigor. S. Th. loco cit. a. 5.

6, Et sic patet quæ sit ratio, cur aliquis

quis vt proximus à nobis diligatur. sc. communicatio in beatitudine æterna. Vlteriùs patet Dæmones & alios damnatos nomine proximi non venire. Possumus tamen naturam Dæmonum diligere, non quidem volendo bonum vitæ æternæ, sed ut conserventur in suis naturalibus ad gloriam Dei. S. Th. l, c. a 11. Eodem modo discurre de creaturis irrationalibus. S. Th. l. c. a. 3.

7. His declaratur charitas erga proximum. 1. Non solùm verbo, sed & re juvare. 2. Infirmitatem supportare. 3. Gaudere in prosperis. 4. Compati in adversis 5. Et quidem præcipuè, à peccato reducere. Ex quibus hæc etiam inimicis ostendenda, quæ alijs communiter ostenduntur. Sola enim signa amicitiæ specialia, possunt inimicis, excipe articulum mortis, denegari. S.Th. loco cit. a. 9. Quod intellige per se loquendo. Nam si omissio signorum amicitiæ specialium esset scandalosa, aut per aliquid horum posses sine tuo incommodo, inimicum tibi & Deo reconciliare,

id omittere esset grave peccatum, vel etiam, si inæqualis persona soleret alium salutando prævenire, v. g. subditus Prælatum, ut advertit P. Hermannus in Medulla Theologiæ Moralis l. 2. tr. 3. c. 2. dub. 2. ex P. Layman.

8. Quatuor sunt ex charitate diligenda sc. Deus, Proximus, Corpus nostrum. Nos ipsi. S. Th. l. c. a. 12. Hic autem est ordo charitatis, ut post Deum plûs homo diligat animam suam, quàm aliorum: deinde plùs animas aliorum, quâm proprium corpus, proprium verò corpus magis quàm corpora aliorum. S. Th. l. c. q. 26. a. 2. 3. 4. 5. Q. An aliquando obligemur elicere actus Fidei, Spei & Charitatis? ℞. quòd sic, saltem semel in anno. Sermo autem est de obligatione sub p. mortali, cùm loquamur de re magni momenti. v. 1. Sent. Mor: d. 2. 3. 4.

DISTINCTIO V.

De Virtutibus Cardinalibus,

1. INter virtutes morales, hoc est, ad com-

componendos mores ordinatas, quatuor sunt principales, sc. prudentia, justitia, fortitudo & temperantia. Ideo vocantur cardinales, quia super eas volvitur tota conditionis humanæ ratio, eisq; veluti cardinibus, universa vitæ humanæ moles subnixa est.

2. Prudentia est *recta ratio agibilium*. seu est *virtus moralis, quæ præscribit quid hîc & nunc liceat, expediat aut debeat fieri secundùm rectam rationem.*

3. Nomine agibilium, primariò intelligenda sunt moralia id est, ad bonos mores pertinentia, & ad finem moraliter bonum, id est, honestum conducentia. Secundariò intelligenda sunt, quæ pertinent ad commodum vitæ humanæ, & ad benè vivendi quomodocunq; rationem.

4. Iustitia est *perpetua & constans ulnts jus suū vnicuiq; tribuens*, seu est *virtus moralis, quæ jus suum vnicuiq; tribuit*. Per jus hic & nunc intellige id quod debetur alteri secundùm æqualitatem, vel arithmeticam ut in justitia commutativa, vel geome-

tricam, vt in justitia distributiva, quæ potiùs dicenda proportio, quàm æqualitas.

5. Partes integrales justitiæ, hoc est, necessariæ ad officium integrum justitiæ, sunt, facere bonum & declinare à malo. Aliàs dicuntur officia justitiæ Christianæ.

6. Bonum & malum hic & nunc non sumuntur in generali, sic enim pertinent ad omnem virtutem: sed bonum sumitur vt habet rationem debiti ad proximum, malum verò vt habet rationem nocivi.

7. Partes subjectivæ seu species justitiæ sunt tres, Legalis, distributiva, commutativa.

8. Iustitia legalis est *quâ damus bono communi quod suum est.* v. g. inimicus facit incursum contra civitatem, cives ex justitia legali & propter bonum commune obligantur ad sumenda arma.

9. Distributiva est *quâ damus vnicuique suum debitum secundùm merita*, v. g. duo vel tres concurrunt pro dignitate obtinenda,

nenda, ex justitia distributiva oritur obligatio conferendi digniori.

10. Commutativa est, *quâ damus unicuique secundùm aequalitatem rei ad rem*, ut patet in emptione & venditione.

11. Fortitudo est *considerata periculorum susceptio & laborum perpessio*, vel aptiùs ex D. Th. Fortitudo est *virtus existens in irascibili, coërcitiva timorū & audaciae moderatariva instantibus periculis*. Duplex est actus fortitudinis, sc. aggredi & sustinere.

12. Temperantia est, *virtus, quae moderatur appetitum circa delectabilia secundùm tactum & gustum, prout rectam rationem decet, ob specialem honestatem, quae est in tali moderatione*. P. Gonet in Manuali Thomistarum de Virt: Cardinalibus c. 5. ¶ 2. Et sic temperantia propriè sumpta tantùm moderatur delectationes quae sunt in cibo, potu & rebus venereris, idem ex S. Th.

DISTINCTIO VI.

De DONIS SPIRITVS SANCTI Beatitudinibus Evangelicis. & Fructibus Spiritûs S.

Quoad I.

1. DOnum Spiritûs S. generaliter sumptum est id *quod gratis à Spiritu S. vt à causa efficiente procedit*, Et sic omnes gratiæ & virtutes infusæ possunt dici dona Spiritûs sancti.

2. Donum Spiritûs sancti specialiter sumptum est, *specialis dispositio à Spiritu S. animæ impressa, quâ disponitur vt facilè ab eo ad opera extraordinaria moveatur.* Sed hujus explicatio ad Theologos Scholasticos vide dicta in 3. Sententiarum Thomisticarum Distinct. 7ª.

3. Septem sunt dona Spiritûs sancti. vt patet ex Scriptura Isaiæ 11. sc. Donum Sapientiæ. Intellectûs. Consilij. Fortitudinis. Scientiæ. Pietatis. Timoris Domini. Horum explicationem V. loco citato.

Quo-

Quoad II,

4. Beatitudines Evangelicæ sunt quidam *actus donorum Spiritûs S, quibus ex instinctu & motione speciali spiritûs sancti ad vitam æternam seu beatitudinem consummatam accedimus.* Et sic sunt quædam inchoationes beatitudinis futuræ,

5. Beatitudines Evangelicæ sunt octo 1. Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum cælorum 2. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. 3. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. 4 Beati qui esuriunt & sitiunt justitiam. quoniam ipsi saturabuntur. 5. Beati misericordes quoniam ipsi misericordiam consequentur. 6. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. 7. Beati pacifici quoniam Filij Dei vocabuntur. 8. Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum.

6 Scias, beatitudinem secundam & septimam non coincidere. Nam secunda loquitur de homine ad seipsum, ex-

cludendo inordinatas passiones irascibilis; septima verò loquitur de homine cum respectu ad proximum, cum eo tranquillè vivendo.

7. Item scias, per luctum in tertia beatitudine intelligi exclusionem inordinatarum passionum delectationis & gaudij. In quarta per justitiam intelligitur vita æterna.

Quæsitum.

8. *Quomodo si tantùm sunt septem dona, ponuntur octo beatitudines? quæ ut docet S. Thom* 1, 2. q. 69. a. 1. sunt actus donorum ℞. ex S. Th. l. c. a. 3. octavam beatitudinem pertinere ad septem præcedentes, quasi confirmationem & manifestationem earum: continet enim quandam firmitatem animi, ne propter humanas persecutiones homo recedat ab his, quorum in alijs septem beatitudinibus mentio habetur.

Quoad III.

9. Fructus (ut in præsenti sumitur) est *quidam actus quo mens humana benè dispo-*

nitur,

nitur, procedens ex motione Spiritûs S. Ita loquitur P. Gonet de donis Spiritûs S 2. 2.

10. Licèt omnis beatitudo Evangelica sit fructus, ut ex immediatè dicto patet, non tamen è converso: cùm beatitudo Evangelica, vt pote quâ specialiter ad vitam æternam accedimus, sit aliquid perfectum & excellens, S. Th. 1. 2. q: 70. a. 2.

11. Fructus Spiritûs S. sunt duodecim ut patet ex S. Paulo ad Galatas 5. *Charitas*, id est, dilectio Dei super omnia. *Gaudium* idest delectatio in Deo, quam experiuntur alacriter Deo servientes. *Pax*, idest, tranquillitas conservativa præfati gaudij, non obstantibus turbinibus hujus vitæ. *Patientia*, id est, durorum sustinentia. *Benignitas*, id est, benefactorum collatio, seu executio. *Bonitas*, idest voluntas benefaciend. Sumitur hic voluntas pro actu. *Longanimitas*, idest, magnitudo animi in futuris bonis expectandis. *Mansvetudo*, idest motuum iræ exclusio. *Fides seu fidelitas*, id est, promissorum observantia. *Modestia*: id est, in dictis & fa-

cta decentia. *Castitas*, id est, concupiscentiarum illicitarum remotio. *Continentia*. id est concupiscentiarum licitarum, quales sunt in elcis &c. moderatio.

DISTINCTIO VII.

De CONSILIIS EVANGELICIS

1. CONsilia Evangelica communiter numerantur tria. Voluntaria paupertas Perpetua castitas. Humilis & perpetua obedientia. Addit Lorichius in Thesauro utriusque Theologiæ, Martyrium. Si hæc voto firmantur amittunt rationem consilij & induvnt naturam præcepti.

2. Dicuntur consilia: quia sunt liberæ observationes, ita ut sine earum obsarvatione, & justus quis esse possit, & vitam æternam consequi, etsi valde difficulter, propter impedimenta varia in hoc mundo.

3. Dicitur Evangelica: nam etsi fuerint in lege veteri, non tamen cum tanta perfectione & solemnitate ut in nova lege. vide Philippum à SS. Trin. in

l. 2. de Statu Religioſo diſp. 6. dub: 1. ubi probat in lege antiqua Statum Religioſum verè extitiſſe.

4. Paupertas Religioſa eſt *Voluntaria rerum temporalium ſub certa regula vel conſtitutionibus voto firmata abdicatio.* Caſtitas Religioſa *eſt perfecta omnis delectationis venereæ ſub certa regula vel conſtitutionibus voto firmata remotio.* Obedientia eſt, *prompta præceptorum Superiorum ſub certa regula vel conſtitutionibus voto firmata executio.*

5. Ad paupertatem refertur vilis habitus & victus. Item abdicatio omnium ſæcularium negotiorum & officiorum. Ad perpetuam caſtitatem ſervandam, referuntur, parcitas ac tenuitas victûs, vita ſolitaria & clauſura, jejunia & ſtrati vilitas. Ad humilem obedientiam referuntur omnia quæ ad colendum Deum pertinent, ut orationes, meditationes, ſacrificia, laudes, gratiarum actiones &c. Ita Lorichius ſub litera C, Attendant ad hæc Monachi & alij Religioſi & caveant ne ſignum prædeſtinationis vertant in ſignum æternæ damnationis;

ſtatus

status enim Religiosus est signum prædestinationis, ut docet S. Laurentius Iustinianus de perfectione Monachorum cap. 7.

DISTINCTIO VIII.

Assignatur generalis divisio bonorum operum,

1. TRia sunt bonorum operum genera, Iejunium. Oratio. Eleemosyna.

Quo ad I.

2. Iejunium laté acceptum, est *corporis per abstinentiam cibi & potûs vel in parte vel in toto, castigatio* Specialiter seu pro Ecclesiastico sumptum est *castigatio corporis certis diebus juxta præscriptum Ecclesiæ consistens in abstinentia à carnibus, & una per diem cibi refectione*.

3. Iejunium Ecclesiasticum tria requirit. 1, Vt semel in die comedamus, aliás solvitur jejunium. 2, Requirit abstinentiam à carnibus. Nomine carnis hic & nunc, veniunt etiam originem à carnibus trahentia, ut sunt ova, casei, lac.

lac. Hæc non ubiq; prohibentur die jejunij. 3. Requirit debitam horam edendi quæ est hora undecima. Vide dicta in Sent; Moral· dist: 19. ex quo patet jejunium plùs dicere quàm abstinentia.

4. Dies in quibus ex præcepto jejunandum, sunt dies Quadragesimæ, exceptis diebus Dominicis. Apud nos incipit Quadragesima à feriâ quarta Cinerum. 2. Quatuor anni tempora. *cap. statuimus dist; 76.* in quibus præcipitur iejunium trium dierum. 3 Præcipitur jejunare in quibusdam vigilijs, quæ ideo Vigiliæ dicuntur, quia Christi fideles ijs diebus non solùm jejunabant sed & vigilabant, quod hoc tempore dignis de causis sublatum est. Vigiliæ in quibus jure communi jejunatur, sunt Vigilia Nativitatis Domini. Assumptionis B V, M. *c. ex parte de observatione jejunij.* In vigilijs tredecim Apostolorum, in quo numero comprehendo S. Matthiam & S. Paulum. *c consilium de observatione jejunij*, exclusâ tamen non solùm vigilia SS. Philippi & Iacobi, in qua non jejunatur ob Paschalis

lis lætitiæ signum, sed & Vigilia S. Ioannis Evangelistæ ob Natalis Domini Solemnitatem, in Vigilia Pentecostes jejunatur saltem ob receptam consvetudinem, quæ attendatur. *c. statuimus dist. 76.* idem dic de Vigiliâ S. Ioan: Baptistæ & S. Laurentij ob longum usum moribus receptum. In alijs Vigilijs non est obligatio jejunandi nisi peculiaris aliqua consvetudo svadeat. Idem dic de Feriâ sexta & diebus Rogationum in quibus sub p. mortali non jejunatur nisi consvetudo præcipiat, ita refert Bonac. de præceptis Ecclesiæ q. 1. pun. 5 propositione secundâ. Reliqua de diebus jejunij, attendendo consvetudinem regni Poloniæ, dicentur Deo favente in fine Decalogi.

Quoad II.

5. Oratio est *ascensus & elevatio mentis ad Deum.*

Explicatur Oratio Dominica.

6. Dicendo *Pater noster,* charitatem

Dei

Dei ad nos, quâ bonum nostrum vult ut optimus Pater, consideramus: dicendo *in cælis*, majestatem. Licèt enim sit ubique, specialiter tamen in cælis, ut dictum est tractando de objecto Symboli Fidei.

7. Oratio Dominica septem habet petitiones.

1. *Sanctificetur nomen tuum.* Per hanc petimus gloriam Dei propagari.

2. *Adveniat regnum tuum.* Per hanc petimus gloriam Dei ad nos pervenire.

3. *Fiat voluntas tua.* Per hanc petimus ut simus obedientes Deo. *Sicut in cælo & in terra.* Hoc est, sicut Angeli & alij beati in cælo, ita nos in terra.

4. *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.* Per hanc petimus, & panem Sacramentalem sc. Eucharisticum, cujus quotidianus usus proficit nobis, in quo intelliguntur alia Sacramenta & dona. Et panem corporalem, per quem intelligitur omnis sufficientia victûs & aliorum corpori necessariorum.

5. *Et dimitte nobis debita nostra, sicut &*

nos dimittimus debitoribus nostris. Per hanc petimus liberari à peccatis,

Et ne nos inducas in tentationem. Per hanc petimus, non tam carere tentationibus, quàm ne consentiamus illis.

7. *Sed libera nos à malo.* Per hanc petimus liberari à pœnalitatibus præsentibus, quæ impediunt sufficientiam vitæ.

Hæc explicatio sumitur ex S. Th: 22. q. 83. a. 9.

De Salutatione Angelica.

8. Salutatio B. V. dividitur in tres partes. Primam partem incœpit Angelus, cùm dixit. *Ave gratia plena Dominus tecum. benedicta tu in mulieribus.* Secundam subjunxit Elisabeth, cùm ait; *Et benedictus fructus ventris tui.* Tertiam apposuit Ecclesia, ut in reverentia Nomen MARIÆ haberetur. Nam Maria non est in textu. Ita in terminis loquitur B. Albertus M. l. 4. Compendij veritatis Theologicæ c. 2. ubi plura reperies de prædicta salutatione Angelica. Scias, B. Eli-

Elizabeth; non solùm dicta verba pronuntiasse, sed & præmisisse. *Benedicta tu inter mulieres*, ut narrat sacer textus Luc. I.

Quoad III.

9. Eleemosyna est alienæ miseriæ sublevatio. Quia autem homo sublevatur & secundùm corpus & secundum animam, ideo duo sunt opera eleeomosynæ seu misericordiæ, sc. corporalia & spiritualia.

10. Opera misericordiæ corporalia sunt septem. Esurientes pascere. Potum dare sitientibus. Operire nudos. Captivos redimere. Ægrotos invisere. Hospitio peregrinos suscipere. Mortuos sepelire.

11. Opera misericordiæ spiritualia sunt etiam septem. Peccantes corrigere. Ignorantes docere. Dubitantibus rectè consulere. Pro salute proximi Deum orare. Consolari mæstos. Ferre patienter injurias. Offensam remittere, vide dicta in 1. Sententiarum Moralium d. 23, & 25.

OPUSCU-

OPVSCVLVM TERTIUM.

De Oppofito Virtutum &c.

PROLOGVS.

1. AD notitiam peccati conducit notitia conſcientiæ. Conſcientia eſt *actus intellectûs practici qui dictat de bonitate vel malitia eorum quæ agimus ut ſunt à nob s hic & nunc.*

2. Dividitur ex parte objecti in rectam & erroneam ſeu veram & falſam. Ex parte actûs, in certam, quæ eſt abſq; formidine. Probabilem quæ uni parti adhæret cum formidine oppoſitæ. Dubiam quæ nulli parti adhærens ſuſpendit judicium. Scrupuloſam, quæ uni parti adhæret cum timore oppoſitæ, ex levi fundamento.

3. Si conſcientia ſcrupuloſa includit judicium non multùm differt ab erronea. Scrupulus tamen differt, quia hic

eſt

est inanis apprehensio, & hinc ortus timor & anxietas alicubi esse peccatum ubi non est.

4. Ad notitiam peccati etiam conducit notitia ignorantiæ. Hæc alia est juris alia facti. Exemplum primæ dum ignoro latam v. g. excommunicationem in percussorem Clerici. Secundæ, dum percutio Clericum & nescio esse Clericum.

5. Item ignorantia alia est invincibilis alia vincibilis. Illa est, dum ignoramus quæ aut scire non tenemur aut non possumus. Hæc est dum ignoramus, quæ scire tenemur & possumus, eorumque antea aliquem saltem scrupulum habuimus.

6. Quando adhibuimus diligentiam, sed non sufficientem est ignorantia culpabilis sed non crassa. Quando nullam, est ignorantia crassa.

DISTINCTIO I.

Explicatur definitio & divisio peccati in communi.

1. PEccatum est *dictum vel factum vel concupitum contra legem æternam* S. P. Aug. Quoniam affirmatio & negatio reducuntur ad idem genus, ideo cointelligendum est: peccatum quoque esse, non dictum quod secundum legem Dei dici debebat, & non factum quod fieri oportebat, in corde quoque omissum, quod desiderari amarique debebat. Vtrobique enim est deviatio à statuto legis divinæ quæ ab æterno existit in Deo, estque *exemplar & regula agendorum per eos, qui subduntur gubernationi ejus.*

2. Dividitur in personale & originale. Personale est, *quod propriâ peccantis voluntate committitur.* Originale, quod etiam naturæ dicitur. *quod communi voluntate primi Parentis, quæ totius humani generis censetur, est commissum.*

3. Dividitur 2. in actuale & habituale. *Actuale est actus malus & difformis regulis morum.* Habituale consistit *in quadam macula, quæ in anima relinquitur ex peccato actuali, & in ea remanet donec per pœnitentiam deleatur.*

4. In

4. In mortale & veniale illud *infert mortem animæ, eam privando gratiâ & charitate & avertendo ab ultimo fine.* Hoc verò *nec gratiâ nec charitate privat sed ejus tantùm fervorem minuit, nec avertit ab ultimo fine sed ejus consecutionem retardat.*

5. In commissionis & omissionis. Peccatum commissionis *consistit in productione alicujus actûs mali & difformis regulis morum* Omissionis est *carentia seu privatio alicujus actû debiti & lege præscripti.* primum pugnat cum præcepto negativo, ponendo actum qui jubetur non poni; Secundum pugnat cum præcepto affirmativo, negligendo actum, qui præcipitur.

6. In carnale & spirituale. Carnale est *quod perficitur delectatione carnali* v. g. gula & luxuria, quæ in delectatione ciborum & venereorum consummantur. Spirituale veró *perficitur in delectatione spirituali,* ut superbia, invidia & similia, quæ in sola apprehensione alicujus rei concupitæ, vel ad placitum habitæ consummantur. Carnale plus habet de conversione quàm de aversione. Spirituale plus de aversione

quàm

quàm de conversione. Ex quo inferas *peccatum esse aversionem à Deo & conversionem ad creaturam.*

7. In peccatum quod est contra Deum, proximum & seipsum. *Quando homo detrahit Deo amorem & reverentiam debitam* dicitur peccare in Deum, ut Sacrilegus, hæreticus, blasphemus. *Quando homo suas passiones ratione non regulat* peccat in seipsum, ut avarus, gulosus, luxuriosus. *Quando homo non servat proximo jus debitum, vel offendit humanam societatem* cui naturaliter alligatur, tunc contra proximum, ut fures, homicidæ, adulteri &c.

8. In peccatum cordis, oris & operis. Quæ divisio dupliciter intelligi potest 1. ut per peccatum cordis illud intelligatur, *quod interiùs consummatur*, v. g. hæresis. Per peccatum oris, *quod locutione perficitur.* v.g. mendacium. Per peccatum operis, *quod opere completur.* v. g. adulterium & homicidium.

9. 2do hæc divisio intelligi potest, ut sit non tam in diversa peccata, quàm in diversos gradus peccati. Iracundus enim

v, g.

v. g: ex hoc quòd appetat vindictam, primò perturbatur in corde. 2. in verba contumeliosa prorumpit. 3. procedit ad facta injuriosa. idem patet in luxuria, & quolibet alio peccato, in quo est primo conceptio cordis, sc. cogitatio. deinde manifestatio & locutio, tandem completio externa.

10 Octavò dividitur peccatum, in peccatum ex infirmitate & passione, ex ignorantia & malitia. Peccatum ex infirmitate & passione est *quod oritur ex aliqua gravi tentatione & motione appetitûs sensitivi trahentis voluntatem ad consensum.* Peccatum ex ignorantia est quod procedit ex ignorantia *culpabili & vincibili.* Ex malitia, *quod plenâ libertate & voluntate committitur nullâ passione incitante & nullâ ignorantiâ excusante.* Primum peccatum dicitur contra personam Patris, cui appropriatur potentia. Secundum, contra personam Filij, cui appropriatur scientia. Tertium contra personam Spiritûs S. cui appropriatur bonitas.

11. Tandem dividitur in peccatum

proprium & alienum. illud est *quod ab ipso peccante committitur*. Hoc verò licèt ab alio committatur nobis tamen imputatur. Et hoc multipliciter. Vel ratione præcepti, vel consilij, vel svasionis, vel adulationis vel protectionis vel propter defectum correctionis. Hæc desumpta sunt ex N. Opusculo Sent: Moralium.

De Peccatis in Particulari.

DISTINCTIO II.

De Superbia.

1. DEscendendo ad particularia peccatum dividitur in septem capitalia, sic dicta quia ab his alia oriuntur. Sunt autem: Superbia, Avaritia, Luxuria, Invidia, Gula, Ira, Acedia.

2. Superbia est *appetitus inordinatus, hoc est* perversus appetitus, *excellētiæ*. Perversus autem erit, si fuerit contra rationis regulam. v. g. quia est aut de re falsa, aut mala aut non commensurata appetenti, aut ob malum finem. Ex Nicolao

Mosei.

Moſcieenſi 1, p. Tyrocinij Artis Pœnit. de Superbia.

3. Quatuor modis contingit ſuperbia. 1. Quando quis judicat quòd bonum, quod habet, ex ſe habeat ſeu à ſe. 2. Quādo judicat quòd bonum quod habet, ex Deo habeat, attamen ex ſuis meritis. 3. Quando jactat ſe habere, quod non habet. 4 Quando quis ſingulis deſpectis, vult videri ſe ſingulariter habere, quod habet. S. Greg. apud S. Th: 22. q. 162. a. 4.

4. Samuel de Lublino 2. p. caſuum Conſcientiæ duodecim filias aſſignat ſuperbiæ Sunt autem inobedientia, contemptus, præſumptio, ambitio, vana gloria, hypocriſis, jactantia, diſcordia, curioſitas, pertinacia, contentio & infidelitas. Moſcicenſis loco cit: addit novitatum inventionem: ſed hanc reducere poſſet Samuel de Lub. ad curioſitatem.

5. Inobedientia eſt vitium, *quo quis renuit facere quod jubetur.*

6. Contemptus eſt, *quo lex, vel etiam ipſe legislator deſpicitur.* Quid ſit contem-

prius formalis v. dicta in 4 Sent: Mor d. 3 ¶ Quæritur,

7 Præsumptio est, *per quam ex falsa aut nimia virium confidentia aggredimur excedentia nostram facultatem.*

8 Ambitio est *inordinatus appetitus honorũ, aut dignitatũ ratione honorũ*. Dixi advertendo ex Sylv: V. superbia, *ratione honorũ*: nam appetitus tantùm dignitatis pertinet ad præsumptionem secundùm S. Th: apud Getium v. Ambitio. Ex quo patet quomodo intelligendus Moscicensis definiens ambitionem etiam per dignitatem.

9. Vana gloria est *inordinatus appetitus claræ opinionis & laudis apud alios*, Scias pro nonnullorum consolatione, hæc tantùm est p: veniale, licèt sit de falsis (dummodo non mortiferis) & transitorijs immoderatè, & licèt sit de bonis operibus, jejunio, oratione &c, quæ quis facit consultò propter vanam gloriam. Mosc. l. c & Fernandez p. 4. de superbia n: 10.

10. Hypocrisis est *simulatio virtutũ aut* san-

sanctitatis quam homo non habet. Addit Moscicensis loco cit. etiam si hoc faciat bono fine, ne alios scandalizet, quia est mendacium. Dico tamen si velis cavendo scandalum te virtuosum repræsentare licèt non fueris, fac propositum emendandæ vitæ & tunc non mentieris,

11. Iactantia, *quâ quis se verbis extollit super illud quod est, vel quod homines opinantur de eo.*

12. Discordia est *voluntatum contrarietas circa aliquod unum, dum unum alicui placet, alteri verò displicet.*

13. Curiositas est *inordinatum desiderium sciendi, sive per intellectum, sive per sensum, ea quæ ad se non pertinent, vel si pertinent, major tamen cura adhibetur in illis cognoscendis quàm par sit.* inventio novitatum *est excogitatio inusitatorum admirationem parientium,* ut fit in sustinendis novis opinionibus. in usu insolitæ formæ vestiendi, convivandi &c.

14. Pertinacia est *persistentia in suo judicio & asseveratione pluquàm oportet.*

15. Contentio est *sermo contrarius al-*

teri, veritatem impugnans, non animo disputandi sed contradicendi.

16. Infidelitas, est, *exclusio fidei,* Priuatiua tunc est *dū quis nec credit, nec discredit sed animum suspendit* Contraria *dum quis discredit, aut credit esse falsa, quæ proponuntur.*

17. Scias pro meliori prædictorum notitia. Superbia dupliciter sumitur. Communiter ut se extendit ad excellentiam personæ, honoris, laudis, dignitatis, virium. Et specialissimè, vt se tantùm extendit ad excellentiam personæ sistendo in ipsa, sc. dum quis vult excellentior esse quàm sit, in quacunq; materia, ex quacunq; occasione, absq; eò quòd desideret dignitatem, & absq; eo quòd aggrediatur aliquod præclarum opus, vel affectet laudari,

18. Ambitio ergo præsumptio & similes, ita oriuntur & sunt filiæ superbiæ, intellige specialissimè sumptæ, quòd sint etiam species superbiæ communiter sumptæ. Et hæc de illis in recto potest prædicari; verum enim est Ambitio

tio est Superbia, seu inordinatus appetitus excellentiæ &c.

DISTINCTIO III.

De Avaritia.

1. **A**Varitia est *appetitus inordinatus habendi.* sc divitias, aliasvè res temporales exteriores.

2. Avaritiæ filiæ sunt multæ ait Moscicensis 2. p. Tyrocinij Artis Pœnitentiariæ § de Avaritia, ex quibus septem ab aliquibus numerari solent. Proditio, Fraus. Fallacia seu dolus. Perjurium, quò revocatur mendacium. inquietudo. violentia & obduratio.

3. Proditio est *manifestatio alicujus occulti, illativa nocumenti.*

4. Fraus est *deceptio alterius in aliquo facto, illativa nocumenti.*

5 Fallacia est *deceptio alicujus in verbis, illativa nocumenti.*

6 Perjurium est *mendacium juramento firmatum illativum nocumenti*

7. Inquietudo est, *inordinata temporalium solicitudo.*

8. Violentia est, *rapina seu extorsio bonorum.*

9. Obduratio seu immisericordia, est, *duritia in pauperes denegando eleemosynam.*

DISTINCTIO IV.

De Luxuria.

1. LVxuria est *inordinatus appetitus venereorum.*

2. Sex sunt species Luxuriæ. Simplex fornicatio. Stuprum. Adulterium. Incestus. Raptus. Peccatum contra naturam. S. Th: 22. q. 154 a. 1. Sacrilegium (quod est illicitus concubitus cum fœmina voto castitatis adstricta, vel in loco sacro, aut ab habente votum castitatis) non numeratur à S. Th inter species luxuriæ, quia ex se directè pertinet ad irreligiositatem & reductivè ad luxuriam.

3. Simplex fornicatio est *illicitus concubitus soluti cum soluta non virgine in vase naturali.* Dicitur solutus cum soluta, idest, non existentes in Matrimonio, si-

ve ra-

ve rato sive consummato. Ad hanc speciem reducitur concubinatus.

4. Stuprum est *defloratio virginis per fractionem claustri virginalis*. Differt specie à fornicatione, secundùm S. Th. l, c. a 6.

5. Adulterium est *illicitus concubitus, vel conjugati cum conjugata, vel conjugati cum libera vel liberi cũ conjugata*. In primo apeenda est in confessione circumstantia utriusq; conjugati, quia injustitia duplex & æquivalet duplici peccato.

6. Incestus est *illicitus concubitus cum consanguinea vel affine usq; ad 4tum gradum inclusive*, Huc pertinet peccatum cum habente cognationem legalem, cum à se baptizata, Secundûm aliquos cum filia confessionis.

7. Raptus est *dum quis abducit fœminam à domo parentum vel eorum sub quorum cura est, aut à domo propria, si sit sui juris, ipsâ invitâ ad fornicandum cum illa, aut Matrimonium contrahendum* V. Trid, sess. 24 c 6.

8. Peccatum contra naturam est *omnis actus libidinosus extra vas, aut contra modum à natura institutum*.

9 Peccati contra naturam quatuor sunt species. Mollities seu pollutio. Bestialitas. Sodomia, inordinatus concubitus.

10 Mollities seu pollutio est *voluntaria seminis effusio extra vas*. Potest habere speciem alterius libidinis, si quis in actu turpi delectetur de alio actu sive morosè, sive cum animo perpetrandi si posset, aut acsi defacto perpetraret.

11. Bestialitas est *coitus cum bestiâ*. Ad bestialitatem reducitur coitus cum Dæmone succubo vel incubo: quia corpus assumptum à Dæmone non est verum corpus humanum.

12. Sodomia est *illicitus concubitus vel masculi cum masculo, vel fœminæ cum fœmina*. Pollutio ex tactu personæ ejusdem sexûs reducitur ad Sodomiam.

13. Concubitus masculi cum fœmina in vase præpostero secundùm Armillam conformiter ad mentem D Thomæ non est propriè Sodomia, sed potiùs concubitus inordinatus & monstruosus, consequenter specie distinctus à concubitu

bitu masculi cum masculo.

14. Tandem inordinatus concubitus tunc est, *quando non est debita corporum positio, vel quando non seminatur in vase, vel quando non adhibetur instrumentum debitum.* Primus concubitus si sit in vase debito & sine periculo effusionis seminis non est mortalis inter conjuges. Hæc sunt desumpta ex N, Opusculo Sent? Mor: l. 1. d: 26

15. Ad hæc reducuntur, Turpiloquium Auditus turpium sermonum. Lectio obscænorum. Aspectus. Tactus causâ voluptatis carnalis. Oscula eadem sine facta. Choreæ Motus sensualitatis De his consule Mosc: p. 2. Tyrocinij Artis Pœnit: §. de Luxuria & Sent; Mor; l. 1. d 29.

16. Filias luxuriæ enumerat Samuel de Lublino & Gab: à S. Vinc. V. Luxuria sc: cæcitatem mentis, inconstantiam, inconsiderationem, præcipitationem, amorem sûi, odium Dei, desiderium præsentis vitæ & horrorem futuri sæculi.

17. Cæcitas mentis *impedit hominem,*

vt non cogitet de cælestibus, nec sacras concio-nes, nec pia monita intelligat.

18. Inconsideratio *facit vt homo sæpè agat, quæ suum statum dedecent, cùm non levi aliorum scandalo.*

19 *Præcipatio impedit consilium de mediis necessariis ad actum bonum.*

20. Inconstantia *facit ut homo non servet propositum maximè de vitæ emendatione.*

21. Amor sui, *quo homo plus seipsum diligit quàm Deum,*

22. Odium Dei, *quo voluntas expressè avertitur à Deo, displicendo de ejus bono vel volendo ei aliquod malum.*

23. Horror futuri sæculi *facit vt homo cogitet de morte & eam nimis timeat,*

24. Desiderium præsentis vitæ, *quo homo cupit hic semper vivere.*

25. Infert Gabriel à S. Vinc. Luxuriam maximè cavendam à viris contemplativis, literatis, studiosis, Rectoribus, Gubernatoribus, Principibus, Iudicibus &c.

DISTINCTIO V.

De Invidia.

1. INvidiam definit N. Mosc. l, c. §. de Invidia. *Est tristitia de alieno bono, eò quòd impedit aut diminuit seu obscurat invidentis excellentiam,* Bona autem hominis sunt scientia, honor, fama, reputatio, divitiæ, favor, veneratio, dignitates &c.

2. Secundùm citatum Doctorem tristitia de bono alterius habet septem respectus.

3. Primò, quia est bonum illius, cui malum optamus, & hoc pertinet ad odium.

4. 2, Quàmvis in se bonum sit, præbet tamen occasionem mali, v. g. insolentiæ. Et sic tristari de bono alterius pertinet ad charitatem.

5. 3 Quia bonum vnius est nocivum alijs. Et sic tristari de dominatu oppressoris pertinet ad compassionem respiciendo præcisè oppressos.

6.

6. 4. Quia bonum unius est formidolosum alteri, v. g. Sperat Petrus ex officio, dignitate Ioannis, aliquid injustè proventurum & de præfatis excellentijs tristatur, quod pertinet ad timorem.

7. 5. Quia tali bono v. g. prosperitate indignus; Et sic tristari pertinet ad indignationem. Quòd si tristitia sit de injustitia in distributione bonorum, sic tristari pertinet ad justitiam.

8 6. Tristatur quis de bono alterius, non quia est in altero, sed quia ipse caret eo, Qualiter tristari pertinet ad æmulationem.

9. 7. Tristatur quis de bono alterius quia est malum dolentis: hoc est, quia redundat in aliquod ejus gloriæ incommodum. Et sic tristari propriè pertinet ad invidiam.

10. Hi modi tristandi de bono proximi ideo assignati ut intelligatur natura invidiæ propriè acceptæ.

11. Quomodo doctrina Moscic & Samuelis de Lublino assignantium septem modos tristitiæ circa bonum proximi

sit

ſit conciliandа cum doctrina S. Thomæ aſſignantis, quatuor modos, altioris eſt ſori;

11. S. P. Gregorius relatus à S. Th: 2. 2. q. 36. art. 4. has refert filias invidiæ. Et ſunt odium, ſuſurratio, detractio, lætitia in adverſis proximi, afflictio in proſperis ejus. Quid ſit odium, patet ex dictis & patebit ex dicendis. Quid ſuſurratio, & detractio patebit ex dicendis circa octavum præceptum.

DISTINCTIO VI.

De Ira.

1. IRa dupliciter ſumitur. Communiter ſeu vulgariter & propriè. Communiter ſumitur *pro quadam perturbatione animi cum actuali impatientia.* Propriè & ſpecialiter *pro appetitu vindictæ.*

2. Ira ad vindictam pertinens duplex eſt. Licita & illicita. Licita vocatur ira per zelum, illicita vocatur ira per vitium.

3. Zelus eſt *appetitus vehemens puniendi malum*

malum, servando tamen rationis ordinem & legis dispositionem. v. g. ut justitia serve- tur &c.

4. Ira vitiosa est *inordinatus appetitus vindictæ* v. g. eo solo quòd injuria simus affecti, & sic ut animus irati satietur alienâ miseriâ.

5. Ira differt ab iracundia. illa enim dicit actum, hæc potentiam. Ait Gab. à S. Vinc: v. ira. Addit, irátus vehe- menter comparatur arrepto à Dæmo- ne.

6. Germina seu filias iræ in tres clas- ses distingvit Mosc. l. c. § de ira ex S. Th. Nam in corde nascitur indignatio tumor mentis & odium. in ore clamor maledictio, contumelia, blasphemia rixæ verbales in facto, pugnæ seu rixæ reales, seditiones, factiones.

7. Indignatio est *quâ homo indignum reputat (illum à quo malum accepit) suâ affa- bilitate*, familiaritate & colloquio, aver- tens ab eo faciem aut oculos, nolens de eo audire ullum verbum bonum, ac de- testans, quòd ei aliquando amicus fue- rit, benefecerit &c.

8.

8 Tumor mentis, *quo in corde injuria versatur, ruminatur atq; exageratur*, cum repetitione causæ, & interiori aspera responsione, excogitatione mediorum ad exercendam vindictam: ac proinde quasi tumescit mens tali amaritudine repleta.

9. Odium est *quo displicet proximi bonum, vel optat malum*. Differt ab ira. Nam iratus non intendit nocere, nisi ei qui sibi vel suis nocuit, ut vindicta sit quasi quædam recompensatio. Per odium autem intenditur malum absq; tali respectu, sed absolutè eo tantùm fine, ut alicui malè sit, propterea, quòd vel nequam sit, vel nobis contrarius, vel quia ejus persona est odiosa, nobisq; displicet.

10. Clamor est, *confusa, tumultuosa, sub elata voce, locutio*.

11. Quid maledictio contumelia & similia, patebit ex dicendis circa octavum præceptum. Quid blasphemia, ex dicendis circa primum præceptum.

Hæ descriptiones filiarum iræ desum-

sumptæ sunt ex P. M. Nicolao Mosc. c: § de ira.

12. Seditio est *rebellis nonnullorum contra superiorem commotio.*

13. Factio est *modorum de inferendo damno sive temporali sive spirituali adinventio.* Hæ undecim filiæ iræ possunt reduci ad sex à S. Th. 2. 2. q. 158. a. 7. assignatas. Et sic non contradicitur S. Thomæ.

DISTINCTIO VII

De Gula.

1. GVla est *inordinatus cibi potusq; appetitus.* Appetitus inordinatus solius cibi, vocatur comessatio. Solius potûs, ebrietas.

2. Quinq; sunt gulæ species. *Præpropere. Laute. Nimis ardenter. Studiose.* S. Th. 2. 2. q. 148. a. 4. ex S. Greg.

3. Prima species gulæ est *Præpropere* quando quis ex impatientia prævenit tempus comedendi. 2. Quando quærit cibos lautos & pretiosos. 3. Quando multùm comedit vel bibit. 4. Quando avi-

avidè cibum ſumit. 5. Quando nimis accuratè cibos præparat, vel ſic paratos deſiderat. Ita in terminis Gab. à S. Vinc. v. Gula.

4 Filiæ gulæ ſunt quinque. 1. Inepta lætitia. 2. Scurrilitas. 3. Immunditia. 4. Multiloquium. 5. Hebetudo mentis. S. Th. l. c. a. 6 ex S. Greg.

5. Inepta lætitia dicitur *quâ homo gaudet in his, quæ ex ſe nullam, vel ſaltem non tantam faciunt delectationem.* Hæc turpitudo apparet in ludo, joco & ſimilibus.

6. Scurrilitas *conſiſtit in verbis ac geſtibus inverecundis.* Vt ſunt impuræ cantilenæ, verſus, cavilli, geſtus, tactus petulantes, turpes &c.

7. Immunditia *ſumitur pro ſuperflua & turpi humorum è corpore emiſſione* vt ſunt vomitus. Pollutiones in ſomnis turpibus cauſatæ ex nimio cibo vel potu &c.

8. Multiloquium eſt *multitudo locutionis cum ſuperfluitate præter utilitatem vel neceſſitatem.*

9. Hebetudo mentis eſt *groſſities intellectus quâ homo non poteſt pertingere ad cogni-*

tio-

tionem rei, nisi per multa ei sit exposita Hoc evenit tum ratione vaporum quibus oppletur cerebrum. Tum ratione delectationis superfluæ, ex qua fit, ut mens quasi inhæreat patinis & vitris.

DISTINCTIO VIII.

De Acedia.

1. ACedia est *tristitia de bono divino*, non quatenus est arduum & difficile, sed *quatenus ad nos pertinet*, nobis est utile & nostrum beneficium, ducens ad finem, vel consistens in fine excellentissimo.

2. Hinc collige vulgum non propriè intelligere hoc peccatum pro segnitie aut pigritia ad Dei obsequium, aut pro tristitia. v. g. de jejunio incidente tali tempore vel alio bono opere, inquantùm est laboriosum, animo & corpori molestum, vel impeditivum delectationum mundanarum; talis enim tristitia ex repugnantia sensualitatis oritur, & ordinariè etiam consensu rationis accedente, veniale peccatum est, ait P. M. Nicol. Mosc. 3.

3. Septem filiæ acediæ assignantur: Pigritia seu torpor. Tædium seu fastidium. Evagatio mentis. Pusillanimitas. Aversio à bono divino, aliàs malitia â D. Greg. dicta. Exasperatio contra benè monentes, alias rancor. Desperatio.

4. Pigritia seu torpor est *quando homo negligit & omittit facere, quæ ex præcepto vel quasi ex præcepto tenetur facere.* v. g. non communicando in Paschate &c.

5. Tædium est, *propter quod aliquis inchoans bonum opus nauseat super illo, tanquam insvavi, & deserere proponit,*

6 Adverte. Prima pars hujus descriptionis non innuit filiam invidiæ, sed secunda pars: nam nausea super bono opere est ipsamet acedia, cùm sit tristitia de bono divino. Hinc Bonac. & Fernandez acediam definiunt per tædium & nauseam.

7. Evagatio mentis est, *quando quis refugiens sancta, divertit ad impertinentia,* quæ in cogitationibus versat, & deserens attentionem debitam distractionem voluntariè admittit,

8. Pusillanimitas est *quâ homo non audet divina consilia, quæ perfectionis sunt, aggredi.*

9. Aversio à bono divino, aliàs ex D. Gregorio dicta malitia, est *tristitia aggravans hominem propter bonum seu beneficium à Deo nobis exhibitum.* v. g. si quis in tantùm esset aversus à D eo. quod audiens vel cogitans statutum sibi à Deo, quòd sit futurus civis Sanctorum, tristaretur & fastidiret quasi nolens hoc esse. Vel si displicerent ei bona spiritualia, velletq; ea non fecisse. Vel si contemneret Dei beneficia, desiderando se non fuisse natum, non esse ad beatitudinem ordinatum. Detestaretur, quòd sint ei provisa ad beatitudinem media. v. g. Sacramenta &c. Sed potiùs est consummata acedia & non filia, ut innuit Mosc.

10. Huc spectant illi qui propter nimium affectum ad res temporales amisso gustu spiritualium, desiderant in mundo perpetuitatem non curantes gloriam æternam. immo interdum corde & ore beatitudini renuntiant, præponentes temporalia æternis.

11, Exasperatio contra benè monentes, aliàs Rancor, *importat quandam animi commotionem contra ad bona inducentes* v. g. Parentes. Confessarios, Concionatores, &c

Quid sit desperatio patebit ex dicendis de peccatis contra Spiritum S.

DISTINCTIO IX.

De Gravitate Peccatorum Capitalium.

1. SVperbia est peccatum mortale ex genere suo si sit consummata & perfecta, idest, si quis ita excellere appetat, ut Deo, superioribus, eorumque legibus subijci nolit. imperfecta, quâ quis, subijciendo quidem quibus tenetur, in suo tantùm affectu se magnificat, est p. veniale, ut refert P. Hermannus ex Cajetano v. Superb. Quia sine Dei & aliorum despectu plùs justô se efferre, non est gravis deordinatio. Esset gravis cum notabili aliorum contemptu, complacendo in aliorum notabili abjectione.

2. Avaritia ut est rei alienæ immoderatus appetitus v. g. alienum retinendo & ut opponitur justitiæ, ex genere suo est p. mortale: ut verò est immoderatus appetitus propriarum divitiarum in ijs delectando, tenaciter retinendo, & ut opponitur liberalitati, est solùm ex genere suo p. veniale Qualiter avaritia communiter & ordinatè sumitur, Hanc doctrinam sumpsit Gab. à S. Vinc. ex S. Th 2.2 q. 118 a. 4.

3. Luxuria ut sumitur pro inordinato actu extra matrimonium est ex genere suo p. mortale Quia prodigitur semen humanum in quo est homo in potentia: quod sine dubio est grave & notabiliter repugnans rationi. Sumitur ex S. Th. q. 15. de malo a. 2.

4. Invidia ex genere suo est p, mortale Quia contrariatur charitati, Sicut enim charitas gaudet de bono proximi ita invidia tristatur. D: Th: 2.2, q. 36. a. 3. & q. 10. de malo a: 2,

5. Ira sumpta pro inordinato appetitu vindictæ ex genere suo est p. mortale.

Quod

(Quod intellige quándo est ex plena deliberatione, & malum quod infertur est notabile) Quia contrariatur charitati & justitiæ. Sumpta pro perturbatione animi, v. g. si quis nimis ardenter commoveatur interiùs, vel si nimis exteriùs signa interioris commotionis manifestet, non est ex suo genere mortalis. S. Th. 22. q. 158. a. 3. & q. 12. de Malo a: 3.

6. Gula ex genere suo solùm est p. veniale Gabriel à S. Vinc: V. Gula ex S. Th. Quia ex genere suo in hoc consistit quód quis inordinatè cibum vel potum appetat. v. g. quia plùs, citiùs, avidius, lautiùs sumit, quàm decear, vel in delectatione cibi sistit non referendo, saltem implicitè ad finem honestum, quod tantùm est veniale, nec ex terminis importat notabilem excessum. Sumitur ex Sam. de Lub.

7. Contra gulosos per ebrietatem sic habet Apostolorum 42dus Canon: *Episcopus aut Presbyter aut Diaconus, aleæ atq; ebrietati deserviens, aut desinat aut certè communione privetur,* idem statuit Eutichia-

nus Papa & Concilium Moguntiacum Can: 45 Hæc & alia refert Pouodovius in instructione Confessariorum supra 3. Præceptum.

8. Acedia secundùm genus suum est p. mortale; Nam proprius effectus charitatis gaudium de Deo, acedia autem est tristitia de bono divino. Et sic contrariatur chatitati. Consequenter est ex se p. mortale, nisi excuset imperfectio actûs. S. Th. 2.2. q. 35: a 3.

9. Sive autem tristeris de re cadente sub præcepto sive sub consilio peccas mortaliter. Et sic qui omisit Sacrum v.g. ex acedia propriè sumpta, non sufficit in confessione fateri omissionem Sacri, sed necessarium est p. acediæ explicare, Gab. à S. Vinc. V. Acedia.

Quæsitum.

Quæ virtutes peccatis capitalibus contrariæ?

1 ℞. Hæ à referentibus doctrinam Christianam solent assignari. Humilitas Largitas, Castitas, Benignitas seu Bene-

volen-

volentia Patientia. Temperantia & Devotio.

2. A quodam in tabula Christiana loco benignitatis ponitur amor proximi. Loco temperantiæ abstinentia. Loco devotionis, diligentia.

3. Cæterum possunt etiam sic enumerari. Humilitas. Largitas. Iustitia. Castitas. Charitas. Mansvetudo. Temperantia. Humilitas contra superbiam. Largitas & justitia contra avaritiam supra explicatam. Castitas contra luxuriam. Charitas contra invidiam & acediam ut patet ex dictis. Mansvetudo & justitia contra iram supra explicatam. Temperantia contra gulam. Descriptiones harum virtutum reperies in 3. Sent: Thomisticarum: vbi ago de virtutibus in particulari. Nec placet omnia repetere.

DISTINCTIO X.

De Peccatis contra Spiritum S.

1. PEccata in Spiritum sanctum sunt sex.

sex. Desperatio. Præsumptio. Impugnatio agnitæ veritatis. Invidia fraternæ gratiæ. Impœnitentia & obstinatio.

2. Desperatio *quando quis abjicit spem de sui emendatione, Peccatorum remissione, gratiæ & gloriæ consecutione.* Potest autem aliquando conjungi hæresi, aliquando absq; hæresi esse. Nam si quis exprimat saltim corde tale judicium, quòd Deus non possit sibi parcere, aut non parcet, si debito modo se disposuerit, aut quod impossibile sit ei in hoc statu consequi gratiam & postea gloriam, est contra fidem. Sine hæresi verò: si quis secum ita deliberaret. Ego nunquam me dispo- nam, & ideo nunquam mihi Deus parcet ac proinde damnabor.

3. Præsumptio est *inordinatus conatus spei, quâ expectat quis per virtutem & misericordiam Dei id, quod secundùm legem Dei ordinariã non est possibile:* v.g. remissionem peccatorum absq; pœnitentia. Gloriam æternam sine meritis, aut solis viribus naturæ absq; Dei gratia. Et potest conjungi hæresi, si quis ita crederet. Et

absq;

absq; hæresi, si ita quidem non judicaret, sed ita se gereret ac tenderet in æternam beatitudinem, acsi posset suâ voluntate absq; operibus, aut illis solis sine gratia Dei obtineri.

4. Impugnatio agnitæ veritatis tunc est, *quando quis post propositam fidei vel bonorum morum doctrinam, impugnat eam volens persvadere eße falsam.*

5. Invidentia fraternæ gratiæ est *dum quis tristatur ex hoc quòd gratia Dei crescat in mundo.* Hinc si quis videns fratrem suum in Dei servitio proficere, peccatores pœnitentiam agere, doleret super hoc, peccaret contra Spiritum sanctum, quasi contemnens interioris gratiæ auxilium.

6. Impœnitentia hic non significat permanentiam in peccato usque ad mortem, *sed importat propositum non pœnitendi;* S. Th. in 4. d. 43. a. 2. ad 3. & in expositione literæ. Quòd si esset propositum non pœnitendi usque ad mortem, sine dubio esset impœnitentia, ut hic sumitur pro speciali peccato & in Spiritum sanctum.

 7. Obsti-

7. Obstinatio est *firmum propositum inhærendi peccato propter aliquam delectationem licèt brevem.*

8 Hæc peccata dicuntur irremissibilia. Non quòd nullatenus remitti possint, sed quia difficilè & rarò remittuntur, eò quòd habeant in se repugnantiam ad remissionem, & Dei dona, quæ contemni videntur.

Quæsitum

Quod sunt remedia contra peccata in Spiritum sanctum?

℞ Esse sex, secundùm Fabium jncarnatum; 4. p. I. Primò. Spes de misericordia Dei. Timor de divina justitia. Cognitio veritatis fidei & bonorum morum Auxilium divinæ gratiæ. Dolor de peccato commisso, & propositum abstinendi à peccato.

DISTINCTIO XI.

Referuntur aliæ divisiones peccatorum.

1. In-

1. INter alias divisiones etiam assignari solet peccatum contra Patrem, Filium & Spiritum S. sed de hac divisione jam egimus disst. 1 n. 10.

2. Peccata in cœlum clamantia sunt quatuor; Homicidium voluntarium, hoc est directè factum, Sodomia. Oppressio pauperum, ac merces operariorum defraudata.

3. Nomine pauperis intelligitur non tantùm miserabilis persona, v. g. advena, pupillus, subditus, servus, sed etiam quicunque est inferioris conditionis respectu excellentioris.

4. Nomine oppressionis intelligitur quæcunque afflictio.

5. Dicuntur in cælum clamare: nam ob sui gravitatem velocem petunt ultionem.

6. Peccata aliena sunt novem, Seu novem sunt modi quibus aliena peccata nobis imputantur, & continentur his versibus. Iussio. Consilium. Consensus. Palpo. Recursus. Participans. Mutus. Non obstans. Non manifestans, Horum

rum brevis explicatio habetur in 1. Sent. Mor. de homicidio.

7. Opera carnis hæc enumerantur à S. Paulo ad Gal: 5. *Fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum servitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, invidiæ, homicidia, ebrietates, comessationes & his similia quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniam qui talia agunt regnum Dei non consequentur.*

8. Q. 1. Quot modis peccatum committitur? ℟. 4. Cogitatione. Locutione. Opere, & Omissione.

9. Q. 2. Quot sunt fundamenta, origines & causæ peccatorum? ℟. 3. Ignorantia. Fragilitas quò pertinet passio. Malitia.

10. Q. 3. Quæ concurrunt ad p. mortale? R. hæc. 1. Gravitas ex parte objecti. 2. Perfecta advertentia ex parte intellectûs. 3. Plenus consensus ex parte voluntatis. Gravitas ex parte objecti colligitur ex notabili contrarietate cum charitate Dei & proximi. Alia

autem

autem est gravitas objecti peccaminosi ex se & sua natura v. g. odium Dei. Alia ex gravi prohibitione ut fuit in pomo primis parentibus prohibito. Quot modis mortale transit in veniale vel è contra. Quæ excusant à mortali vel ab omni, v. dicta in 4. Sent: Moral: d. 1. Vnde sumatur distinctio numerica peccatorum. v. in 2. Sent. Mor. d. 61. circa finem. Vnde distinctio specifica peccatorum v. in 3. Sent: Thomisticarum d. 75.

OPVSCVLVM QVARTUM.

De Præceptis Decalogi,

PRæcepta alia sunt legis naturæ. Alia scriptæ. Alia gratiæ. Alia legis canonicæ,

Præcepta legis naturæ duo sunt. Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.

Quod tibi vis fieri, alteri facias. Legis scriptæ sunt decem, de quibus in hoc opusculo.

Legis gratiæ duo (intellige quoad majorem explicationem: semper enim erant) Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo &c. & proximum tuum sicut te ipsum. Legis canonicæ aliqui numerant quinque. Absolutè tamen loquendo, & naturæ, & scriptæ & gratiæ & legis canonicæ sunt plura. Sed hæc, vel communiora vel magis principalia vel magis scitu necessaria.

1. DEcalogus dicitur à denario numero præceptorum, & sic Decalogus idem est quod volumen sacrum continens in se decem moralia præcepta, sequentibus contenta.

Vnum crede Deum. Nec jures vana Per ipsum. Sabatha sanctifices. Habeas in honore parentes. Non sis occisor. Mœchus. Fur. Testis iniqvus. Alterius sponsam. Nec rem cupias alienam.

Horum fundamentum & radix est dilectio Dei & proximi.

2. Ex præceptis Decalogi alia sunt primæ alia secundæ tabulæ. In duobus enim tabulis lapideis scripta constat ex Deutoronomij c. 4. In prima tabula tria tantùm scripta erant prima præcepta, quæ nos ad Deum ordinant. In secunda verò scripta fuerunt reliqua septem, quæ ad justitiam ergą proximum servandam diriguntur. S. Th. apud Makovium in Decalogum prælùdio secundò.

3. Ex his alia sunt affirmativa alia negativa. Affirmativa obligant semper sed non pro semper, sed tantùm quando accidit casus. v. g. honorare parentes obligamur semper sed non pro semper & omni tempore quoad executionem, sed solùm datâ occasione. Negativa obligant semper & pro semper. v. g. non furari.

4. Decalogum, saltem quoad substantiam scire tenemur, ut patet ex Opusc. 2. d. 2. Præ oculis etiam habendus, ut eò faciliùs ad eum observandum manuducamur. Habemus autem Decalogum præ oculis examinando conscientiam de observantia ejusdem.

5. Fructus Decalogi hi numerari possunt. 1. Coercere homines à malo. 2. Invitare ad bonum. 3. Benedictio spiritualis & temporalis. Illa consistit in conscientiæ puritate, tranquillitate & abundantia virtutum. Hæc in bonorum temporalium copia & alijs exterioribus bonis. Si hæc desunt; Deus in melius nostrum subtrahit. 4. Vita æterna; *Si vis ad vitam ingredi serva mandata.*

DISTINCTIO I.

Circa primum Præceptum.

Non habebis De*os alienos coram me.*

1. HOc præcepto non solùm prohibetur cultus falsorum Deorum, sed & præcipitur tendere in Deum, tum per actus fidei spei & charitatis, tum per actus religionis.

2. Ad præfatos actus inducimur quinque rationibus. 1. Sumitur ex Dei dignitate: 2. Ex Dei largitate: omne enim bonum à Deo. 3. Sumitur ex promissi firmitate: abrenũtiavimus enim diabolo,

& fidem promiſimus ſoli Deo. 4. ſumitur ex dominij diabolici gravitate. 5. Ex præmij ſive muneris largitate. D. Th. Opuſc. 4. in præſenti.

3. Quid fides, ſpes, charitas, patet ex dictis de virtutibus. Religio eſt *virtus, quâ Deo debitum cultum tribuimus tanquam primo omnium principio.* Quæ circa dictas virtutes ſcienda occurrunt, dixi tum in 1. Sent. Mor. d 2 & ſeq. tum in 3. Sent. Thomiſticarum d. 53. & ſeq.

4. Dum dicitur *non facies tibi ſculptile*, idolorum cultus & non imaginum Dei & SS. prohibetur, vt ſc. imagines formaliter ſumuntur, hoc eſt, ut dicunt reſpectum ad rem repræſentatam: materialiter enim ſumptæ & ut res quædam non poſſunt coli.

5. Serviunt autem imagines. 1. ad inſtructionem rudium. *Quod legentibus ſcriptura, hoc idiotis præſtat pictura.* S. Greg. l. 9. Epiſt. 9. 2. ad excitationem piorum: excitamur autem ut imitemur & honoremus Sanctos. Imagines ipſemet Chriſtus D. approbat; Regi enim Abgaro ſu-

am

am imaginem misit (Ep stola Abgari ad Christum D. & Christi D. ad Abgarum, habentur apud P. M. Ruszel de sancta Cruce dist. 37. vbi etiam reperies Epistolam Lentuli Romani Proconsulis, quâ dispositionem Corporis Christi D. describit) Item linteo S. Veronicæ, & sindoni sepulchri suam imaginem impressit, non in solam memoriam sed ut per has colatur.

6. Non prohibetur etiam hoc præcepto cultus reliquiarum seu corporum SS. reliquiæ enim sunt pignora sacra SS. quos colere tenemur. Angeli honorant corpora SS. Hi enim S. Catharinæ corpus in monte Synai cum honore sepelierunt. Hi corpori S. Clementis sacellum ædificârunt in mari. Deus ipse, ut patet ex tot miraculis, vult corpora SS. à nobis honorari. Membra S. Stanislai Martyris, & Episcopi Cracoviensis nocturni de cœlo splendoris indicio collecta, & suis locis disposita, ita inter se copulata, ut nulla vulnerum vestigia extarent. Corpus S. Floriani M. Patroni Regni Poloniæ.

loniæ inusitatæ magnitudinis aquila custodivit &c.

7. Est autem cultus seu adoratio in communi, *actus quo unus alteri se submittit, seu honorat in recognitionem excellentiæ.*

8. Cultus seu adoratio est triplex: Latriæ, duliæ, hyperduliæ. Latriæ est *supremus cultus qui soli Deo propter summum imperium, quo vniversa creavit, gubernat & regit, debetur.* Dulia est *cultus debitus Sanctis,* alijsque interdum adhiberi solet, ut docet S. Th. 2. 2. q. 103. a: 2. Hyperdulia est *cultus debitus Sanctis habentibus specialem conjunctionem ad Deum.* Sic colitur humanitas Christi D. præcisè considerata, ut sancta per sanctitatem creatam, cui tamen ut sanctificatæ sanctitate increatâ debetur cultus latriæ. Cultu hyperduliæ etiam colitur B. V. Maria.

9. Adoratio quæcunque illa, alia est absoluta alia respectiva. Absoluta est, *quando aliquis honoratur propter se & ratione suæ perfectionis.* Respectiva, *quando propter aliud.* Patet hoc in cultu & adoratione imaginum, quæ non sistit in imaginibus,

sed

ſed refunditur in prototypon ſeu exemplar, puta in eum cujus eſt imago, Adoratione ſacrâ veneramur etiam nomina ſacrá, ut nomen: Iesus Maria. Scilicet propter id quod repræſentant. Patet hoc ex D. Paulo ad Philipp. 2. In Nomine Ieſu omne genu flectatur.

10. Ex ſignis externis non ſumitur differentia inter adorationes Nam omnis ſubmiſſio externa, eſt indifferens, poteſtque tam Deo quâm creaturis exhiberi. v,g. genuflexio. Totius corporis proſtratio, etiam hominibus exhibentur. Qnare à ſola intentione pendet, quòd per talia ſigna externa, hæc vel illa ſpecies honoris deferatur. Si enim externâ illa ſubmiſſione intendas te ſubmittere tanquam Deo; & teſtari divinitatem, erit cultus latriæ. Si ut Sancto, duliæ. Si ut viro potenti, erit obſervantia politica. Mákowski ſuper Decal: tract: 1. diſp. 1. q, 2.

11. Qui nec canonizati, nec beatificati, cum ſignis tamen ſanctitatis deceſſerunt, poſſunt coli cultu privato, ſe-

clu-

clúso populi scandalo. Possunt in privatis colloquijs vocari sancti, & in nostrum auxilium, ut pro nobis intercedant, invocari. Hæc probantur à Makovio l: c: q: 5: a: 1:

12. Occasione hujus scias. 1. Inter canonizatos & beatificatos hæc differentia, quòd circa canonizatum sit ultimum judicium & sententia de sanctitate & gloria. Circa beatificatos non. Post beatificationem enim ante canonizationem majus examen fieri solet circa vitam & sanctitatem, Et sic quòd beatificatus sit in gloria, non tam habetur per formam declarativam, quàm concessivam, quâ conceditur ut invocetur.

13. Scias 2. ex Mak. l: c. q. 6. hanc inter cultum publicum & privatum esse differentiam. Cultus publicus fit nomine Ecclesiæ, & ab ea determinatus, ut officium divinum, Missa & alia, quæ pro Sanctis canonizatis ac beatificatis sunt determinata. Privatus exhibetur, non tanquam institutus ab Ecclesia, nec fit nomine Ecclesiæ, sed ex devotione colentis,

licèt

licèt simul fiat, & publicè. Imò etsi Sacerdotes superpelliceo induti recipiant dona voti gratiâ oblata: hoc enim non tam ad cultum publicum pertinet, quàm ad decentiam. Aliæ difficultates circa cultum privatum videantur in 1: Sent: Mor: dist: 6.

De Peccatis primo Præcepto oppositis.

14. Peccata opposita virtutibus Theologicis, sc: hæresis, desperatio & odium Dei, opponuntur primo præcepto Decalogi.

15. Item peccata opposita virtuti Religionis, Sunt autem superstitio, tentatio Dei, sacrilegium, perjurium, simonia & blasphemia. Si hæc præter convitium addit errorem contra fidem, etiam opponitur fidei, & dicitur blasphemia hæreticalis, aliàs tantùm dicitur blasphemia simplex.

16. Superstitio est *cultus vitiosus quo aut colitur creatura cultu divino aut Deus modo indebito.* Makov: l: c: q: 1: a: 1:

17. Tentatio Dei est *dictum vel factum ad*

ad capiendum de Deo experimentum, ut sciatur qualis sit, potentiâ, bonitate, scientiâ, voluntate & similibus. Samuel de Lublino v. Tentatio.

18. Sacrilegium est *rei sacræ violatio*. Explicatur hæc definitio in 1. Sent: Mort: d. 10. De perjurio & simonia in sequentibus.

19. Blasphemia ex S: T. 2: 2: q: 13. a: 1: est *derogatio excellentis bonitatis, & præcipuè, divinæ*.

20. Fit autem quatuor modis: 1. Quando aliquid Deo attribuitur quod ei non convenit. 2. Quando removetur quod convenit. 3. Quando proprium Deo creaturæ tribuitur. 4. Quando removetur à Sanctis id quod convenit, vel attribuitur conviciando, quod non convenit. Sam: de Lub: v. Blasphemia. Ex quo patet blasphemiam etiam sic posse definiri. *Est maledicentia contra Deum & Sanctos*.

21. Species superstitionis hæ à S: Th: 2. 2, q. 92. a: 2. numerantur. Indebitus veri Dei cultus. Idololatria. Divinatio. vana observantia.

22. Quid sit indebitus veri Dei cultus, patet. Hoc addo: superstitiose, venialiter agit, qui contra rubricas agit. Armilla v. Superst.

23. Idololatria est *cultus quo divinus honor creaturæ tribuitur, tanquam Deo:*

24. Divinatio est *prædictio inordinata futurorum.*

25. Vana observantia est *dum media inutilia adhibentur ad præstandum vel omittendum aliquid.* v.g. dum lusores mutant locum, ut malam fortunam evitent.

26. Magia est quinta species superstitionis, sed revocatur, partim ad divinationem, si futura ope dæmonis prædicantur. Partim ad vanam observationem, si mira & insolita ope dæmonis fiunt. Et sic magia superstitiosa definiri potest. Est *ratio quædam ope dæmonis aut futura prædicendi aut insolita operandi.*

Species divinationis cum expressa dæmonis invocatione.

27. 1. Præstigium, *quando dæmon apparet ad prænuntiandum futura, & hominis oculos præstringit ne videat deceptionem,*

28 2. Divinatio per somnia, *dum magi ex somnijs judicant de occultis & futuris,* Si deest pactum, nec eis utimur tanquam regula actionum nostrarum, est tantùm veniale credere somnijs.

29. 3. Necromantia est *divinatio per apparitionem & locutionem mortuorum*

30. 4. Divinatio per Pytones dicitur *dum dæmon per homines vivos, ut arreptios loquitur de occultis & futuris*

31. 5 Geomantia est *divinatio per aliquas notas aut signa in corpore terrestri,* v. g. ligno, ferro &c.

32. 6. Hydromantia est *divinatio per notas in aquis,*

33. 7. Aeromantia est *divinatio per notas in aére,*

34. 8. Pyromantia est *divinatio per notas in igne.*

35. 9. Haruspicium est *divinatio per notas in intestinis animalium immolatorum.*

Species divinationis sine expressa dæmonis invocatione.

36. 1. Astrologia judiciaria, *quâ ex situ motuq; astrorum futura prædicuntur de hominum vita & actionibus*

37. 2. Augurium, *cùm ex motu vel so-nitu avium, aliorumq; animalium, vel etiam ex sternutatione hominum, membrorum saltu, futurum prædicitur.*

38. 3. Omen, *cùm ex verbis alicujus absq; eo proposito dictis, futurum præd citur.*

39. 4. Chiromantia, *quâ ex lineamen-tis manuum aliquid prædicitur.* Ad hanc re-vocatur Spatulomantia, *quâ aliquid prædi-citur ex signis apparentibus in spatula alicuius animalis.*

40. 5. Sortilegium est *cùm aliquid fit ab homine ut considerato eius eventu occultum innotescat* Fit vel per schedulas extracta vel jactum taxillorum, &c. De his S: Th. 22. q 95. a: 3

41 Sors alia est divisoria, alia con-sultoria, alia divinatoria.

42. Divisoria est *si quæratur judicio sor-tium, quid alicui sit exhibendum,*

43. Consultoria, *si quæratur per sortes quid agere oporteat.*

44. Divinatoria, *si quæratur per sortes quid sit futurum.* S. Th. l. c: a: 8.

45. Hæ omnes species divinationis

licet

licèt sine expressa dæmonis invocatione, sunt prohibitæ, exceptâ sorte divisoriâ & consultoriâ, servatis tamen nonnullis conditionibus de quibus in 1. Sent: Mort d:8. conc:3.

Species vanæ observationis quatuor numerantur in Armilla Bartholomæi Fumi V. Superstitio.

46. 1. Ars notoria *quâ aliquis procurat, & credit se posse consequi v, g, scientiam absq; labore, mediantibus aliquibus actibus ad hoc non ordinatis.* v. g. faciendo tot jejunia &c.

47. 2 Vana observatio futurorum eventuum, *quâ ex consideratione alicujus eventûs fortuitò occurrentis conijcimus quid futurum sit prosperum vel adversum.* v. g. si quis domo egrediens pedem offendat & ideo domum revertatur timendo iter infaustum.

48 3. Vana observatio ad immutationem corporum *per res naturales non tamen à natura ordinatas ad effectum intentum,* v: g. si quis sub signo leonis sculpat in auro figuram leonis, quam superstitiosi di-

cunt

cunt valere contra hydropem, pestem & febres. Item si quis vanis remedijs tollit fascinationem, v: g: immissione carbonum in aquis.

49. 4. Vana observatio ad immutationem corporum *per res supernaturales non tamen à Deo ordinatas ad effectum intentum*. v:g: Si verba sacra collo appendas, credens te sic certò consecuturum sanitatem. Secus si solùm habeatur respectus ad Deum, à quo humiliter expectatur effectus. Quali modo etiam licet incantare serpentes. Sed ut advertit S. Th: 22. q. 96. a: 4. plerumque tales incantationes habent vanas observantias & per dæmones sortiuntur effectus. Dixi. *à Deo non ordinatas*. Nam gestare Agnum Dei benedictum, licet. Cùm id à Deo per Ecclesiam institutum contra maleficia.

Divisiones sacrilegij videantur in 1. Sent Mor: d: 10.

DISTIN-

DISTINCTIO II.

Circa 2. Præceptum.

Non aſſumes Nomen Dei tui in vanum.

1. HOc præcepto prohibetur omnis inordinata uſurpatio Nominis Dei, Temerè jurando. Adjurando. Vovendo & non reddendo. Blaſphemando.

2. Iuramentum eſt *Veritas Divino teſtimonio confirmata.* Hinc jurare eſt Deum in teſtimonium alicujus veritatis adducere.

3. Tres ſunt conditiones neceſſariæ ut juramentum debito modo fiat. Veritas, Iuſtitia. Neceſſitas. S. Th. Opuſc. 4. in præſenti. Veritas conſiſtit in hoc quòd res ita ſe habeat, vel ſaltem putatur ita ſe habere ut juratur. Neceſſitas quando agitur de propria aut proximi fama &c. Iuſtitia quòd res jurata non ſit contra legem Dei.

4. Iuramentum eſt quadruplex. Aſſertorium, Promiſſorium, Comminatorium

rium. Execratorium. Assertorium est *assertio Divino testimonio confirmata.* Promissorium est *promissio Divino testimonio confirmata* Comminatorium est *comminatio divino testimonio confirmata.* v. g. Iuro Deum, percutiam Petrum Execratorium est *execratio divino testimonio confirmata* v. g. Deus me damnet, si mentior.

5. Adjuratio est *inductio alicujus personæ vel creaturæ ad aliquid faciendum vel non faciendum ex invocatione rei sacræ.* S. Antoninus apud Armillam v. Adjuratio.

6. Duplex est adjuratio. Imperativa & deprecativa. *Imperativâ quâ vtimur ad subditos, præcipiendo & timorem incutiendo* v, g. adjuro te per Deum vivum. Deprecativâ quâ utimur ad Deum, Sanctos vel homines superiores, vt patet ex usu Ecclesiæ orationes sic finiendo. Per Dominum N. &c. Similiter in Litanijs. Per mysterium Sanctæ Incarnationis. Sam: de Lub. v. Adjuratio.

7. Vt adjuratio sine peccato fiat has præcipuè conditiones exposcit. 1. Vt de re bona fiat. 2. Vt intentione bonâ.

3. Vt vrgente rationabili necessitate.

8. Votum est *promissio facta Deo de his quæ ei magis placent*. Licèt vota fiant Sanctis, hoc tamen fit propter Deum qui in Sanctis colitur.

9. Votum has petit conditiones, 1. Vt sit circa materiam bonam. 2. Possibilem. 3. Liberam votum emittenti. 4. Meliorem suo contrario. Hinc votum contrahendi Matrimonium non valet: quia materia voti non est melior suo contrario quod est cælibatus.

10. Votum aliud est simplex aliud solemne. Simplex est *nuda promissio facta Deo de meliori bono*. Solemne est *quod præter promissionem Deo factam de meliori bono tradit hominem Deo irrevocabiliter*, De differentia horum dixi in 1. Sent: Mor. d. 14.

11. Hi contra hoc præceptum peccant qui pejerant. Pejerare est Deum in testem adducere, vel sine veritate, vel sine necessitate, vel sine justitia. Irreverentia, est conditio generalis in omni perjurio imbita, Adducere Deum in testem

ſine veritate licèt in re levi, ſemper eſt p: mortale. Tantùm ſine neceſſitate, eſt p: veniale. Sine juſtitia in re levi, ſervatâ veritate p. veniale. v:g: juro, percutiam leviter Petrum.

12. Secundùm Marchantium peccant etiam contra hoc præceptum, qui frequenter (ut ſic loquar) dæmonem in ore habent. Eo fortè modo, quo negatio reducitur ad affirmationem. Quàmvis enim in ira nominare dæmonem, ſine imprecatione, non ſit peccatum, aſſidua tamen ejus nominatio dedecet Chriſtianum, & ſic à veniali non excuſatur.

13. Qui adjurant ſuperiorem imperativè, dæmonem deprecativè v. dicta in 1. Sent: Mor: d: 13. Conc: 2. & 3. Qui vota non implent. v. dicta l. c: d: 14. Conc: 11. Qui blaſphemant v. l. c. d: 7. Qui per creaturas tanquam teſtes ex ſe infallibiles jurant, v: l. c. d: 11.

DISTIN-

DISTINCTIO III.

Circa 3. Præceptum.

Memento vt diem Sabathi sanctifices

1. HOc præcepto in nova lege in aliquibus immutato: Sanctificatio Festi, Missam audiendo, non laborando, orando, se ad diem festum per jejunium præparando, semel in anno confitendo & communicando, Ministris Ecclesiæ necessaria præbendo, præcipitur.

De Die Festo.

2. Sabathi nomine intelligitur dies, quo homo vacare tenetur ab operibus servilibus ad vacandum rebus divinis. Quia tamen (vt docent Theologi) finis Præcepti non cadit sub præcepto, non peccat homo contra hoc præceptum, si, supposità Missæ auditione, rebus divinis non intendat.

3: Nullum festum in Ecclesia ex jure divino est introductum vt docet Fernandez in præsenti & alij, cujus oppositum habet Povodovius secutus Angelum & Sil-

Silvestrum. Colligit id Fernandez ex c. licet, de ferijs, & c. 1. de consecratione d. 3. Licèt enim jus naturale divinum præcipiat hominibus Deum honorare & revereri, non tamen tempus definit, quo in novo testamento id facere teneamur, sed omnia festa novæ legis introducta sunt ab Ecclesia.

4. Festum ergo Dominicæ ab Apostolis institutum esse colligitur ex Apoc: 1. in hac die Christus resurrexit. Spiritum S. Apostolis misit. Cælum & terram creavit. Vinum in aquam convertit. Natus & baptizatus fuit, Quinq; panes benedixit, & multiplicavit. Ianuis clausis ad Apostolos intravit &c. Gabriel à S. Vinc: in Summa Mor: v. Festi dies. Adde ex eodem in N. Summa Philosophica relato: hâc die Annuntiatio & Conceptio Filij Dei in purissimo B. M. V. vtero fuit.

5. Dies festus non eodem modo incipit & terminatur. Nam quoad jejunium incipit à media nocte præcedente vigiliam. Quoad judicia incipit ab ortu Solis

& fi-

& finitur in occasu. Quoad officium Ecclesiæ incipit à vesperis.

Circa Mißam.

6. Scias ex Moscicensi quem retuli in l. Sent: Mor: d: 16. audire non ita in præsenti sumitur, ut idem significet quod aure corporis percipere aliàs surdus non diceretur Missam audire, neq; sanus si Sacerdos submissè diceret, imò etiamsi clarâ voce in magna populi frequentia: nam, tunc valde distantes non audiunt. Vnde omnes DD passim docent nemi nem ex præcepto teneri, sic audire & minùs intelligere verba Sacerdotis. Sumitur itaque hic auditio moraliter, quòd se gerat adinstar audientis, decenter, piè, religiosè Missæ assistendo, cruce se signando, genua flectendo &c. Exoptando vt Sacerdos pro omnibus orans exaudiatur. Cogitando de Deo cui Sacrificium offertur. Vel de Dei beneficijs quæ per Sacrificium offeruntur. Nullum impedimentum devotioni repugnans præstando v:g. colloquendo, distractè orando &c.

Circa Orationem.

7. Quid sit Oratio dixi supra Opusc: 2: d: 8. ubi & orationem Dominicam explicui. Attentio in Oratione potest considerari triplex. Actualis. Virtualis. Habitualis. Attentio actualis est quando quis voluntariè actu attendit ad id quod operatur. Virtualis est quando quis à principio instituit attendere & casu contra suam voluntatem cogitat de alijs. Habitualis est quando quis operatur ex habitu & consvetudine mente non intendens ad illud quod operatur. v. g: qui instrumentum pulsans ex consuetudine, mente ad alia negotia totus intendit, neque à principio animum applicat ad pulsandum. Habitualis non sufficit ad orationem ut habetur in glossa N.N. Constitutionum c: 1. de Officio Ecclesiæ Litterrâ D

8. Loquendo ergo de attentione actuali & virtuali (quam S. Th: vocat habitualem) scias ex Cardinali Cajetano, quatuor modis potest quis orando attendere

dere. 1. quantûm ad verba. Per quod significatur, quòd verba non debeant dimidiari, & quasi devorari, sicut aliqui incipiunt versum & reliquum ita deglutiunt, ut vix se ipsos intelligant. Item quòd versus non debeat inchoari, nisi priús socius suum versum finiat. In quibus modò dictis si multoties intra idem officium divinum exceditur peccatur mortaliter ut cum Navarro docet Fernandez. Quia notabiliter minuitur officium divinum, & notabiliter turbatur devotio.

Secundò potest quis attendere ad sensum verborum, ut mente percipiat & applicet affectum ad id quod verba significant. Hæc non exigitur, licèt in hominibus doctis. Moscicensis tractando contra scrupulos.

Tertiò, quantùm ad gratiam petitam. v:g. castitatem, humilitatem, fidem &c.

Quartò ad ipsum Deum &c. Hæ omnes, excepta 2dà communes sunt doctis & indoctis. S. Th. 2 2. q. 83. a. 13. has ad tres reducit.

9. Qui non ex præcepto orat & distrahitur voluntariè, ordinariè nonnisi venialiter peccat. Qui ex præcepto orat & voluntariè distrahitur, v: g: dicendo horas Canonicas, mortaliter peccat. Maledictionem ps: 108. fulminatam, portat, sc: *Oratio ejus fiat in peccatum.* Et ideo quibusdam irreverenter divinum officium recitantibus dæmon apparuit, eosq; fœtidissimâ (vt refert S. Greg: M.) urinâ totos aspersit, dicens. *Ad talem orationem hanc meritò infundo aspersionem.*

10. Inter præcipuas orationes numerantur horæ canonicæ, sic dictæ, quòd ex præscripto Canonum certis horis diu noctuq; à Clericis dicantur. Septennario complentur numero. Matutinum. Prima. Tertia. Sexta. Nona. Vesperæ. Completorium. Significant varia passionis Christi D. tempora, his expressa.

Matutina ligat Christum, qui crimina purgat. Prima replet sputis. Dat caussam tertia mortis. Sexta Cruci nectit, Latus ejus Nona bipartit. Vespera deponit, Tumulo Completa reponit.

Cir-

Circa labores.

11. Opera quæ prohibentur die festo sunt opera servilia, hoc est quæ servis tantùm cõveniunt, nec illis sunt communia cum hominibus ingenuis. Servorum nomine non solùm mancipia intelligas, sed plebeios homines, & operibus Reipublicæ inservientes, Fernandez p: 1: c: 7. ¶ 1.

12 Præter hæc prohibentur nonnulla opera non servilia. 1. Nundinæ, nisi consvetudo aliud svadeat. Locationes. 2. Iudicium civile, & criminale. Non tamen vetatur appellare. 3. Iuramentum in judicio, nisi aliud svadeat gravis necessitas. 4 Strepitus judicialis. Et annullatur processus & sententia lata in festo, etiam de consensu partium. Nisi gravis vrgeat necessitas. Nam aliquando immanitas delicti notorij petit malefactorem subitò etiam sine processu suspendi. Hæc referunt Fernandez & de la Cruz in præsenti. Alia in fine hujus tractatûs examinabuntur.

DISTINCTIO IV:

Circa 4. Præceptum.

Honora Patrem tuum & Matrem tuam.

1. HOc præcepto præcipitur, honorare, amare, obedire parentibus. Nomine parentum. 1. intelliguntur parentes secundùm carnem, 2. Superiores in rebus spiritualibus. v.g. Episcopi. Abbates 3. Superiores in rebus corporalibus. v: g: Reges &c. Tandem omnes, qui super nos aliquam potestatem habent. v. g. magistri, tutores &c. Fern. loco cit c. 8. ¶. 1.

2. Peccant contra hoc præceptum non solùm filij, sed & Parentes non instruendo filios & filias in doctrina Fidei & bonorum morum. Domini non præbendo servis necessaria. Non curando vt dies festos & similia observent. Maritus vxorem contumelijs afficiendo & è contra.

DISTINCTIO V.

Circa 5. Præceptum.

Non Occides.

1. HOc præcepto prohibetur non solùm homicidium corporale sed & spirituale, quod fit scandalizando, non corrigendo.

De Homicidio.

2. Homicidium est *injusta hominis occisio.* Sub hac comprehenditur vulneratio, percussio, mutilatio, incarceratio, & cætera contra salutem corporalem proximi. v. g. non pascendo vel eleemosynam denegando. Ad homicidium etiam reducuntur Ira. Invidia. Maledictio. Odium & similia.

3. Homicidium est duplex: voluntarium, quod animo & intentione occidendi hominem, perpetratur cum effectu Casuale, quod fit præter intentionem occidentis, aut facientis id, vnde mors secuta. Est duplex. Aliud purè casuale, quod nec implicitè est volitum.

Et

Et hoc non causat irregularitatem. Quia nullo modo est voluntarium. Aliud est quod saltem indirectè & in sua causa est volitum, vt si sit in ea prævisum, aut expressè aut implicitè, inquantum poterat prævideri & non est adhibita diligentia: Et sic peccata in ebrietate commissa solent esse voluntaria.

4. Ad justam occisionem hæc necessaria. 1, vt fiat authoritate publicâ, 2. vt fiat ex causa gravi. 3. vt servetur juris ordo. 4. vt sit recta judicis, vel ministri exequentis intentio.

5. Non solùm is peccat qui physicè occidit aut vulnerat, sed etiam qui sequentibus versibus continentur.

Iussio, consilium, consensus, palpo, recursus.
Participans, mutus, non obstans, non manifestans.

Id est, Qui præcipit. Qui consilium dat. Qui consentit, & ratum habet, sive ante sive post occisionem. Qui laudat factum, vel ut fiat. Qui defendit homicidam & præbet ad se recursum. Qui par-

partem aliquam habet in homicidio, seu socius criminis aliquomodo, & auxilium præbuit. Qui non præmonet occidendum. Qui non defendit. Qui non manifestat veritatem ad defendendam vitam innocentis.

6. Ad bellum justū tria requiruntur. 1. authoritas superiorem non recognoscentis. Nam recognoscens superiorem nequit movere bellum, cùm possit jus suum prosequi judicio superioris. 2. causa justa v. g. damna valde gravia illata: tentandum tamen medium svavius. 3. recta intentio sc: ut bonum promoveatur & malum amoveatur. S. Th. 2. 2. q 40. a. 1.

De homicidio facto per denegationem eleemosynæ: si enim non pavisti, ocidisti: ait S. Ambrosius.

7. Scias. Pauperum indigentia est triplex. Extrema, gravis & communis. Prima est quando desunt necessaria vitæ, & sine quibus vita aut deficiet aut abbre-

breviabitur, aut gravi & diuturno morbo corripietur. Gravis necessitas est, dum desunt necessaria ad conservandam conditionem proprij statûs. Communis est mendicantium, qui licèt multo indigeant, quia tamen à multis postulant moraliter loquendo non possunt suo statui necessaria non invenire.

8. Dum ergo proximus est in extrema vel quasi extrema necessitate ad vitam conservandam, tenetur sub mortali quivis subvenire ei, si habeat superflua vitæ & naturæ, & probabiliter putat neminem subventurum: etiamsi non habeat superflua statûs. Hoc enim exigit lex haritatis.

9. Item dum proximus est in gravi necessitate, tenetur sub mortali subvenire ei qui habet superflua statûs, si non sit alius qui subveniat. Quia hoc exigit lex charitatis. Præsertim, si nemo subveniret, facilè gravis necessitas transiret in extremam. Vtramq; conclusionem docet Armilla & Mosc: & alij

10. Sunt autem superflua vitæ, quæ dem-

demptis necessarijs ad vitam conservandam adhuc supersunt. Superflua verò statûs sunt illa, quæ demptis necessarijs ad sustentandam vitam & decentem statum, juxta conditionem personæ, adhuc supersunt.

11. Loquendo de communibus proximorum necessitatibus, quales esse solent in ordinarijs pauperibus, divites habentes superflua statûs, tenentur sub mortali ad aliquam eleemosynam elargiendam, indeterminatè tamen, cui & quibus voluerint, & temporibus, quibus placuerit. Nam aliquando hæc etiam necessitas facilè transiret in gravem & extremam.

De Homicidio spirituali per scandalum & omissionem correctionis fraternæ.

De Scandalo.

12. Scandalum est *dictum vel factum minùs rectum occasionem spiritualis ruinæ præbens.* Et sic quando aliquis ex alterius peccato excitatur ad odium peccati non

non est scandalum. Vnde error nonnullorum sic scandalum accipientium est corrigendus.

13. Scandalum aliud est activum, aliud passivum, Activum est, *quando dicto vel facto tuo directè intendis vt alter ruat, inducendo eum ad peccatum.* Vel si non intendis vt ruat, ipsum dictum vel factum est inductivum ad peccandum. v: g. si publicè pecces; aut facias aliquid habens speciem peccati. Passivum est, *quando dictum vel factum vnius, est causa alteri per accidens peccandi.* v:g: si operans non intendat aliquem inducere ad peccatum, nec opus est ex se inductivum, alter tamen sumit inde occasionem peccandi. Quod si sumat occasionem peccandi ex sua malitia est scandalum Pharisaicum. Si ex infirmitate vel ignorantia, est scandalum pusillorum vel infirmorum.

De Correctione Fraterna

14. Quinq; cõditiones ad correctionem necessariæ. 1. vt certam moraliter notitiam quis habeat de peccato proximi.

2. vt proximus indigeat correctione sive: ve propter ignorantiam, sive inadvertentiam, sive propter propositum iterandi, & non putatur ab aliquo alio corrigendus. 3. vt ex correctione speretur probabiliter emendatio, saltem ad tempus. Nec tamen facilè nobis de emendatione proximi malè persvadeamus. Cûm sæpè emendentur de quibus minùs speratur. 4. vt fiat eo ordine quo Christus D. ordinavit. Si tamen peccatum sit contra fidem, aut bonum commune subitò declarandum. S. Th. 2. 2 q. 33. a: 7. in corpore articuli. Quòd si error contra fidem prolatus non esset cum pertinacia, tunc non posset subitò declarari, sed secretò corrigi. 5: vt fiat cum opportunitate, sive temporis, sive loci, sive personarum, vt g. si indigens correctione, valde irascitur, probabiliter nihil efficiet monitio. Si in aliorum præsentia, forté magis exacerbatur. Quôd si continuat malitiam, svaviter occurrendum prout fieri poteft. Qvandoq; expectanda persona ad corrigendum magis idonea,

15. Ordo in fraterna correctione servandus traditur à Christo D: Matt: 18. Si peccaverit in te (idest secretè) frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum. Si te non audierit adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore duorum vel trium stet omne verbum, Quod si non audierit, dic Ecclesiæ. Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus.

16. Attamen si judicatur secretam correctionem non profuturam potest immediatè procedi ad secundum medium, & idem de secundo medio, quod etiam omitti potest si sciatur non profuturum. Alia pertinentia ad particulares casus. vide in 1. Sent: Mor: d: 21. & sequ.

Circa sextum Præceptum.

Quo prohibetur omne peccatum repugnans castitati, vide dicta Opusc: 3. d: 3.

DISTINCTIO VI.

Circa 7. Præceptum.

Non furtum facies,

Hoc

Hoc prohibetur iniqua acceptio, & rei alienæ detentio.

De furto.

1. FVrtum eſt *ablatio rei alienæ invito domino rationabiliter.* Diſtingvitur ſpecie â rapina (*quæ eſt ablatio rei alienæ publica*) ut docet S. Th: 2. 2 q. 66. a: 4. Et ſic circumſtantia rapinæ eſt neceſſariò in confeſſione explicanda.

De Simonia.

2. Simonia eſt *ſtudioſa voluntas emendi vel vendendi aliquid ſpirituale vel ſpirituali annexum.*

3. Hoc peccatum eſt contra virtutem religionis. Quia res ſacræ indignè tractantur ſi pretio temporali commutantur. Eſt etiam contra juſtitiam, ſi venditur id quod debebatur. v: g: ſi Parochus vendit confeſſionem; Item dum res cariùs propter conſecrationem v.g: calix venditur.

4. Simonia eſt triplex. Realis. Conventionalis, Mentalis. Realis *dum exhibetur vel promittitur res temporalis pro re ſpirituali actu vendita & tradita,*

Conventionalis eſt *dum convenitur de pretio & venditione, ſed adhuc non eſt ſecutus effectus:*

Mentalis eſt *dum traditur temporalis cum intentione accipiendi ſpirituale pro ea, ſed ſine conventione & pacto explicito vel è contra.*

5. Præter has aſſignari ſolet confidentialis: ſed ſecundùm varias circumſtantias eſt reducibilis ad prædictas.

6. Committitur Simonia confidentialis in collationibus & reſignationibus beneficiorum, dum ſc: confertur beneficium, cum confidentia, vel quòd ſit reſignandum alteri, vel collatori, vel ejus fructus aut aliqua pars.

7. Committitur ſimonia offerendo quamcumque rem per modum pretij pro re ſacra. Vnde dicitur, committi ſimoniam per munus à manu, per munus à lingva, per munus ab obſequio.

8. Tunc munus â lingva, v: g: preces, adulationes &c. habet modum precij, ſi ex pacto & obligatione accipiatur, vt cum communi docet Bonac: vel ſi in-

tendatur à conferente principaliter emolumentum temporale, ut S. Th: explicat M. Sotus. Quod fit si Episcopus acceptet preces intuitu emolumenti temporalis.

9. Non sufficit ad simoniam perfectam & realem traditio pecuniæ pro beneficio, sed debet esse traditio beneficij. Valet tamen traditio beneficij sine actuali traditione pecuniæ ad perfectam simoniam. Sotus & alij apud Fernandez.

De Usura.

10. Usura est *lucrum ex mutuo proveniens* v: g: dantur alicui viginti floreni, cum pacto ut reddantur viginti quinque, illi quinque sunt lucrum usurarium.

11. Non nego ex accomodato posse oriri usuram, sed definitio datur per mutuum, ut quid communius.

12. Distingvitur autem mutuum ab accomodato, quòd mutuum transeat in dominiũ mutuatarij, & sic ei, ut pote domino perit. Accomodatum verò non transit in dominium accommodantis, ut patet in veste accommodata.

13. Si aliquid ſupra rem mutuam præſtatur, ad amicitiam conciliandam, non eſt uſura. Quia præſtitum debet eſſe pretio æſtimabile, qualis non eſt amicitia.

De Reſtitutione.

14 Reſtitutio eſt actus juſtitiæ. juſtitia eſt *perpetua & conſtans voluntas jus ſuum vnicuiq; tribuens* S. Th, 2,2. q: 58. a: 1.

15. Dividitur in legâlem, diſtributivam & commutativam. *Legalis eſt quâ damus bono communi quod ſuum eſt, & ſibi debitum.* v: g: inimicus facit incurſum contra civitatem, omnes cives obligantur ad defenſionem ex juſtitia legali.

16. Iuſtitia diſtributiva eſt, *quâ damus unicuiq; debitum ſecundùm merita.* v: g: duo concurrunt pro dignitate obtinenda, ex juſtitia diſtributiva oritur obligatio conferendi digniori.

17. Major autem dignitas, non tantùm ſumitur à ſcientia, ſed etiam ab alijs, v: g: à probitate morum, &c.

18. Commutativa eſt, *quâ damus uni-*

cuiq;

tuiq; suum non secundùm merita sua secundùm æqualitatem rei ad rem, ut patet in emptione & venditione.

19. Obligatio restituendi ex tribus capitibus oritur. 1. ex re accepta. 2. ex injusta acceptione seu actione. 3. ex utroque. Obligatio ex re accepta. v: g: habeo rem alienam ad tempus, quo e lapso teneor eam reddere. Obligatio restituendi ex injusta acceptione tunc est, quando damnifico proximum nihil retinendo. v: g: comburo domum. Ex v[illegible] quando rem alienam detineo damnificando v: g: in furto.

20. Casus restituendi reducuntur ad sequentes versus.

Quis. Cui Quod. Quantum vel ubi.
Quo tempore. Quovè
Ordine, sive modo. Te rogo mente
notes.

21. Fructus sunt triplices. Merè naturales. v. g. partus pecorum. Mixti. v:g: fructus vinearum. Merè industriales. v:g lucrum ex pecunia furto ablata ludo acquisitum. Licèt pecunia sit restituen-

da, non tamen tale lucrum.

22. Ttriplex etiam culpa ex qua oritur obligatio restituendi. Lata, Levis, Levissima.

23. Lata dicitur quam communiter homines supinè negligentes committunt. v. g. relinquitur liber accommodatus in porta domûs vel extra domum, est culpa lata;

24. Levis est dum homo non facit diligentiam, quam homines mediocriter diligentes faciunt. v:g: relinquitur liber in cubiculo, sed ostio aperto.

25. Levissima est dum homo non facit diligentiam quam faciunt homines suis rebus benè invigilantes. v: g: relinquitur liber in cubiculo clauso sed non obserato.

DISTINCTIO VII.

Circa 8 Præceptum.

Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.

1. Hoc

1. HOc præcepto prohibetur omne peccatum lingvæ, v. g. falſum teſtimonium, mendacium, detractio, contumelia, convitium, murmuratio, ſuſurratio, deriſio, maledictio &c. Prohibetur etiam cooperatio ad hæc. Huc pertinet judicium temeratium, ſuſpicio, &c. Item prohibentur peccata in judicio commiſſa,

2. Falſum teſtimonium *eſt aſſertio falſi in præjudicium tertij.* includit mendacium, quod eſt *aſſertio falſi ad decipiendum proximum.* Licèt dicatur verum ſi putatur falſum, adhuc eſt mendacium.

3. Mendacium aliud jocoſum, aliud officioſum, aliud pernicioſum. Iocoſum eſt ob delectationem. Officioſum ob utilitatem. Pernicioſum in nocumentum proximi.

4. Dum quis in judicio teſtificatur falſum. 1. peccat peccato mendacij. 2. peccato ſacrilegij, ſi adhibet juramentum. 3. peccato injuſtitiæ.

5. Detractio eſt *denigratio famæ alterius*

per verba in ejus absentia. Differt à contumelia, quia contumeliosus per verba manifesta in faciem, removet honorem. Detractio ergo famam, contumelia removet honorem. Samuel de Lubi v. Detractio. v. de la Cruz exponendo. 8. Decalogi præceptum q. 2. a: 2 dub: 1.

6. Scias quòd fama sit *multorum de aliqua re, voce prolatâ opinio.* Honor est *exhibitio reverentiæ in testimonium alicujus excellentiæ.* Gab. à S. Vinc: v. Fama & v. Honor.

7. Contumelia est *inhonoratio alicujus per verba, aut signa denotantia malum culpæ.* v:g: si alicui dicatur fur, mendax &c. Differt à convicio: quia per convicium repræsentantur mala sive pœnæ culpæ. v:g. dico. es cœcus est convicium. Dico es fur est convicium, sed non tantùm secundùm S: Th: 2. 2. q: 72. a: 1.

8. Quando *dicitur defectus minorationis seu indigentiæ est* improperium. v: g: si dicatur, ego te de fame eripui;

9. Murmuratio est *querela cum impatientia, in his, quæ homo patienter ferre deberet.*

10. Susurratio, est *quâ quis obloquendo amicitiam inter aliquos tollit*

11. Derisio, *quâ quis alterius malum vel defectum in ludum vel risum ponit vt erubescat.* Potest fieri verbo, cachinno, naso &c,

12. Detractio multipliciter fit. 1. imponendo falsum. 2. augendo peccatum. 3: revelando occultum. 4. dicendo, bonum malâ intentione factum. 5. negando bonum alterius 6, malitiosè reticendo. 7. minuendo. 8. frigidè laudando. Armilla ex S. Th: exprimuntur his.

Imponens, augens, manifestans, in mala vertens.

Qui negat aut minuit, tacuit. laudatq; remissè.

13. Fama sic restituenda. Qui verum crimen, occultum tamen, revelavit, dicat secundùm D. Th. 2.2 q 62. a.2. ad 2. se malè dixisse, injustè diffamasse. Vel laudet in illa materia in qua infamavit, ut docet Mosc: cum Lessio. v, g: dicendo. hic homo tali virtute apud homines

claret. Nec mentitur, nam verè claret, cùm oppositum publicè non constet.

14. Dixi, *qui verum crimen &c.* Nam qui falsum crimen imponit: tenetur dicere se fuisse mentitum, quod si opus, tenetur jurare. Si non sufficit adducere testes sui mendacij. De la Cruz exponendo octavum præceptum, cum Bannez & Soto.

15. Honor restituendus. 1. amicâ salutatione, ostensione majoris benevolentiæ, peculiari favore & honore. Qui modus sufficit superioribus erga inferiores. sc. Prælatis, Dominis, Parentibus, Magistris, Viro nobili erga plebeium.

16. 2. Adhibendo ad mensam, dando locum honorificum. Hoc sæpè sufficit inter homines paris conditionis.

17. Petendo veniam. Qui modus servandus ab inferioribus erga superiores, & sæpè ab æqualibus si justè exigitur, nec plùs ante sententiam judicis est exhibendum, etiam pro summis injurijs. Hunc modum moribus gentium receptum, ait Lessius. Scias, magis humilem
veniæ

veniæ petitionem, pro majori injuria exhibendam.

18. Maledictio est *quâ quis imprecatur alicui cum desiderio aliquod malum* v: g: mortem. infamiam, &c.

19. Maledicere creaturas irrationales simpliciter absque alia ratione est verbum otiosum. Maledicere relatas ad Deum vel ad bona hominis, est p: mortale. Maledicere creaturas irrationales prout referuntur ad aliquod malum, prout Iob maledixit diei suæ, non est peccatum. Aliàs bonus Iob peccâsset, quod non est dicendum.

20. Maledictio non animo nocendi, vel ex subreptione. est p: veniale ob imperfectionem actûs. Nisi illo parvo tempore, & in illa subita ira, esset perfectus consensus, quia tunc esset mortale licèt transactâ ira nollet tale malum. Armilla ex Caie. in Summa.

21 Habentibus consvetudinem maledicendi injungenda aliqua devotio, v. g. vnum Ave Maria, vel formatio Crucis, vel nominatio Nominum IESVS MARIA

saltem semel singulis diebus, ut sic gratiam præservativam à tali consvetudine impetrent,

22. Iudicium temerarium est, *dum quis sine sufficienti fundamento, judicat malum de proximo.*

23. Suspicio est *dum quis assentitur vni parti cum incertitudine & cum formidine alterius partis.* Differt ab opinione, quia opinio in utramque partem ferri potest, suspicio veró fertur in deteriorem partem.

24. Tria ad temerarium judicium concurrunt. Deliberatè, sine sufficientibus judicijs, & sine formidine asserere. v.g. videtur juvenis in domo mulieris, vel loquens cum illa, & propter hoc tantùm, judicatur peccâsse, vel intendere peccare.

DISTINCTIO VIII.

Circa 9. & 10. Præceptum.

Non concupisces vxorem proximi tui.

Non

Non desiderabis domum proximi tui, non servum non ancillam, non bovem, non asinum, non omnia quæ illius sunt.

1 CIrca hæc duo præcepta non multa occurrunt. Nam ea quæ sexto & septimo quo ad actum externum, nono & decimo quoad desiderium prohibentur. Et sic ex notitia illorum, facilis notitia circa hæc potest haberi. Pro majori tamen notitia de cogitatione morosa, aliquid.

2. Itaq; cogitatio morosa tunc est, quando quis non intendit actu perpetrare peccatum v.g. carnis vel quodcunque aliud, sed contentatur illa delectatione, quæ oritur ex imaginatione objecti illiciti. Dicitur morosa, quòd in ea mora, permittendo eam trahatur.

3. Consensus in cogitationem morosam est duplex, expressus & tacitus. Expressus est, quando voluntas positivè acceptat delectationem. Implicitus est quando voluntas nec consentit nec dis-

sentit expressè, sed permittit durare cogitationem & delectationem. Qui plura desiderat circa Decalogum videat primum Sententiarum Moralium.

APPENDIX

De PRÆCEPTIS ECCLESIÆ.

1. PRincipalia & antiquissima præcepta Ecclesiæ sunt quinque, ait Moscic: 2. p: Tyrocinij artis pœnitentiariæ c: 3 §. 3. sc: confiteri semel in anno, communicare in Paschate, Missam audire de festo, quò pertinet cessare à laboribus, solvere decimas & jejunare.

2. De confessione annua dicetur tractando de Sacramento Pœnitentiæ. De communione Paschali tractando de Sacramento Eucharistiæ. De die festo jam actum d: 3. hujus Opusculi. De decimis aliquid dicendum vt convenit scire Ordinandis relinquendo alia Casuistis.

3. Decima ergo est *fructuum jure quæsitorum pars decima, quæ ministris Ecclesiæ quotannis solvitur.*

4. Multis de causis est instituta. 1. vt profiteamur Deum rerum omnium habere dominium supremum. 2. vt Ministri Ecclesiæ commodè alantur. 3. vt peregrini, advenæ & egentes subsidium habeant. 4. vt Pârochi multa onera, inter quæ reparatio fabricæ sustineant.

5. De jejunio egi Opusculo 1. d. 8. §. 1. Aliquæ tamen consvetudines circa jejunium Polonis sciendæ.

1. Licèt die Veneris, aliàs feriâ sexta, extra Quadragesimam & Vigilias SS. non sit de jure communi jejunium, in Polonia tamen est de consvetudine obligantes: loquendo etiam de jejunio rigorosè accepto, consistente in vna comestione & vespertinâ collatiuncula. Accedit: hâc die non conceditur usus lacticiniorum tempore Paschali.

2. Quandocunq; in Regno Poloniæ conceditur usus lacticiniorum, conceditur & cœna, attendendo consvetudinem. Hinc quia in Vigilia Pentecostes, diebus quatuor temporum ante festum

SS. Trinitatis, in eodem regno, conceditur vſus lacticiniorum, conceditur & cœna.

3. Iejunia conſvetudinaria in Vigilijs B. V. Mariæ (jejunium autem in Vigilia Aſſumptionis eſt de jure communi) non ſunt ſub p. mortali obſervanda.

OPVSCVLVM QVINTUM. De Sacramentis

DISTINCTIO I.

De SACRAMENTIS in GENERE.

LY Sacramentum variè ſumitur. 1. Pro juramento. 2. Pro amicorum & principium ſecreto 3. Pro myſterio eſt autem myſterium *res divina occulta naturalem cognitionem excedens.* 4. Sumitur propriè pro ſigno rei Sacræ.

Quiddi-

Quidditas Sacramenti.

2. Sacramentum est *signum rei sacræ sanctificantis nos* S. Th: 3. p q 60. a. 2.

3. Per signum, intellige signum *ad placitum* scu divinum, hoc est ex institutione Christi D: *Sacrum*, *Secretum*. *Practicum*, quia gratiæ conferendæ, permanens, sensibile.

4. Per rem sacram intellige gratiam sanctificantem, qua ratione Crux, imagines, ceremoniæ sacræ, figuræ veteris Testamenti, non sunt Sacramenta, quia non sunt instituta ad significandam gratiam ut conferendam, seu quod idem, quia non sunt instituta ad justificationem hominis.

5. Sacramentum est signum trium rerum. Passionis Christi D. rememorativum, gratiæ demonstrativum, vitæ æternæ prognosticum, idest, prænunciativum, S. Th: 1 c. a. 3. sed principaliter significat gratiam. S. Th: a 3.

6 Tria in Sacramento reperiuntur. *Sacramentum tantùm*, *res tantùm*, *res & Sacra-*

cramentum simul. v: g: in Baptismo *Sacramentum tantùm* est exterior ablutio. *Res tantùm*, est gratia in Baptismo collata. *Res & Sacramentum simul* est character, S. Th: 3. p. q. 63. a. 3. ad 2. Est autē *Sacramentum tantùm*, quod significat tantùm. *Res tantùm* quod significatur tantùm. *Res & Sacramentum simul*, quod significat & significatur.

7. Ad essentiam Sacramenti tria concurrunt. Materia, id est, res aliqua sensibilis. Forma, id est, verba, & intentio Ministri: In Sacramento Matrimonij sufficit aliquid loco verborum, v. g nutus, vel aliud signum exprimens consensum.

8 Eugenius IV. in literis vnionis, hoc ponit discrimen inter Sacramenta novæ & veteris Legis, quòd Sacramenta veteris Legis tantùm significaverint gratiam, Sacramenta verò novæ Legis etiam causent.

9. Quod sic intellige: Sacramenta novæ Legis habent vim productivuam gratiæ, Sacramenta verò antiquæ Legis

non:

non habuerunt vim talem: movebant tamen & moraliter excitabant Deum ad dandam, ritè ſuſcipientibus, gratiam, quatenus erant ſigna Chriſti venturi. Sumitur hæc doctrina ex Manuali Thomiſtarum P. Gonet. de Sac. c. 1.

Inſtitutio & neceſſitas Sacramentorum.

10. Chriſtus D. ut Deus authoritativè & ut cauſa principalis, inſtituit Sacramenta, vt homo verò per poteſtatem excellentiæ. & ut cauſa miniſterialis.

11. Omnia Sacramenta inſtituit Chriſtus D. Trident: ſeſſ: 7, can: 1. Præcipuè propter juſtificationem & ſalutem æternam. Hic enim principalis finis & neceſſitas inſtitutionis Sacramentorum.

12. Præter principalem neceſſitatem, quæ eſt juſtificatio & ſalus noſtra, triplex aſſignatur à S: Th: 3, p. q. 61. a: 1. neceſſitas inſtituendi Sacramenta, ſc: ut homo erudiatur, humilietur & exerciteur. Sic enim loquitur. *Per Sacramentorum inſtitutionem homo convenienter ſuæ naturæ*

turæ eruditur per sensibilia. Humiliatur, se corporalibus subjectum cognoscens, dum sibi per corporalia subvenitur. Præservatur etiam à noxijs actionibus per salubria exercitia Sacramentorum.

13. In statu Legis naturæ fuerunt Sacramenta. Hæc autem Sacramenta fuerunt, externa protestatio fidei in Messiam futurum, & Sacrificia. illa ordinabatur ad delendum p: originale, & fiebat per parentes vel per alium pro parvulis. Sacrificia autem ordinabantur ad tollendum: p. actuale. Bonac: de Sacramentis, q. 1. punct: 3. propositione 2.

14. Sed sciendum hæc Sacrificia aliâ ratione fuisse Sacrificia, aliâ ratione Sacramenta. Cùm alia definitio Sacramenti, alia Sacrificij. S Th. 3. p. q. 65. a. 1. ad 7. numerat etiam decimas inter Sacrameeta Legis naturæ. Sed determinatum numerum Sacramentorum Legis naturæ assignare non possumus, ut patet ex his quæ docet Philippus à S. Trin: in 3. p. de Sacram. disp: 3. dub: 2.

15. In Lege Moysaica seu scripta fuerunt

sunt Sacramenta. Nam erat morbus per Sacramenta curandus. Erant autem. Circumcisio. Convivium Agni Paschalis. Purificationes ab externis immunditijs. Expiationes à peccatis. Consecratio Sacerdotum. Esus Panum Propositionis. Oblatio victimarum. Ablutio manuum & pedum. Rasio pilorum, &c. S. Th: 1.2. q. 102 a: 5. Nec tamen determinatum numerum assignare intendit.

16. Scias ex Philippo à S. Trin: l: c. dub: 3. Ex ceremonijs Legis scriptæ illæ tantùm quæ significabant sanctificationem humanam, erant Sacramenta, aliæ verò tantùm Sacramentalia, ut proportione servatâ dicimus in Lege gratiæ, in qua sunt tantùm septem Sacramenta, licèt sint plures ceremoniæ sacræ, quæ dicuntur Sacramentalia, ut sumptio aquæ benedictæ &c.

17. Sacramenta legis Evangelicæ alia sunt necessaria simpliciter, alia secundùm quid & ad meliùs esse. Baptismus, Pœnitentia & Ordo sunt necessaria simpliciter, alia quatuor ad melius esse, hoc est,

vt solet dici sunt Sacramenta voluntatis & non necessitatis.

18. Baptismus ergo est cuilibet necessarius simpliciter. Pœnitentia supposito p: mortali post Baptismum. Ordo, Ecclesiæ S. Th. 3. p. q. 65. â. 4. Matrimonium autem ut Sacramentum ideo non est simpliciter necessarium Ecclesiæ, nam dato Matrimonio ut contractu civili tantùm, adhuc Ecclesia conservaretur.

19. Post Christi Passionem & resurrectionem ac sufficientem Evangelij promulgationem, obligare cœperunt Sacramenta, tuncque legalia celsárunt. *Si circumcidimini nihil vobis Christus proderiti* ad Gal: 5.

Materia & Forma Sacramentorum novæ Legis.

20. Duplex estSacramentorū materia: remota & proxima, Remota est inter quā & formam aliquid mediat sc: materia proxima. Materia proxima est, inter quam & formam nihil mediat.

21. Materia remota in Baptismo est

aqua.

aqua, In Confirmatione, Chrisma. In Eucharistia panis & vinum, absentia, ait N P. Salazar. in Pœnitentia, peccata. In Extrema unctione, oleū benedictum. In Ordine res quæ traditur Ordines suscipienti In Matrimonio, personæ contrahentes.

21. Materia proxima in Baptismo est ablutio. In Confirmatione & Extrema Vnctione, vnctio. In Eucharistia, panis & vinum vt præsentia, vt insinuat N: P: Salazar. In Pœnitentia actus pœnitentis. In Ordine, traditio materiæ remotæ. In Matrimonio, corporum traditio.

23. Mutatio formæ alia substantialis alia accidentalis. Substantialis est dum mutatur sensus, v: g: dum loco baptizo, dico, nomino. Accidentalis, dum servatur idem sensus. v: g: loco baptizo, dico, abluo.

De Ministro & Subjecto, ubi & de Intentione.

24. Minister Sacramentorum novæ Legis

Legis est Sacerdos, excipe Baptismum in necessitate, & Matrimonium absolutè, quod ipsi contrahentes ministrant.

25. Subjectum Sacramentorum est solus homo viator, non tamen omnes sunt capaces omnium. Nam quidam sunt incapaces Matrimonij propter defectum ætatis &c. alij Ordinum vt fœminæ, alij Extremæ vnctionis, vt sunt usu rationis carentes &c.

26. Intentio triplex. Habitualis, actualis, virtualis. Habitualis est *proclivitas ad faciendum aliquid ex frequenti usu acquisita.* Hæc est etiam in dormientibus. Actualis est *præsens animi applicatio circa opus quod agitur*, quæ hic & nunc consistit in eo, vt quis attendat ad verba, & sensum verborum. Virtualis, quam S: Th. 3. p. q: 64. a: 8. ad 3. vocat habitualem, *quâ quis ex virtute intentionis actualis non retractatæ perficit opus.*

27. Ministri intentio necessariò reqviritur ad valorem Sacramenti, saltim virtualis. S: Th. loco cit. Sufficit autem vt minister habeat intentionem generalem

lem faciendi, quod instituit Christus, vel quod facit Ecclesia Catholica.

28. Requiritur etiam intentio in suscipiente Sacramenta, sed diversimodè. Nam in adulto requiritur propria intentio. In parvulis ratione carentibus, sufficit intentio Ecclesiæ.

De primario Sacr: effectu, sc: gratia.

29. Sacramenta habent suam virtutem ex Passione Christi, quâ conferunt gratiam, non solùm ex opere operantis, sed etiam ex opere operato, instrumentaliter tamen: cùm solus Deus principaliter causet gratiam.

30. Tunc gratia causatur ex opere operato, quando causatur ex virtute Sacramenti. Tunc verò ex opere operantis, quando ex dispositione suscipientis.

31. Hæc gratia quam causant Sacramenta, est duplex: communis & propria. Communis omnibus Sacramentis est gratia habitualis, seu justificans. Propria, seu Sacramentalis, sunt auxilia Divina, quæ conducunt ad consequendum uniuscujusque Sacramenti effectum.

32. Gratia omnibus Sacramentis communis, alia est Prima, alia Secunda, Prima dicitur, quæ infunditur subjecto non habenti gratiam sanctificantem, consequenter existenti in peccato mortali, vel originali. Nam peccatum veniale compatitur gratiam. Secunda verò gratia est, quæ advenit subjecto in gratia existenti: & sic est ipsummet augmentum gratiæ sanctificantis.

33. In Baptismo ergo conferuntur auxilia Divina, quibus homo juvatur ad rectè suscipienda alia Sacramenta, & Christianè vivendum.

34. In Confirmatione dantur auxilia quibus homo juvatur ad fidem coram Tyranno profitendam.

35. In Sacramento Eucharistiæ dantur auxilia ad actus charitatis & devotionis, quibus anima spiritualiter nutritur.

36. In pænitentia dantur auxilia ad satisfaciendum Deo pro peccatis præteritis, & ad vitanda futura.

37. In Sacramento Extremæ unctionis

nis dantur auxilia, quibus reliquiæ peccatorum tolluntur, ut sunt proclivitas ad malum, langvor & debilitas ad bonum : & quibus vincuntur tentationes.

38. In Sacramento Ordinis dantur auxilia pro bono usu officij suscepti.

39. In Sacramento Matrimonij dantur auxilia ad domandam libidinem, fidelitatem conjugalem servandam, curam prolis habendam, &c.

40. In rigore tamen Scholastico : Gratia Sacramentalis dicitur ipsamet gratia sanctificans, quatenus per tale Sacramentum datur; ordinaturque ad talem finem, & quatenus ei debetur, conjungiturque ex Divina institutione tale auxilium. v. dicta in 2. Sent: Moral: d: 6. ¶. adverte. An vero Sacramenta causent, etiam physicè gratiam, altioris est fori.

De secundario Sacr: effectu, sc: Charactere.

41. Character ex Græco, Latinè idem sonat ac figura, nota, seu signum, quo quis

quis ab alio diſtingvitur, & ad aliquid deputatur, Character Sacramentalis definitur à S. Th, 3. p. q. 63. a. 4.
Signaculum quoddam ſpirituale animæ indelebiliter impreſſum, ad ſuſcipiendum vel aliis tradendum ea quæ ſunt Divini cultus.

42. Eſt triplex. Baptiſmi, per quem homo baptizatus ab infideli ſecernitur & ad ſuſcipienda alia Sacramenta efficitur capax. Confirmationis, quo confirmatus à non confirmato diſtingvitur & ad eliciendos actus fidei roboratur. Ordinis, per quem ordinatus à laicis ſegregatur, & ad exercenda munera cuique Ordini propria adaptatur.

43. Prædicti tres characteres differunt inter ſe ſpecie, cùm ad diverſos actus ordinentur. Ordinum verò characteres etiam ſpecie, ſed incompletâ inter ſe differunt, ſicut & ipſi Ordines ſpecie incompletâ inter ſe differunt, ex quibus coaleſcit vnum ſpecie completâ Sacramentum Ordinis. Labat de Sac. Ord. diſp: 1. §: 3. conſequenter omnes Ordines imprimunt Characterē & non tantùm impreſſum perficiunt.

44.

44. Character subjectatur immediatè in intellectu. S. Th. 3. p. q. 63. art. 4. Nam cùm character per se primò ad actus Divini cultûs, quibus fit protestatio fidei, ordinetur, debet habere pro subjecto immediato illam potentiam in qua immediatè subjectatur fides. Sed fides immediatè subjectatur in intellectu; Ergo & Character.

45. De Characteris effectu nihil occurrit: quia habetur ex definitione superiùs data.

Numerus Sacramentorum.

46. Septem sunt novæ legis Sacramenta, his versibus contenta.

Ordinat & jungit, baptizat, chrismat, & vngit,
Peccatum plangit, & in altari sacra tangit.

47. Multæ solent assignari causæ, quod sint septem, nec plura, nec pauciora Sacramenta. 1ma, ex similitudine vitæ spiritualis ad corporalem. Nam sicut in vita corporali homo, primò na-

ſcitur, ſecundò augetur, & roboratur, tertiò cibo nutritur, quartò ab infirmitate curatur, quintò, contra infirmitatis reliquias per exercitium & ſimilia juvatur, ſextò, propagatur, ſeptimò in dignitate inſtituitur.

Sic in vita ſpirituali homo per Baptiſmum ſpiritualiter renaſcitur, per Confirmationem in fide roboratur, per Eucharistiam nutritur, per Pænitentiam à peccati morbo curatur, per Extremam Vnctionem contra peccatorum reliquias, mortiſque prælium juvatur, per Matrimonium Chriſtianè propagatur, per Ordinem in dignitate Eccleſiaſtica conſtituitur. S. Th. 3. p. q. 65. a. 1. Aliam cauſam recitat idem S, D, loco cit. alias alij Doctores.

48. Ex his Baptiſmus & Pænitentia, ſunt Sacramenta mortuorum, quia ſupponunt hominem per peccatum originale & mortale mortuum, & conferunt primam gratiam. Reliqua ſunt vivorum, quia ſupponunt per gratiam vivum, & conferunt ſecundam gratiam, ſeu augmentum Gratiæ.

49. Item ex his Baptiſmus, Confirmatio & Ordo imprimunt Characterem & non poſſunt iterari. Reliqua quatuor non imprimunt & iterantur.

Ritus Sacramentorum.

50. Ritus Sacramentorum eſt duplex: eſſentialis, in materia, forma, & intentione conſiſtens, eſtq; de neceſſitate Sacramenti; & accidentalis conſiſtens in ceremonijs Sacramentalibus, videlicet in actionibus Religioſis, quibus decenter Sacramenta miniſtrantur, eſtque de neceſſitate præcepti, niſi parvitas materiæ excuſet; talis Ritus eſt immerſio, vel infuſio, vel aſperſio in baptiſmo.

DISTINCTIO II.

De SACRAMENTALIBUS.

1 SAcramentalia ſunt *actiones, vel etiam res ſacræ ad colendum Deum authoritate publicâ inſtitutæ, quæ vel adhibentur in vſu Sacramentorum*, vt exorciſmus. *vel ordi-*

nantur ad Sacramenta, ordinantur autem, vel præcedendo, vt benedictio fontis baptiſmalis &c. vel imitando Sacramenta, imitantur autem, producendō aliquam ſanctitatem, vt aqua benedicta cauſat remiſſionem p venialis vel cauſando quaſi ſanctitatem, ut herbæ benedictæ cauſant expulſionem maleficiorum.

2 Sacramentalia communiter numerantur ſex, his verſibus contenta:

Orans, tinctus, edens, confeſſio, dans, benedicens,

Per *ly orans*, intelligitur oratio Dominica, quæ inter omnes preces primatum tenet, vnde in celebratione Miſſæ adhibetur.

Per *ly tinctus*, intelligitur aſperſio aquæ benedictæ.

Per *ly edens* intelligitur manducatio panis benedicti, qui diſtribuebatur diebus Dominicis.

Per *ly confeſſio*, intelligitur confeſſio peccatorum extra Sacramentum Pœnitentiæ facta & eſt ſignum illius, ad quam reducitur tunſio pectoris.

Per

Per *ly dans*, intelligitur eleemosyna, vel alia opera misericordiæ corporalia, vel spiritualia: hæc enim reducuntur ad pœnitentiam.

Per *ly benedicens*, designatur benedictio data ab Episcopo, vel alio jurisdictionem habente.

3. Huc revocantur multæ actiones sacræ, vt Exorcismi, insufflationes, benedictio fontis baptismalis, & vestium Sacerdotalium, prima tonsura, consecratio Chrismatis, olei infirmorum, templorum, calicum, &c, admixtio aquæ vino consecrando.

4. Sacramentalia causant beneficia corporalia, v: g: sanitatem &c item remissionem peccati venialis & pœnæ ipsi debitæ sicut & expulsionem dæmonum, & fugam eorum. Quomodo autem? vide dicta in 2, Sent: Mor: dist: 10, ubi & alia reperies,

De Sacramentis in Specie.

DISTINCTIO III.

De BAPTISMO.

Definitio, Divisio, necessitas Baptismi

1. BAptismus ex Græco, Latinè ablutionem significat, Triplex assignatur: Fluminis, Flaminis & Sangvinis.

Baptismum Fluminis definit S. Th. 3. p. q. 66. a. 1, ex Magistro Sententiarum, in 4. dist. 3. Est *ablutio corporis exterior facta sub præscripta verborum forma.*

Subintellige *à Christo Domino, instituta ad regenerationem spiritualem.*

Flaminis, consistit in actu contritionis vel charitatis cum desiderio saltim implicito suscipiendi baptismum fluminis.

Sangvinis, est Martyrium. Martyrium autem est passio seu lethalis cruciatus pro Christi fide, aut pro vera virtute susceptus.

Solus Baptismus fluminis est Sacramentum, alij verò dicuntur Baptismi, in

quan-

quantũ vices Baptiſmi fluminis ſupplent.

2. Baptiſmus inſtitutus fuit ante Chriſti Domini Paſſionem, quando Matth. 13. Chriſtus Dominus fuit in Iordane à Ioanne Baptiſta baptizatus. *Ita* S. Th: 3. p. q. 66. art. 2. Eſt neceſſarius, neceſſitate medij ad ſalutem æternam. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua &c.* Ioan: 3.

3. Dupliciter autem poteſt aliquid eſſe neceſſarium ſimpliciter ad conſeqvendam vitam æternam; nempe, neceſſitate præcepti & medij. Illud eſt neceſſariũ neceſſitate præcepti tantùm, ad vitam æternam, quodſi culpabiliter & per negligentiam omittitur, impedit conſecutionem vitæ æternæ. Si verò inculpabiliter hoceſt, vel per ignorantiam, vel per impotentiam, non impedit conſecutionem vitæ æternæ. Cæterùm illud eſt neceſſarium neceſſitate medij, ad vitam æternam, quod licèt inculpabiliter omittatur, impedit conſecutionem vitæ æternæ, ut patet in parvulo non baptizato.

4. Obligatio ſuſcipiendi Baptiſmum non incepit ante Chriſti mortem, cùm

lex vetus usque tunc duraverit, & obligaverit. Obligavit ergò præceptum suscipiendi Baptismum post Christi mortem. Et sic quæ dixi in 2. Sent: Mor: dist. 11. Conc: 3. in sententia aliorum dixi. Item, quæ dixi supra, dist: 1. n: 18.

Materia & Forma Baptismi.

5. Materia remota Baptismi est aqua naturalis, elementalis, pura & simplex. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c.* Ioan, 3. Ideo autem Baptismus potiùs in aqua, quàm in alio institutus, quia aqua, est materia communior, & ad usum facilior, & aliàs Baptismus est summæ necessitatis.

Imò non licet ministro seclusâ necessitate, quamlibet aquam naturalem puram & veram adhibere, sed benedictam, aliàs peccatum mortale.

6. Materia proxima Baptismi est exterior ablutio: cum Baptismus in usu materiæ consistat. secundùm illud Matt: 29. *Baptizantes eos*, id est abluentes.

7. Baptismus tribus modis potest confici, scilicet: immersione, infusione, & asper-

aspersione: sed servandus est sub peccato mortali in Baptismo solenni propriæ Ecclesiæ ritus, nisi rationabilis causa excuset.

8. Forma Baptismi est ista: *Ego te baptizo in Nomine Patris, & Filij, & Spiritûs sancti Amen.* Matth: ult: *Euntes docete omnes gentes baptizantes. In Nomine Patris, &c.*

9. Persona baptizati debet exprimi, dicendo, baptizo *te*: Persona verò baptizantis non necessario debet exprimi, quia *ly ego*, includitur in *ly baptizo.* Item Græci validè baptizant, nec tamen personam baptizantis exprimunt, baptizant enim sic: *Baptizetur servus Christi N. In Nomine Patris &c.*

10. Divinæ Essentiæ vnitas & Personarum Trinitas necessariò sunt exprimenda. Et sic in forma Baptismi dicitur, *In Nomine*, quod Essentiæ vnitatem importat. Dicitur, *Patris, & Filij & Spiritûs sancti*, quod Personarum Trinitatem denotat. Hinc dicens. Ego te baptizo, In Nominibus Patris &c. non baptizat. Sci-

as, *ly*, *Nomen*, importat fidem, virtutem, authoritatem. Innocentius cap, 1. de Baptismo.

Minister & Subiectum Baptismi.

11. Duplex est Minister, scilicet solennitatis, & necessitatis. Minister solennitatis in Baptismo est Sacerdos. Qui sit proprius Parochus: potest committi Diacono, vt solenniter baptizet. Bonac, disp: 7. de censuris q. 3. puncto 7. ex Caiet. & Soto.

12. Minister necessitatis est omnis homo viator: quia cùm Baptismus sit maximæ necessitatis, minister ejus debet esse communis. Et sic in casu necessitatis etiam Iudæus validè baptizat, si cætera concurrant. Patet ex Florentino, in decreto Eugenij.

13. Si duo concurrunt ad Baptismum, quorum vnus aquam fundit, alter verò formam profert, non valet baptismus: nam forma non verificatur.

14. Loquendo de subjecto Baptismi: omnis homo viator, est subiectum Baptismi, *Baptizate omnes gentes*, Matth, 28.

Et

Et ſic genitus ex bruto, & fœmina homine, non eſt ſubjectum Baptiſmi, quia non cenſetur verus homo.

De Effectibus Baptiſmi.

15. Multi ſunt effectus Baptiſmi, ex quibus ſex numerari ſolent. 1mus & præcipuus, eſt remiſſio peccati originalis, & omnium actualium Baptiſmum præcedentium. 2dus, eſt totius pœnæ peccato debitæ plena remiſſio, abſq; ulteriori ſatisfactione, 3tius. eſt infuſio gratiæ ſanctificantis & virtutum ac donorum eam concomitantium 4tus. ſunt auxilia fini Baptiſmi proportionata, ſcilicet, ad Chriſtiané vivendum. 5tus, eſt vnio moralis cum Chriſto ut capite ad participanda Chriſti merita. 6tus, effectus, eſt Character.

Præter hos effectus, qui ſunt ex inſtitutione Chriſti, eſt alius ex determinatione Eccleſiæ ſcilicet, ablatio irregularitatis, de qua in 2. Sent: Moral: d: 19. Concl: 3. & 6. & cognatio ſpiritualis.

De ritu Baptismi.

16. Inter alios, tres præcipuè sunt ritus baptismi: Catechismus, Exorcismus & Patrinus. Catechismus ex Græco significat credendorum instructionem: hinc Catechumeni dicuntur, qui ante susceptionem Baptismi, de fide instruuntur. Exorcismus ex Græco significat adjurationem per res sacras, quâ dæmones ab hominibus pelluntur, ne noceant.

Patrinus est qui baptizandum offert & tenet, & pro eo fidem profitetur. Per quod ostendit se infantem in suam curam recipere, & sic obligatur de fide & alijs ad salutem æternam necessarijs baptizatum instruere.

DISTINCTIO IV.

De CONFIRMATIONE.

Definitio, institutio & necessitas Sacramenti Confirmationis:

1. CONfirmatio est *unctio Chrismatis ab Episcopo facta in fronte hominis baptizati*

zati, sub præscripta verborum forma, ad perfectam vitæ spiritualis ætatem, & Christi nomen audacter confitendum, ordinata. Sumitur ex S. Th. 3. p. q. 72.

2. Confirmatio est à Christo Domino instituta. & ut ait Fabianus Papa, ex traditione Apostolorum, constat esse in ultima Cœna institutam. Et patet ex usu Ecclesiæ consecrantis tunc ejus materiam. Ita infert. de la Cruz, de Confirmatione.

3. Et sic hoc Sacramentum non fuit institutum, quando Christus Dominus super pueros manus imponebat, cùm pueri illi nondum erant baptizati. Nec quando *Ioan.* 20. in Apostolos insufflavit, quia tantùm tradidit Spiritum S. ad remittenda peccata. Nec, dum ibidem dixit, *sicut misit me vivens Pater, ita & ego mitto vos.* nam tunc præbuit Apostolis potestatem hoc Sacramentum conferendi. Nec tandem ipso die Pentecostes: cùm potiùs contulerit huius Sacramenti effectum.

4. Sacramentum Confirmationis non est simpliciter necessarium ad salutem, sed

sed ad benè esse, vtpotè perfectionem salutis operans. Hinc spontè, & non ex contemptu illud omittens, venialiter tantùm peccat. S. Th. loco cit: art, 8. ad 4.

Materia & Forma Confirmationis.

5. Materia remota Confirmationis est Chrisma, seu vnguentum ex oleo olivarum, & balsamo confectum, ab Episcopo consecrato benedictum.

6. Materia proxima hujus Sacramenti est unctio in fronte per modum crucis facta. Dixi, *in fronte*; vt neque propter erubescentiam, neque propter timorem nomen Christi confiteri prætermittamus. Dixi etiam, *per modum Crucis*, aliàs forma Confirmationis non verificaretur.

7. Significat autem oleum, conscientiæ nitorem, balsamum, bonæ famæ odorem.

8. Forma Confirmationis est hæc: *Signo te signo crucis, & confirmo te Chrismate salutis. In Nomine Patris, & Filij & Spiritûs sancti. Amen.*

9. Adverte: Sacramentorum materias & formas Antistitum curâ ad hæc tempora conservatas, & in Concil: Florentino sub Eugenio IV. orientali & occidentali Ecclesia ibi congregata ampliùs explicatas.

10. SS. Trinitatis expressio est de essentia hujus Sacramenti, cùm hoc ordinetur ad profitendam fidem. Sunt etiam essentialia illa verba, *Signo & Confirmo*; quia actio Sacramentalis est necessariò exprimenda. Et quidem utrumque verbum debet exprimi: cùm vnum alteri non æquipolleat: aliud enim est signare, aliud confirmare.

11. Probabiliùs etiam est necessariam esse illam particulam, *Signo crucis*: quia signare habet generalem significationem, & sic per prædictam particulam est determinandum.

12. Item necessarium est addere, *chrismate salutis*: quia hæc non veniunt per verbum, *Confirmo*.

Minister, Subiectum, & Effectus Confirmationis.

13. Solus Episcopus est Minister Ordinarius Sacramenti Confirmationis. Summus tamen Pontifex ex plenitudine potestatis committere potest simplici Sacerdoti Confirmationis collationem. S, Th: 3. p. q. 72. art: 11 ad 1.

14. Ideo autem Episcopus maxillam seu genam confirmati percutit, ut eum admoneat ad persecutiones pro fide sustinendas, & ut recordetur se esse confirmatum.

15. Confirmationis subjectum est homo baptizatus, sine mortali, & usum rationis habens, quod ultimum, non est de necessitate, sed de congruentia. Recipiens autem Ordines ante Confirmationem, non peccat mortaliter, nec fit irregularis, vt docet Soto in Summa Dianæ relatus, V. *Ordinis subjectum*: Nam non est tam stricta intentio Tridentini, sed solùm consulit Episcopis, ut non promoveant carentes Confirmatione.

16. Confirmatio confert Gratiæ sanctificantis augmentum, ac quædam Divina auxilia ad confitendum Christi fidem audacter. Secundò, contrahitur spiritualis cognatio, vt in Baptismo, non solùm impediens, sed etiam dirimens matrimonium. Trid: sess: 24. c: 2. Tertiò, confertur character, per quem baptizo traditur potestas agendi spectantia ad pugnam spiritualem contra fidei hostes: sicut per Baptismum confertur potestas agendi pertinentla ad propriam salutem.

DISTINCTIO V.

De SACRAMENTO EUCHARISTIÆ.

Definitio, Institutio, & Necessitas Sacramenti Eucharistiæ.

1. EVcharistia, *est Sacramentum Corporis & Sangvinis Christi Domini, sub speciebus Panis & Vini, à Christo Domino institutum ad spiritualem hominis refectionem.*

2. *Licèt duo sint elementa, Panis scilicet & Vinum,*

Vinum, ex quibus integrum Eucharistiæ Sacramentum conficitur, non tamen plura, sed vnum tantùm Eucharistiæ Sacramentum, Ecclesiæ authoritate ducti confitemur, Ex Catechismo Romano p. 2. c. 4. Hanc autem vnitatem S. Th. 3. p. q. 73. art. 3. ex vnitate finis desumit, qui est, vna refectio spiritualis.

3. Totus Christus est sub utraq; specie, imò totus est in qualibet parte: cum succedat in locum substantiæ panis & vini, quæ erat in qualibet particula. Hoc tamen sciendum est, sub speciebus Panis esse Christi Corpus, ex vi verborum consecrationis, Sangvis verò, anima, Divinitas, per concomitantiam. Sub speciebus vini, ex vi verborum sangvis, corpus verò & alia per concomitantiam.

4. Christus D. hoc Sacramentum instituit in ultima cœna, primâ die Azimorum nocte quâ tradebatur. Quo tempore panis fermentatus in omnibus finibus Isràël non reperiebatur. Instituit inquam, dum dixit Apostolis: *Accipite & manducate, hoc est Corpus meum.*

Illis

Illis autem verbis *Ioan: 6, Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita*, fuit promissum hoc Sacramentum. Illis, *Nisi manducaveritis Carnem Filii hominis &c.* præceptum est latum, & non institutum.

5. Propter hos fines Sacramentum Eucharistiæ institutum. Primò, ut in medio populi Christiani Christus sit realiter, licèt latenter, præsens. Secundò, vt fideles habeant refectionem spiritualem. Tertiò, ut detur Sacrificium in Ecclesia. Qvartò, vt detur signum infiniti Amoris, quo Christus dilexit nos. Quintò, ut sit memoriale passionis. Tandem, vt detur pignus æternæ hæreditatis.

6. Sacramentum Eucharistiæ, in re & defacto susceptum, non est necessarium necessitate medij ad salutem æternam, aliàs sine eo mortuus non salvaretur, quod est falsum. Est tamen necessarium necessitate præcepti. *Nisi manducaveritis carnem Filij hominis, & biberitis ejus sangvinem, non habebitis vitam in nobis*, Ioan 6.

Mate-

Materia & Forma Consecrationis.

7. Materia Consecrationis Corporis Christi, est panis triticeus, ex communi sensu Ecclesiæ. Panis tamen ex siligine potest validè confici; cùm ex grano tritici in malis terris seminato nascatur. S. Th. 3. p. q: 74, a: 3.

8. Græcus in Græcorum Ecclesia in azymo consecrans, & Latinus in Latinorum Ecclesia in fermentato consecrans, licèt validè consecret, peccat tamen mortaliter, vtpotè propriæ Ecclesiæ ritum in gravi materia pervertens. Et hoc licèt fiat ob magnam necessitatem v: g: ad communicandum infirmum, vt docet communis, apud de la Cruz q. 1, de Euchar.

9. Ex his duobus ritibus rationabilior est Latinorum, vt probat S. Th: q. 74. art: 4. Quia hoc Sacramentum institutum fuit primâ die azymorum. *Matth. 26.* quâ die nihil fermentatum in domibus Iudæorum esse debebat; vt habetur *Exodi 12.*

11.

10. Materia Consecrationis Sangvinis Christi, est omne vinum, modò sit verè vinum. Est autem miscendum aquâ, & hoc ob sangvinis & aquæ è latere Christi fluentium repræsentationem. Item ad significandam populi cum Christo vnionem. Aqua enim populos, *Apoc.* 2. Vinum autem Christum : *Ego sum vitis vera*, Ioan: 15. significat. Tandem quia Christus Dominus dilutum calicem consecravit, vt probat S. Th. 3 p. q. 74 art. 6.

11. Forma Consecrationis Corporis Christi, est, *Hoc est Corpus meum.* Forma Consecrationis Sangvinis Christi. *Hic est Calix Sangvinis mei, novi & æterni testamenti, mysterium Fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Omittendo, *ly enim*, secundùm multos non est p. mortale.

De Ministro Consecrationis & Eucharistiæ.

12. Solus Sacerdos est Minister Consecrationis, vt patet ex 1. ad Cor: 11.

bi.

ibi. *Hoc facite in meam commemorationem*. Nam hoc ad solos Sacerdotes refertur. Licèt autem sit hæreticus, validè, sed sacrilegè consecrat.

13. Si Sacerdos habeat in manibus duas hostias, putans esse unam, nihil determinando, vtraque manet consecrata, secundùm communem DD. in Summa Dianæ, verbo, Eucharistia. Item, loquendo de minoribus hostijs, si Sacerdos credit esse quadraginta, & sunt 50. omnes sunt consecratæ. Samuel de Lublino, verbo, Eucharistia. De la Cruz. q. 1. de Euch. Si absolutè intendat, nec de numero tantoperè curet.

14. Diaconus potest ministrare seu distribuere Corpus Christi D. in necessitate, jubente Episcopo, vel Presbytero. S. Th. 3. p. q. 82. a. 3.

De Subiecto Eucharistiæ.

15. Subjectum Eucharistiæ est omnis homo baptizatus, rationis compos, & benè dispositus. Plures autem sunt dispositiones, his verbus contentæ:

Lotus, diſcretus, ſanus, jejunus, & aptus
Contritus, faſſus, mundus, rectèque paratus,

Lotus, ideſt, baptizatus. diſcretus, id eſt rationis uſum habens. Sanus, id eſt, ſtomacho benè valens, ne evomat Iejunus, jejunio naturali. Aptus, id eſt, cenſuris nõ irretitus. Contritus, id eſt, de peccatis dolens. Faſſus, id eſt vocaliter confeſſus. Mundus, id eſt, non pollutus, Paratus, intellige, devotione, per actus v; g. fidei, ſpei, charitatis &c.

16. Conſcius ergo peccati mortalis, obligatur ad præmittendam confeſſionem. Trid; ſeſſ. 12. c. 7 Imò oppoſitum docentes excommunicat, Can: 11. Et ſic antiqui Theologi docentes ſufficere contritionem etiam datâ copiâ Confeſſarij, poſt Concilium Trident. non ſunt audiendi.

17. Sacerdos regularis non poteſt cum ſola contritione celebrare, quando non habet copiam Confeſſarij ſuæ religionis, habet tamen copiam alterius, ſed non vult illi confiteri, ad vitandam ſuæ reli-

gionis

gionis infamiam, quam ille concipiet, Gab à S. Vinc: & alij. Quia ex confessione nulla aut parva sequitur infamia religioni.

18. Non potest etiam quis in mortali existens, cum sola contritione communicare, si non habeat proprium Confessarium, cui possit devotiùs & vtiliùs confiteri. Idem qui supra & alij. Nam reverentia huic Sacramento debita, & Divini præcepti obligatio prævalet propriæ devotioni & utilitati.

Obligatio sumendi Eucharistiam.

19. Trident: sess. 13. c. ult. triplicem modum communicandi assignat. Spiritualiter tantùm. Sacramentaliter tantùm. Spiritualiter & Sacramentaliter simul. Manducare spiritualiter tantùm est per fidem & charitatem Christo D. vniri, cum desiderio in re sumendi hoc Sacramentum. Manducare Sacramentaliter tantùm, est Eucharistiam sine fructu sumere, qualiter sumũt in mortali existentes. Manducare utroque modo, e
non

non solùm Eucharistiam, sed & fructum percipere.

20. Sanctus Thomas 3. p. q. 80. art. 1 assignans duos modos, scilicet Sacramentalem tantùm & spiritualem, non contrariatur Tridentino Nam per spiritualem intelligit illum, qui est cum fructu, sive sit realis, sive in voto tantùm.

21. In mortis articulo tenemur sub p. mortali ex præcepto Divino sumere Eucharistiam. Præter mortis verò periculum aliquoties in vita. Quia Eucharistia est instituta per modum cibi, qui in vita non semel est necessarius. S. Th. loco cit: a; 11.

22. Præcepto Ecclesiæ tenemur semel in anno communicare. Quod præceptum in propria Parochia, vel etiam in Cathedrali Ecclesia, vel alibi de Parochi licentia impletur.

23. Communicare ergo tenemur dum ad annos discretionis pervenimus. Tridt sess: 13. Can: 9. Annus discretionis in

præsenti non tunc censetur quando doli capaces sumus, & confiteri tenemur, sed tunc dum Sacramentum Eucharistiæ reverenter ac devotè suscipere possumus. Quod licèt accidere soleat dum pervenimus ad annum decimum vel undecimum, attamen non tantùm consideranda ætas, sed etiam industria, ingenium, consvetudo, & judicium prudentum, Mosc: 2. p. Tyrocinij artis pœnitentiariæ.

24. Magister Soto dicit, ante decimum annum potest puer communicari, si sit vivax. Vitanda tamen aliorum offensio, si valde parvulis quàmvis sagacibus publicè conferatur.

25. Exploratores talium puerorum duo debent considerare: scientiam & affectum. an cognoscant, quid in hoc Sacramento contineatur. Deinde an in affectu ante sumptionem vehemens desiderium habeant, in usu verò aliquam svavitatem spiritualem vel gaudium sentiant. Mosc: loco cit.

Effe

Effectus:

26. Multi numerantur hujus Sacramenti effectus, Proprius & principalis est, quòd conferat Gratiam per modum nutritionis & augmenti in vita spirituali; quia per modum cibi & potûs spiritualis, hoc Sacramentum institutum. Dicitur autem conferri Gratia per modum nutritionis & augmenti, inquantum dantur quædam auxilia Divina, medijs quibus prorumpimus in actus devotionis & charitatis, quibus anima spiritualiter nutritur & augetur. De alijs effectibus v. dicta in 1. Mor. d. 44.

DISTINCTIO VI.

De SACRIFICIO MISSÆ.

1. Sacrificium consistit in hoc, quod Deo aliquid solenniter, & cum debitis ceremonijs offeratur, faciendo aliquid circa rem oblatam ad honorem & cultum Dei. Sic potest definiri. Sacrificium est *oblatio externa, rei alicujus permanentis*

mentu, Deo facta cum rei immutatione in protestationem dominij, in vitam & mortem suæ creaturæ. Explicatio si placet, videatur apud nostrum P. Labat, in 3 p. tract. 2 disp. 5. dub. 1.

2. Missa quæ est Sacrificium in specie & legis Gratiæ sic definitur. *Est Sacrificium Corporis & Sangvinis D.N.I.C. sub speciebus panis & vini consecratis.* Congruè autem vocatur Missa, eò quòd oblatio & preces ad Deum mittantur, sicq; illorum verborum; *Ite Missa est*, sensus est, abire licet, quia oblatio & hostia salutaris, jam transmissa est cum precibus ad Deum pro vobis. Hugo de S. Vict. l: 2: de Sacr.

3. Scias ex Philippo â SS. Trin: disp: 8' de Euch dub: 11 in Eucharistia alia ratio Sacrificij, alia Sacramenti. Nam vt Sacrificium, respicit Deum directè tanquam terminum *ad Quem*; ipsi enim offertur ad gloriam & honorem propter bonum nostrum. vt Sacramentum, respicit filios Ecclesiæ, quibus datur ut alimentum spirituale animæ.

Vt

Vt Sacrificium, est quid transiens, completur enim in consecratione: vt Sacramentum, est quid permanens. Nam licèt per Consecrationem conficiatur, hâc tamen peractâ, permanet. In his ergo & alijs est discrimen.

4. Sacrificium Missæ à Christo D. institutum, vt patet ex Trid: sess. 22. c. 2. ibi: *Si quis dixerit illis verbis; Hoc facite in meam commemorationem, Christum non instituisse Apostolos Sacerdotes, aut non ordinâsse, ut ipsi aliiq; Sacerdotes offerrent Corpus & Sangvinem suum: anathema sit.*

5. Licèt autem à solis Sacerdotibus Sacrificium offeratur, ministerio tamen eorundem ab alijs fidelibus offertur. Et sic ait Sacerdos in Canone: *pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc Sacrificium.* Et sic fideles ministerio Sacerdotum implent præceptum naturale, quo tenemur Deo offerre sacrificia.

6. Sciendum ergo soli Deo sacrificari, ut patet ex definitione sacrificij. Nam licèt in honorem Sanctorum Deo sacrificemus, ut patet ex præparatione ad Missam,

sam, non tamen illis sacrificamus: potest enim actus soli Deo debitus pro honore Sanctorum fieri, ut patet in pænitentia.

7. Essentia Sacrificij Missæ salvatur in Consecratione unius speciei, non verò integritas. Sicut & Essentia Eucharistiæ, etsi non integritas, salvatur in una specie. Attendendo actionem sacrificativam non idem est numero sacrificium Crucis, ultimæ Cœnæ & Missæ, secus attendendo rem oblatam & principalem offerentem qui est Christus. Dixi, *in consecratione*, nam Essentia Sacrificij Missæ non consistit in oblatione, quæ fit post Consecrationem, vel in sumptione, sed solùm in Consecratione, cum respectu tamen ad sumptionem ut necessariam ad integritatem Sacrificij. Horum brevem probationem vi in 2. Sent: Mor: dist: 46.

8. Occasione hujus scias à S. Th: 3. p. q. 83. a: 4. sex numerari partes Missæ, 1. Præparatio. 2. Fidei instructio, quæ incipit ab Epistola. 3. Oblatio. 4. Consecra-

ſecratio, quæ incipit à Præfatione: ad quam reducitur Oblatio poſt Conſecrationem: *Vnde & memores Domine &c. Offerimus Majeſtati tuæ*, 5. Perceptio Euchariſtiæ, quæ incipit ab Oratione Dominica. 6. Gratiarum actio, quæ incipit à Poſtcommunione uſq; ad finem.

9. Finis Sacrificij Miſſæ eſt quadruplex. 1. vt Deo ſumma laus & honor detur. 2. vt gratiæ agantur pro beneficijs acceptis. 3. vt detur ſatisfactio pro peccatis commiſſis. 4. vt beneficia de novo obtineantur.

Attendendo primum finem, Sacrificium dicitur latreuticum. Attendendo ſecundum, dicitur Euchariſticum. 3tium, propitiatorium. 4tum, impetratorium.

10. Sacrificium Miſſæ non confert immediatè ex opere operato & infallibiliter primam Gratiam: nec ſic remittit peccata mortalia, vt faciat ex attrito contritum. Et oppoſitum judicatur erroneum. Non etiam confert immediatè ex opere operato & infallibiliter augmentumGra-

tiæ. Vterq; enim modus causandi gratiam, tantùm est Sacramentorum. Causat tamen Sacrificium Missæ gratiam, & augmentum gratiæ mediatè ex opere operato, impetrando auxilium Divinum, & sic non causat ista semper. Eodem modo causat alia bona spiritualia & temporalia, hoc est impetrando.

11. Per Sacrificium Missæ remittitur culpa venialis ex opere operato, non solum mediatè impetrando auxilium, per quod homo justus eliciat actum, qui sit formalis, vel virtualis detestatio peccati venialis, sed etiam immediatè & infallibiliter. Ita sapientissimus meus Professor, & Cathedraticus Viennensis, M. Reynerus in manuscriptis. Potest autem fieri hæc remissio per hoc, quòd homo ponat aliquem actum, qui licèt per se non sufficiat ad remissionem venialis, sufficit tamen ex superaddita vi Sacrificij, sicut v: g: attritio non sufficit ad remissionem mortalis, sufficit tamen adjuncta, virtute Sacramenti Pœnitentiæ.

12. Sacrificium Missæ remittit pœnas tem-

temporales, quæ remissâ culpâ, restant solvendæ, vel in hac vita, vel in purgatorio, idq; ex opere operato immediatè & infallibiliter. Idem qui supra & communiter. Adverte ex S. Th: q. 79. a. 5. Virtute hujus Sacrificij non semper tollitur tota pœna, sed major vel minor, juxta dispositionem offerentium, & eorum, pro quibus offertur, quâ devotione modificatur valor infinitus Sacrificij ad effectum finitum.

13. Valor accidentalis Missæ ortus ex dignitate Ecclesiæ offerentis, orationibus, invocatione Sanctorum, devotione Ministri, est finitus. Ortus ex re oblata & principali offerente, scilicet Christo est infinitus, habet tamen effectum finitum, & sæpè nullum, vnde multum prodest replicatio Missæ pro inclinanda Divina misericordia.

14. Tres solent numerari vtilitates seu fructus Sacrificij legis Gratiæ, qui ex applicatione oriuntur. Primus: ex Vniversali intentione Ecclesiæ Sacrificium Missæ applicatur toti populo Christia-

ſtiano, & præcipnè Papæ & Principibus Chriſtianis, quo reducitur fructus, quem percipiunt Miniſtri & adſtantes, qui ſunt aliquomodo offerentes cum Sacerdote. Secundus, ſeu medius, ex intentione peculiari Sacerdotis applicatur cui ipſe voluerit. Hic fructus ſecundùm Gab: à S. Vinc: verbo, Miſſa, correſpondet Chriſto D. principali offerenti, & ex facultate ab eodem conceſſa eſt applicabilis alijs. Et deſactò Sacerdos tenetur hunc fructum applicare illi, qui v. g eleemoſynam dedit. Gab: l: c.

Tertius, cedit ipſi Sacerdoti. Secundum nonnullos poteſt Sacerdos fructum ſibi provenientem alteri applicare, non tamen poteſt pro eo eleemoſynam accipere, vt determinavit Alexander VII. damnando propoſitionem 8vam. Ob eandem rationem Laicus ſuam Miſſæ partem poteſt alteri applicare, v. g. animabus purgatorij.

15. Veſtes Sacerdotales pro celebrando ſunt; Amictus, Alba, Cingulum, Manipulus, Stola & Caſula. Stola ſervire

poteſt

potest pro manipulo & è converso, Villalobos & alij. Imò stola servire potest pro cingulo. Vestes Sacerdotales debent esse benedictæ sub p: mortali.

Qui tamen extra necessitatem non adhibet cingulum benedictum, non est damnandus peccati mortalis ob parvitatem materiæ. Si cingulum fractum, potest necti, si altera pars non sufficiat. Sà. & Marchantius.

16. Melius est non celebrare (nisi aliàs Festum sit solennissimum) quàm celebrare sine ministro. Licet tamen celebrare sine ministro v. g. die Festo pro dando viatico, vel dum adest similis necessitas, sed nunquam licet mulieri, etiam deficiente viro, ministrum agere, & stante necessitate satiùs est carere ministro, vt probat Bonac.

17. Si Missa diei sit de feria, potest tunc dici alia votiva, aut de defunctis. Patet ex usu timoratorum. Imò si Festum non sit duplex, potest ex causa rationabili dici Missa Votiva, aut de defunctis. Quod procedit de Sacerdote in particu-

ticulari. Nam Conventualis Missa, debet esse Missa diei. Sic præcipitur cap; cùm creatura. de celebratione Missarum.

18 Circa Communionem hæc advertenda. 1mò. sumptâ Hostiâ, non statim spuatur. Si oportet, tunc in loco honesto. 2dò. non statim comedatur, si fiat, non peccatur. Nam c. si manè, de Consecr. Dist; 2. est abrogatum. 3tiò. Hostia leniter sumatur, anterioribus dentibus teratur, non totaliter conteratur. Per os non volvatur, sed lingvâ mollesiat, ne aliqua pars dentibus adhæreat. Si plura petis, v. 2. Sent; Mor; de Sacrif.

DISTINCTIO VII.

De SACRAMENTO POENITENTIÆ,

Definitio, Institutio Necessitas hujus Sacramenti.

1. PÆnitentia ut in præsenti: *Est Sacramentum in actibus pœnitentis & absolven-*

ventù consistens, à Christo D. institutum per m dum judicij emendativi ad peccatorum remissionem. Vel etiam secundùm Moscic: *Sacramentum remissionis peccatorum post Baptismum commissorum.*

Pœnitentia verò vt virtus, *est quâ dolemus de peccato, prout est offensa Dei.* Ex quo patet Pœnitentiam dupliciter sumi.

2. Sacramentum Pœnitentiæ à Christo D. institutum, quando post Resurrectionem dixit: *Accipite Spiritum S. quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.* Trid: sess. 14. c: 1.

Finis institutionis hujus Sacramenti, vt peccator, qui per peccatum à Deo recesserat, per gratiam in pristinam amicitiam redeat.

3. Supposito peccato mortali, Sacramentum Pœnitentiæ, est necessarium necessitate medij ad salutem æternam, saltim in voto, dum abest copia Confessarij.

Adverte. Quando per Sacramentum Pœnitentiæ in voto susceptum justificamur requiritur dolor perfectus, seu Contritio.

4. Non requiritur autem hoc votum, seu desiderium esse explicitum, sed sufficit implicitum, inclusum in generali proposito servandi omnia præcepta Dei. Fernandez p. 3. c. 6. §. 1. ex S. Th:

Materia huius Sacramenti in communi.

5. Materia remota hujus Sacramenti, sunt peccata commissi post Baptismum. Hæc: alia est necessaria, alia, voluntaria, seu sufficiens. Mortalia non confessa, sunt materia necessaria. Venialia: Materia voluntaria.

6. Peccatum actuale ante Baptismum commissum non est materia hujus Sacramenti. Nam tale peccatum est commissum extra Ecclesiam, & sic non debet judicari ab Ecclesia.

7. Materia proxima, seu partes materiales hujus Sacramenti sunt tres actus pœnitentis, sc: cordis contritio, oris confessio, & operis satisfactio. Primi dvo, sunt Essentiales, nec sine illis potest confici hoc Sacramentum. Tertius, est pars integralis.

De

De Contritione, & Attritione.

8. Contritio est *dolor de peccatis assumptus propter Deum summè dilectum, cum proposito confitendi & satisfaciendi.*

9. Attritio est *dolor de peccatis assumptus propter pœnas inferni, vel propter deformitatem peccati, cum proposito confitendi & satisfaciendi.* Per illas particulas, *propter pœnas inferni &c.* non designatur, quod finis attritionis, sint pœnæ inferni &c. aliàs attritio esset actus vitiosus, poneret enim ultimum finem in creatura. Sed designatur, pœnas inferni &c. esse motivum & excitativum attritionis: finis enim debet esse Deus. Et in hoc attritio convenit cum contritione, differt autem in motivo quòd Attritio sit propter pænas inferni &c. Contritio verò propter Deum summè dilectum.

Sunt & alia motiva supernaturalia, ob quæ detestari possumus peccatum, sc, amissio gratiæ & gloriæ: sed hæc reducibilia ad præfata.

10. Contritio vocatur dolor perfectus

Attri-

Attritio. imperfectus. Quia per illam sine Sacramento in re susceptо, justificatur homo: per hanc verò extra Sacramentum non justificatur homo. ideo Theologi dicunt, attritum recipiendo Sacramentum Pœnitentiæ, fieri contritum.

11. Tenemur conteri non solùm in periculo & articulo mortis, sed etiam aliquando in vita, sc. quando diu in mortali persistimus, v. g. per annum. Nam Deus graviter punit eos, qui differunt Pœnitentiam. Vnde Isai 15 dicitur: *Omnes in cade corruetis, propterea quòd vocavi, & non respondistis.*

12. Item tenemur conteri in casu magni mali in Repub. Quia sicut tenemur pro tali malo avertendo Deum orare, ita obligamur comparare media, ut exaudiamur: medium autem est esse in gratia.

13. Item tenemur conteri, quando exercendus actus exigens hominem in gratia, v. g. quando administranda Sacramenta, vel quando suscipienda Sacramenta vivorum. Sacramentum tamen

Eucha-

Euchariſtiæ licèt poſſit diſtribui præmiſſâ contritione, non tamen ſuſcipi, niſi præmiſsâ Confeſſione. Trid: ſeſſ: 13. c: 7.

Puto tamen in præfatis caſibus ſufficere Contritionem virtualem incluſam in actu Amoris Dei ſuper omnia.

Neceſſitas Confeſſionis.

14. Confeſſio *eſt legitima coram Sacerdote peccatorum declaratio*, S. Raym. apud Armillam. v. Confeſſio.

15. Præceptum Confeſſionis obligat, 1mò, in articulo, & periculo mortis. 2dò, quando ſumenda Euchariſtia, & ſumus in mortali. 3tiò, ſemel in anno. Quod præceptum conſvetudine alligatur tempori, ſc: circa Paſcha, ait Moſc. 2. p. Tyroc: artis Pœnit: de Confeſſione annuali.

16. Præceptum Confeſſionis annuæ obligat, dum ad annos diſcretionis pertingimus, & habemus conſcientiam peccati mortalis. Fernandez p. 2. c. 8. §. 3. allegans communem.

Nonnulli docent pueros poſt ſeptennium

nium hoc præcepto obligari, quando u-sus rationis in eis elucet, non autem an-tea, etsi rationis usum habeant; nam hoc est per accidens, ad quod Ecclesia non respicit.

Hoc certiùs, pueros in articulo mor-tis ante septennium constitutos, peccati mortalis conscios obligari ad Confessio-nem. Si dubium de vsu rationis, conse-quenter de peccato, absolvantur sub con-ditione. Imò id fieri posse quando pue-ri confitentur extra articulum mortis, do-cet Diana.

17. Transgressoribus præcepti de faci-enda Confessione annua, nulla est cer-ta imposita pœna, sed solùm impo-nenda. Nam in cap. utriusquè &c. so-lùm dicitur, ut arceantur ab ingressu Ec-clesiæ & careant Ecclesiasticâ sepulturâ; quæ pœna, non est imposita, sed per Iu-dicem Ecclesiasticum imponenda. In Sy-nodalibus tamen Constitutionibus solet apponi Excommunicatio latæ vel feren-dæ sententiæ.

Conditiones bonæ Confessionis.

Sedecim sunt conditiones bonæ Confessionis, his contentæ.

Sit simplex, humilis Confessio, pura, fidelis.

Atq; frequens, nuda, discreta, libens, verecunda.

Integra, secreta, lachrymabilis, accelerata

Fortis & accusans, & sit parere parata.

Simplex, id est, sine admixtione historiarum & aliorum impertinentium.

Pura, id est, bonâ intentione facta vsq; ad placandum Deum.

Fidelis, id est, vera. Nam si quis ex industria utitur talibus verbis, ut peccata non adeò curentur à Confessario, peccat.

Frequens. De frequentia Confessionis egimus agendo de necessitate.

Nuda, id est, verbis obscuris non involuta.

Discreta, id est, prudenter facta, ut verbis honestis explicentur peccata, præcipuè, carnis.

Libens, id est, voluntaria, non timore pœnæ &c.

Lachry-

Lachrymabilis, id est, doloro a.

Fortis, id est, superans timorem mundanum & verecundiam, ne fortè aliqui omittatur.

Accelerata, hoc est non dilata, nè subitò morte præventi non habeamus spatium pœnitendi.

Accusans, id est, sibi imputans, non influentiæ cælesti, vel alt ri.

Parere parata. Pænitens enim tenetur satisfactionem acceptare. Item in relinquendis peccatorum occasionibus Confessario obedire. Aliarum conditionum notitia patet ex terminis.

Integritas.

18. Confessio duobus modis est integra: Materialiter & Formaliter. Est integra materialiter, quando aliquis habet v. g. decem peccata, & omnia confitetur. Integra formaliter, quando rationabili facto examine, confitemur omnia nobis occurrentia. Sufficit esse integram formaliter. Deus enim non plùs exigit, quàm possimus. Confessio materiali-

rialiter integra, dicitur integra physice, Formaliter integra, dicitur integra moraliter

19. Ad integritatem Confessionis necessarium est examen conscientiæ. Quare pœnitens circa peccata mortalia, tenetur tantam inquisitionem præmittere, quantam adhiberet in negotio arduo, seu, quanta judicio prudentis viri judicatur sufficiens ad omnia peccata in memoriam revocanda. Hæc inquisitio sufficit mediocris, & non requiritur summa, Bonac: ex Navarro & alijs. Qui pluribus negotijs distracti, qui parvæ memoriæ, qui diu non Confessi, magis tenentur conscientiam examinare.

Circumstantiæ peccatorum.

20. Circumstantia peccati est accidens quoddam actus humani peccaminosi, alia est speciem mutans, hoc est alterius speciei malitiam habens, v.g. circumstantia adulterij addita fornicationi, facit vt præter peccatum fornicationis, specie distincta malitia inveniatur in eodem

actu

actu libidinis. Alia est intra eandem speciem aggravans peccatum, Alia minuens, alia nec aggravans, nec minuens sed impertinens.

21. Clariùs explicando: circumstantia speciem mutans, tunc est, quando peccatum secundùm unam rationem contrariatur alij virtuti. v. g: dum furatur, peccat contra justitiam, si verò in Ecclesia, contra religionem.

Circumstantia aggravans tunc est, quando peccato accrescit nova ratio, absque eo, quòd pecans contra distinctam virtutem faciat, v: g: dum furatur 20, florenos, est circumstantia aggravans, eò quod peccato nova ratio modalis accrescat, sc: majoritas injustitiæ. Gangericus in annot. in Summulam Cajet: v. Confessio. Quódsi furans distinctis actibus prædictam quantitatem attingeret, non circumstantia, sed numerus foret in Confessione explicandus.

Numerus Circumstantiarum.

22. Septem sunt circumstantiæ. Quis, quid, ubi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando.

Per *ly quis*, denotatur peccans, complex, & in quem peccatur.

Per *ly quid*. denotatur damnum & scandalum ex peccato secutum.

Per *ly ubi*, denotatur circumstantia loci sacri. Scias, Sacrilegium in furto committi auferendo sacrum de sacro vel non sacrum de sacro, aut sacrum de non sacro. v. dicta in 2. Moral, dist: 60.

Per *ly quibus auxiliis*, denotantur instrumenta peccandi.

Per *ly cur*, denotatur circumstantia finis.

Per *ly quomodo*, denotatur circumstantia modi, v.g. si accepisti alienum vi.

Per *ly quando*, denotatur circumstantia temporis, v.g. festi, sed hæc secundùm communem sententiam non est necessariò explicanda.

Numerus peccatorum.

23. Numerus peccatorum mortalium distinctè in confessione explicandus. Trid: sess. 14. Can. 7. Non sufficit dicere *aliquoties*. Armilla & alij, Quòd si non pos-

possit haberi: exprimat pœnitens numerum vero similem addendo *plùs vel minùs*, quibus verbis satisfit pro aliquibus peccatis, quæ ultra numerum confessum postea veniunt in mentem. *Plús minusvè* extenduntur pro numeri cui adjunguntur, multitudine, quod arbitrio, prudentis relinquitur. Navarrus docuit in numero centum peccatorum *plùs* vel *minùs* extendi ad decem. & Mosc: docet in numero denario extendi ad duo.

24. Distinctio numerica peccatorum colligenda est, vel ex interruptione per notabile tempus; quod autem sit notabile tempus relinquitur judicio prudentis. vel ex interruptione per mutationem animi. vel ex consummatione totali actûs. Sunt enim in actibus humanis nonnulli, qui habent certum terminum in quo consummantur, vna v. g. copula maris & fœminæ, unum homicidium; hæc autem consummatio actûs, ita distingvit peccatum, ut licèt immediatè post aliud sequatur, plura sint peccata. Et sic, qui per noctem cum amasia dor-

mivit

mivit, tenetur numerum copularum, explicare:

Satisfactio.

25. Satisfactio Sacramentalis *est passio voluntaria pœnæ pro peccato, à Confessario imposita ad placandum Deum cum proposito eum ampliùs non offendendi.*

Tenetur autem Confessarius imponere culpis proportionatam satisfactionem juxta prudens arbitrium. Trid: Sess. 14. cap. 8. Dixi, *juxta prudens arbitrium.* Nam magis attendēda præsens pœnitentis dispositio, quàm culpæ præteritæ gravitas.

26. Opera externa, quæ imponi possunt in satisfactionem, sunt jejunium, oratio, & eleemosyna.

Iejunium comprehendit omnia opera pœnalia carnis, quales sunt mortificationes.

Oratio comprehendit omnia opera spiritualia, v. g. celebrationes Missarum, auditiones, & his similia.

Eleemosyna comprehendit omnia opera misericordiæ.

Implens pœnitentiam in mortali, satisfacit præcepto Confessarij, nec peccat mortaliter sic implendo. De la Cruz & Filliucius, relati in 2. Mor. dist 63.

Absolutio.

27. Absolutio à Censuris præmittatur absolutioni â peccatis. Si non constat incurrisse Censuram: præmittatur ad cautelam. *Si teneris aliquo vinculo.*

28. Scias: suspensionem non afficere, nisi Clericos. Quare si absolutio fertur in non Clericum, dicatur. *Si tineris aliquo vinculo Excommunicationis & Interdicti &c.* omittendo particulam, *suspensionis.*

29. Absolutio à peccatis est hæc. *Ego te absolvo à peccatis tuis, In Nomine Patris & Filij & Spiritûs S.*

30. In his tantùm consistit Essentialiter absolutio à peccatis: *Absolvo te* ita communiter D.D. Lytamen *à peccatis tuis* non omittatur. Idem de invocatione SS. Trinitatis.

31. Sensus verborum: *Ego absolvo te à peccatis tuis, hic est: ego tibi confero gratiam,* quam-

quantùm est ex se, remissivam peccatorum. Sic enim forma verificatur, licèt quis accedat contritus & justificatus.

Quæ servanda sunt in absolutione ab Excommunicatione, non tam pertinet ad Ordinandos, quàm ad pro Confessionibus approbandos. v. tamen dicta in 2. Mor: dist: 64.

De Ministro hujus Sacramenti.

32. Solús Sacerdos est Minister Sacramenti Pœnitentiæ : non tamen omnis, sed habens Iurisdictionem in hoc foro.

33. Iurisdictio, vt nunc accipitur, est potestas, quæ habetur in alios, ad ipsos gubernandos ac in regnum cœlorum dirigendos.

Alia est ordinaria, alia delegata. Ordinaria habetur ex vi officij. Talem habet Papa, Episcopus, Parochus, &c. Delegata, datur ab habente ordinariam. Talem habent Regulares.

De Reservatis.

34. Casus reservati alij sunt Papales, alij

alij Episcopales, alij reservati Prælatis Regularium, pro suis subditis. Papales, alij reservati in Bulla Cœnæ Domini, alij in alijs Bullis & decretis.

Episcopales reservati sunt triplicis generis. quidam de jure. quidam de consvetudine generali, hoc est, qui in omnibus Episcopatibus communiter reservantur, quidam de consvetudine particulari, sc: hujus vel illius Episcopatûs. Sed hæc magis ad Confessarios.

Conditiones Ministri Pœnitentiæ.

35. Conditiones Ministri Pœnitentiæ, quinqué numerantur.

Potestas.

36. Potestas, alia est Ordinis, alia jurisdictionis. Potestas Ordinis habetur ex Sacerdotio. Iurisdictionis, ex officio Pastoris, vel etiam ex commissione proprij Pastoris

Scientia.

37. Confessarius tanta debet pollere scientiâ, vt valeat de statu Pœnitentis judicare & discernere mortalia à venialibus, 2dò, vt valeat cognoscere circumstan-

ſtantias ſpeciem mutantes, & notabiliter aggravantes. 3tiò. quibus, annexa reſtitutio bonorum corporis, famæ, & honoris. 4tò. an peccatum reſervatum, an habens annexam Excommunicationem &c. & ſic tenetur ſcire caſus reſervatos, cenſuras, ſaltim communiores, & idem de irregularitatibus: 5tò quæ diſpoſitio neceſſaria in pœnitente. tandem quæ remedia contra peccata.

Prudentia:

38. Scire debet Confeſſarius quomodo ſe gerere debeat erga pœnitentem, modò enim ſvaviter, modò ſeverè & arguendo, modò inſtruendo, modò ad alia incitando.

Bonitas.

39. Ad bonitatem Confeſſarij pertinet ut ſit in gratia; aliâs exercendo officium Confeſſarij, ſacrilegium committeret. Item, ne ſit aliquâ cenſurâ innodatus,

Sigillum.

40. Sacerdos frangens ſigillum Con-

fessionis, triplex peccatum committit: Detractionis, infamando proximum. Infidelitatis, non servando secretum. Sacrilegij, faciendo contra reverentiam hujus Sacramenti. Gonet in Manuali Thomist: de Sacr: Poen.

Docet tamen Mosc. in Exam. approb. tit. 7. q. 10. nullam esse Censuram aut pœnam de facto præter peccatum mortale. vndè primò est pœna depositionis ferendæ. 2, Cogendus est talis Sacerdos, ut perpetuò ignominiosè peregrinetur, quæ, vt refert Opatovius de Pœn. disp. 13 q. 1, mutata est in reclusionem perpetuam, in monasterio. Sextam conditionem, ponit Mosc: sc: fortitudinem, quam explicat 3. p, Tyroc: c. 4.

De Clavibus Ecclesiæ.

41. Clavis Ecclesiæ non aliud est quam *potestas ligandi & solvendi quâ judex Ecclesiasticus dignos recipere, & indignos excludere debet à regno cælorum.* S. Th. q, 17. suppl: art: 2.

42. Duæ sunt claves in Ecclesia, una

Scien-

Scientiæ, quæ non consistit in habitu scientiæ, *sed in authoritate judicandi de dignitate aut indignitate pœnitentis*. 2dat *Potestatis*, quæ consistit in authoritate pronunciandi, vel non pronunciandi sententiam absolutionis. ex S. Th. l. c. a. 3.

Effectus Pœnitentiæ.

43. Ex Thomistis P. Labat tres numerat effectus Pœnitentiæ. 1. gratia remissiva mortalium, quò reducitur remissio pœnæ æternæ, remanente tamen reatu pœnæ temporalis; non tamen semper, si sit fervida contritio pœnitentis. 2. remissio venialium. 3. recuperatio virtutum, & meritorum mortificatorum.

Bonac: addit irrevocabilitatem peccatorum & obligationem Sigilli, Sed has Labat revocaret ad remissionem peccatorum.

De Indulgentia.

44. Indulgentia est *remissio pœnæ temporalis pro peccatis actualibus debitæ extra Sacramentum facta, ex thesauri Ecclesiastici dispensatione.*

Dicitur: *extra Sacramentum*, ad differentiam remissionis Sacramentalis, hæc enim fit per divinam liberalitatem, facta verò per indulgentiam, fit cum quadam compensatione, per quam de thesauro Ecclesiæ solvitur. Sam: de Lub: v. Indulgentia.

Nomine *thesauri* veniunt merita Christi D. Item intercessiones & satisfactiones Sanctorum. Hæ satisfactiones SS. debent superare peccata quondam à SS. facta.

Tantùm autem feci mentionem meritorum Christi D. Nam actiones Sanctorum quatenus meritoriæ non ingrediuntur thesaurum Ecclesiæ vt docet P. M. Labat in fine trac: de Pœn. cùm ut tales etiam ultra condignum prœmientur à Deo.

45. Indulgentia distingvitur à suffragio. Suffragium enim fit pro alio authoritate privatâ, applicando suam satisfactionem, vel applicando vt satisfaciat. Indulgentia verò fit authoritate publicâ. Nam dispensare Thesaurum Eccle-

siæ

siæ non convenit nisi Papæ, & cui concesserit.

46 Indulgentia plenaria distingvitur à Iubilæo sed accidentaliter, inquantùm Iubilæum addit potestatem à reservatis, & commutandi vota sed non omnia.

47. Plena verò plenior & plenissima distinctione nominis tantùm gaudent. Opat: d 4. q. 3. Et exagerationem denotant.

De Iubilæo.

48. Iubilæus seu Iubilæum est *Indulgentia plenaria, cum alijs gratijs in Brevi expressis; authoritate Apostolicâ concessa, his qui conditiones impleverint.*

49. Conditiones ad consequendum Iubilæum regulariter seu ordinariè sex numerantur. 1. Processio. 2. Oratio. 3. Iejunium. 4 Eleemosyna, 5. Confessio 6. Communio.

Tractatui Sacramenti Pœnit: annecti immediatè solet tractatus de Censuris vt facit Dignissimus P. Innocentius Le Masson Carthusianus. N. P. Labat & alij ideò sit.

DISTINCTIO VIII.

De CENSVRIS.

1. Censura est *pœna Ecclesiastica his vel illis Ecclesiæ bonis privans*. Iuxta Canonistas tres sunt Censuræ. Excommunicatio. Suspensio. Interdictum. His addit M. Soto, & communiter Theologi, ait De La Cruz in præsenti, irregularitatem, non in tota latitudine sed ut habet rationem pœnæ.

De Excommunicatione.

2. Excommunicatio est *est censura Ecclesiastica quâ homo Christianus communibus fidelium bonis privatur*. Fernandez p. 1. suæ Theologiæ c. 9. secutus Cardinalem Toletum.

3. Excommunicatio, alia major, alia minor. Major definitur à De La Cruz. *Est censura Ecclesiastica privans externâ communicatione fidelium, tam in civilibus quàm in divinis, & communibus orationibus & suffragijs*.

Minor: *Est censura Ecclesiastica privans passivâ Sacramentorum receptione*. 4.

4. Communia fidelium bona quibus excomm: major privat, sunt tria. Exterior conversatio, quæ in mutuo colloquio & convictu consistit. Sacramentorum participatio, Orationes & suffragia Ecclesiæ.

Effectus Excomm: Majoris.

5. In his quæ sequenti versu continentur prohibetur conversatio seu participatio cum excommunicato.

Os. Orare. Vale. Communio. Mensa negatur.

Per ly *Os* denotatur conversatio quovis modo v. g. verbo, signo, scripto. Per ly *Orare* denotatur, simul interesse divinis. Per ly *Vale* denotatur salutatio, honoris exhibitio. Per ly *Communio* denotatur contractus civilis. Per ly *Mensa*, denotatur vna mensa, vnus lectus, non tamen vnum cubiculum, si habitent vt alieni habitatores. Innoc: apud Fernandez de Excomm: ¶ 12. Hæc ergo prohibentur cum excommunicatis non toleratis: aliàs incurritur excommunicatio minor.

6. Sunt autem excommunicati non tolerati, notorij Clericorum percusso-res. Item nominatim denuntiati, hoc est per sententiam judicis declarati incurrisse excommunicationem.

Nullitas Excomm: Minoris.

7. Casus quibus licet conversari cum excomm: non tolerato sequentibus continentur.

Vtile, Lex, Humile, Res ignorata, Necesse. Per *Vtile* intelligitur omnis rationabilis & sufficiens vtilitas temporalis & spiritualis. Licet enim conversari cum excommunicato non tolerato, dando ei victum, consilium, imò & hæc recipere ab eo, etsi aliqua verba misceantur vrbanitatis causâ.

Per ly *Lex* intelligitur lex Matrimonij. Nam conjugibus concessa ad invicem conversatio, licèt vnus sit excommunicatus non toleratus.

Per *Humile*, intelliguntur subjecti, v.g. filij, servi, familiares, pupilli. Quid per ly *res ignorata & necesse* denotetur, ex terminis patet.

De

De Suspensione.

8. Suspensio est *censura Ecclesiastica privans vsu Ecclesiastici officij vel beneficij* Pro officio intellige tam officium Ordinis quam jurisdictionis, Pro beneficio intellige, tam beneficia curata quâm simplicia, atque etiam Dignitates & Canonicatus.

9. Tribus modis fit suspensio, seu vt alij loquntur tres sunt species suspensionis. Prima ab officio tantùm. 2. à beneficio tantùm. 3. ab vtroq;.

De Interdicto.

10. Interdictum est *censura Ecclesiastica privans aliquorum Sacramentorum ministratione & receptione, divinis officijs etiam audiendis, sepulturâ Ecclesiasticâ & ingressu Ecclesiæ.*

11. Triplex est interdictum. Locale. Personale. Locale & Personale simul. Termini sunt clari.

Cessatio à divinis.

12. Cessatio reducitur ad interdictum Est *simplex prohibitio, quâ Ministri Ecclesiæ*

pro-

prohibentur persolvere divina officia, ministrare aliqua Sacramenta, & sepelire laicos in loco sacro. Gab. à S. Vinc. v. *Cessatio.*

13. Differt ab interdicto, quia cessatio non est censura vt docet Opatovius: cùm non ponatur in pœnam, sed in signum gravissimi mæroris ab Ecclesia concepti propter gravissimam injuriam. v:g. si Clerus in se vel in suis bonis supra modum gravatur.

Alias differentias v. in Sent: Mor: L. 3. d. 19. Item ibidem & d. 18. v. alia in particulari.

De Irregularitate.

14. Irregularitas est *impedimentum jure Canonico introductum ad suscipiendos aut exercendos Ecclesiasticos Ordines.*

15. Alia est ex defectu, alia ex delicto. seu: alia est sine culpa, alia ex culpa. seu: alia est ob indecentiam, alia quæ etiam est ex culpa. Seu alia est pura inhabilitas, alia etiam pœna.

16. Irregularitas ex defectu est multiplex. Ex defectu corporis. Ex defectu

ani-

animæ, qualiter sunt irregulares illiterati. Ex defectu Sacramenti, qualis est irregularitas bigamiæ, in qua deficit repræsentatio Christi juncti Matrimonio cum vna sponsa Virgine Ecclesia. Ex defectu lenitatis, qualis est ex homicidio aut mutilatione. Sic dividit De La Cruz.

Ad irregularitatem ex defectu corporis reducitur ex defectu natalium, originis, bonæ famæ &c. v. dicta in Sent: & alibi.

17. Irregularitas ex delicto etiam provenit ex multiplici capite. Ex delicto causante infamiam. Inducente pœnitentiam publicam. Ex iteratione baptismi. Indebita Ordinum susceptione. Exercitio Ordinum tempore Censuræ. Exercitio Ordinis qui non habetur. Ex delicto hæresis. Tandem ex homicidio vel mutilatione injusta. Sic dividit Lezana irregularitatem ex delicto.

DISTIN-

DISTINCTIO IX.

De SACRAMENTO EXTREMÆ VNCTIONIS.

1. CОngruè hoc Sacramentum dicitur Extrema vnctio, quia vltimò eâ vngitur homo. Primò vngitur in Baptismo. 2. in Confirmatione. 3. in Sacerdotali ordinatione. Tandem in Extrema vnctione.

Definitio. Institutio. Necessitas.

2. Extrema vnctio est *Vnctio hominis infirmi, à Sacerdote in determinatis partibus corporis facta, oleo per Episcopum consecrato, sub præscripta verborum forma, ad salutem animæ, ac etiam corporis, si expedit divinitùs ordinata.*

3. Hoc Sacramentum Christus D. instituit & S. Iacobus promulgavit.

Probabile est, esse institutum unà cum Sacramento Pœnitentiæ, cùm sit hujus consummativum. Gonet in Manuali Thomist; § 1. De Extrema vnct.

Et

Et ſic quando Chriſtus D. Marci 6. miſit Apoſtolos, oleo vngere infirmos, hoc Sacramentum potiùs inſinuavit, & non inſtituit. Nam Apoſtoli nondum Sacerdotes hanc Vnctionem, etiam non baptizatis, conferebant.

4. De neceſſitate hujus Sacramenti, idem dic, ac de neceſſitate Confirmationis.

Materia, Forma, Miniſter.

Materia remota hujus Sacramenti eſt oleum olivarum ſimplex ab Epiſcopo benedictum: Proxima verò eſt vnctio.

Forma: *Per iſtam Sanctam vnctionem & ſuam pijſſimam miſericordiam indulgeat tibi Deus, quidquid deliquiſti per viſum; In Nomine Patris &c.*

Eadem forma in omnibus vnctionibus repetitur, mutato partium vngendarum nomine.

Nec per tot vnctiones & formas hoc Sacramentum multiplicatur. Quia hæ partiales vnctiones & formæ ordinantur ad vnum finem, ſc: ad tollendas reliquias peccatorum, quæ ex ſenſibus oriuntur.

5. Minister hujus Sacramenti }, est proprius Pastor, vel alius Sacerdos de illius licentia.

Subjectum.

6. Homo fidelis lethaliter infirmus, est capax hujus Vnctionis. *Infirmatur quis ex vobis &c.* Iacob. 5. Non tamen expectandum extremum periculum. Ministretur ergo hæc sacra Vnctio infirmis de quorum vita timetur, præ senio deficientibus, amentibus, lucida intervalla habentibus, & devotionem ad hoc Sacramentum tempore lucidi intervalli ostendentibus. Infirmis in phrenesim lapsis, si dum erant sanæ mentis, illud petierunt, nec Sacramenti irreverentia timetur. Imò secundùm Samuelem de Lublino, & Armillam, licèt antea non petijssent; modò sint personæ, bonæ vitæ, secùs, si vita sit notoriè mala.

Cæcis à nativitate, surdis &c. mutilatis: in partibus vicinis ministretur. quia licèt exteriùs per hæc non peccaverint, peccare tamen potuerunt per poten-

téntias interiores illis correſpondentes. Ex vulnere moritu is.

7. Hoc Sacramentum negari debet ſanis, conflictum, mare procelloſum ingredientibus, ad mortem damnatis, mulieribus in partu exiſtentibus, niſi ex morbo in periculo mortis verſentur. amentibus à nativitate, pueris rationis vſu carentibus, peccatoribus obſtinatis, mortuis: de quibus ſi dubitetur, detur ſub conditione.

Partes vngendæ.

8. Neceſſario vngendi ſunt quinquè ſenſus, tanquam quinquè peccandi radices. Aliquæ particulares Eccleſiæ etiam pedes propter greſſum, & renes propter concupiſcibilis ardorem vngunt. Sed renum vnctio in mulieribus pudoris gratia omittitur.

9. Obſerves: Sacerdotes nòn in palma, vbi Chriſmate ſunt vncti, ſed in exteriori manûs parte, vel infra palmam vngi debere: licèt abſolutè nihil referat in palmis vngi.

10 An vero inter partes vngendas necessariò sit servandus ordo, negandum est. Sed quòd utrumque organum sensûs ex præcepto sit vngendum, tenet Bonac. in præf. punc. 5. ex Naldo, vbi viget consvetudo.

11. In casu necessitatis, vnum oculum, aurem, manum, narem, & os, velociter sine forma Crucis vngere sufficit, & vnam formam dicere. *Per istam vnctionem, & suam pijssimam misericordiam indulgeat Tibi Deus, quidquid peccâsti per visum, auditum, gustum, odoratum & tactum.*

Iteratio.

12. In vna infirmitate, in qua infirmus nonnisi semel appropinquat morti, non debet hæc sacra Vnctio iterari. Sed si post Vnctionem in periculo mortis factam, à quo infirmus liberatur, elapso aliquo tempore arbitrio prudentis viri, in aliud periculum incidat, etsi plenè non convaluerit, potest iterum vngi.

Effectus.

13. Extremæ Vnctionis tres præsertim nume-

numerantur effectus. 1. est gratia tollens reliquias peccatorum: quæ sunt debilitas ad resistendum diaboli tentationibus, debilitas ad sustinenda mala, proclivitas ad malum. Hic effectus est primarius. 2. Est remissio peccatorum. 3. Sanitas corporis, quando expedit.

Præter hos sunt & alij, sc: diminutio pœnæ pro peccatis debitæ, protestatio decedentis, quòd in fide moriatur, spiritualis animæ hilaritas, devotionis excitatio, robur contra dæmonis insidias, tandem diabolicæ potestatis arctatio. Sed hi vltimi quatuor ad primum reducuntur.

DISTINCTIO X.

De SACR: ORDINIS.

1. CONgruè hoc Sacramentum dicitur Ordo, quia per illud in certo dignitatis Ecclesiasticæ gradu debitè collocamur,

Definitio, Institutio, Necessitas.

2. Ordo, est *Signaculum quoddam Ecclesiæ,*

sia, per quod spiritualis potestas traditur Ordinato. Mgr: in 4. dist: 24.

3. Institutus à Christo D. in vltima Cœna dicente: *Hoc facite in meam commemorationem.* Et licèt tunc præcipuè institutum Sacerdotium, attamen & alij Ordines instituti, vtpotè eminenter in Sacerdotio contenti, & ad hoc ordinati.

4. Est autem Ordo principaliter institutus ad communem Ecclesiæ vtilitatem, & ad aliorum salutem, in quos spiritualis potestas exercenda. Est necessarius simpliciter toti Ecclesiæ & non cuilibet in particulari.

Materia, Forma, Minister.

5. Materia remota Ordinis est res quæ Ordinando traditur. Proxima, est talis rei traditio. Forma, sunt verba ab Episcopo modo imperativo prolata, cum facultatis, quæ confertur, expressione.

6. Solus Episcopus est Ordinarius Sacramenti Ordinis Minister.

Conditiones.

7. 1. Confirmatio. 2. Prima tonsura.

ra. 3, Ætas legitima. 4. Intentio. 5. Morum probitas teſtimonialibus comprobata. 6. Dimiſſoriæ, ſi alibi ordinatur, etiam pro prima tonſura. 7. Vitæ bonitas, hoc eſt, eſſe in gratia, & ſic ſuppoſito mortali peccato, neceſſaria confeſſio vel ſaltim contritio pro exigentia caſuum. Nam ſi communicandum, neceſſaria confeſſio. 8. Scientia.

9. Temporum interſtitia. Et ſic Minoribus initiatus per annum expectet Subdiaconatum, & eadem interſtitia ſerventur inter alios Ordines.

10. Tempus, Conferantur ergo Ordines Sabathis quatuor Temporum, nec non Sabatho *Sitientes*, & Sabatho ſancto, tempore Miſſæ. Minores tamen conferri poſſunt diebus Dominicis & Feſtivis, dummodò Epiſcopus non videatur tenere generalem ordinationem. Sed prima Tonſura quolibet die conferri poteſt.

11. Locus, Qui in ordinatione ſolemni eſt Eccleſia. In privata, ſacellum, vel capella.

12. Titulus. Hic triplex eſt. Beneficij. Patrimonij. Paupertatis ſeu Profeſſionis in Religione approbata. &c.

13. Carere impedimentis de quibus mox.

Ætas.

8. Pro tribus Minoribus, ſeptem completi. Pro Acolythatu, duodecim completi. Pro Subdiaconatu vigeſimus ſecundus, pro Diaconatu vigeſimus tertius, pro Sacerdotio vigeſimus quintus, inchoati. Pro Epiſcopatu trigeſimus completus. In defectu ætatis ad ſacros Ordines ſolus Papa diſpenſat.

Si vltimus dies ætatis ſit inchoatus poteſt quis ordinari. Quia in favorabilibus dies inchoatus, habetur pro completo, *l, quâ ætate ff, de teſtam.*

Scientia.

9. Prima Tonſura non detur, niſi ſcienti rudimenta fidei, & niſi legere & ſcribere ſcienti. Item niſi intendat mundo renuntiare. Trid: ſeſſ: 23, c, 4. quoad omnes partes.

Mino-

Minores non dentur ei, qui saltem lingvam latinam non intelligit. Trid: l: c: 11. & addit. *Nemo ijs initietur, quem non scientiæ spes majoribus Ordinibus dignum ostendat,*

In Subdiaconos & Diaconos non ordinentur, qui literis & ijs, quæ ad Ordinem exercendum pertinet, non sunt instructi. Trid: c: 13. & addit *Sciant maximè decere, si saltem diebus Dominicis & solennibus, cùm altari ministraverint, sacram Communionem perceperint.* Per literas, intelligе divinas, quas v: g: Catechismus Romanus, & similes libri continent.

Sacerdotium denegetur non habenti scientiam, quâ populus necessaria ad salutem doceatur, eiq; Sacramenta administrentur. Trid. l. c: cap. 14.

Mortaliter peccant qui indigno confert Ordines, quia infideliter dona Dei dispensat, Ecclesiæ detrimentum facit, honorique Divino. S. Th. in suppl. q 36. a: 4. Hæc conditio ab alijs vocatur Examen.

Impedimenta.

10. Prohibentur promoveri ad Ordines. 1mò. ignoti. 2dò. bigami. 3tiò neophyti. 4tò. corpore vitiati. 5tò de thoro illegitimo nati. 6tò. servi. 7mò ad ratiocinia obligati ante factam rationem, v. g. tutores. 8vò homicidæ quàmvis justè occidant, v. g carnifex se vel alium mutilans. 9nò. hermaphroditi, etiamsi sexus virilis prævaleat, præcipuè, si res sit notoria. 10. omnes alii irregulares.

Numerus Ordinum.

11. Septem sunt Ordines. Ostiariatus. Exorcistatus. Lectoratus, Acolythatus. Subdiaconatus, Diaconatus Presbyteratus.

Hi vnum efficiunt Sacramentum Ordinis. Vnum inquam perfectione finis cùm omnes ad unum finem ordinentur.

Omnes ratione Sacramenti gaudent, cùm omnes secundùm S: Th: in 4. d. 24 a. 2. q. q. 1. 2. in O. charactere imprimant.

12. Isti Ordines differunt inter se; alii

enim

enim sunt Majores & Sacri, alij Minores, & non Sacri. Majores, quia majora illis incumbunt ministeria. & dicuntur Sacri, quia habentes tales Ordines possunt tangere res sacras. Obligantur ad castitatem & ad officium Divinum, vnde sunt Deo specialiter mancipati.

Minores verò dicuntur, quia minora illis incumbunt ministeria, nec habent annexa, votum castitatis & Officium Divinum.

13. Majores sunt: Subdiaconatus, Diaconatus, Presbyteratus. Minores, Ostiariatus. Lectoratus. Exorcistatus, Acolythatus,

Prima tonsura.

14. Prima tonsura non est, nisi, largo modo, Ordo, sed solùm dispositio ad Ordines. Multò minus Cantoratus, cùm non habeat specialem respectum ad Eucharistiam.

Imò nec Episcopatus est propriè Ordo, sed Ordinis eminentia & extensio. S. Th. in 4. d: 24. q. 3. art: 2. in O. & in Suppl: q. 40. a. 5. Vide dicta in 4 Sent:

Thomist. d: 51. Idem docetur de Papatu à fortiori, nec Archiepiſcopatus, Primatus, Metropolitatus, Patriarchatus, Cardinalatus, eſt Ordo.

15. Definitur Tonſura: *Eſt profeſſio quædam vitæ ſpiritualis, per quam homo numeratur in Clerum, & fit capax beneficij Eccleſiaſtici, aliorumq; privilegiorum.*

16. Dicitur, Prima Tonſura, quia ante omnes Ordines primò conferri ſolet. Qui illam ſuſcipit, appellatur Clericus.

17. Sic confertur: Tondentur capilli in ſummitate capitis admodum Coronæ, quæ ſignificat perfectionem vitæ, & quilibet dum tondetur, dicit: *Deus pars hæreditatis meæ, & calicis mei, tu es qui reſtitues, hæreditatem meam mihi.* Cath: Rom.

18. Tondentur capilli ad ſignificandum, quòd ſicut capilli, qui ſunt pars corporis ſupervacanea, tondentur, ita anima Clerici debet contemnere res externas & eſſe vacua curis humanis. Cath: Rom: de Sacr: Ord:

19. S. Petrus dicitur primam tonſu-

ram primò instituisse in memoriam Coronæ spineæ impositæ Capiti Christi: Cath: Rom: ibid.

Ostiariatus.

20. Est *Spiritualis potestas, per quam ordinatus in Ostiarium, potest dignos recipere,* & indignos, ab introitu templi repellere, ad Eucharistiæ Sacramentum recipiendum.

Ejus materia remota, claves Ecclesiæ; proxima, earum ab Episcopo traditio, cum quibus ab Archidiacono, aut ab alio vicem gerente deducitur ad claudendam & aperiendam januam Ecclesiæ. Aliqui pro materia addunt cymbalum. Forma verò: verba Episcopi, in quorum prolatione & clavium traditione character imprimitur.

Lectoratus.

21. Est *spiritualis potestas, quâ ordinatus in in Lectorem potest prophetias in Ecclesia legere.* Ejus materia remota liber prophetiarum, proxima, traditio, Forma, verba Episcopi, in quorum prolatione & materiæ

riæ traditione character imprimitur,

Exorcistatus.

22. Est *spiritualis potestas, quâ ordinatus in Exorcistam potest dæmonem expellere, ne quempiam ab Eucharistiæ sumptione impediat.* Ejus materia remota liber exorcismorum. Forma, verba Episcopi, in quorum prolatione & materiæ traditione character imprimitur.

Acolythatus.

23. Est *Spiritualis potestas quâ ordinatus in Acolythum potest ad altare vrceolos cum vino & aqua, ac candelas deferre.* Ejus materia remota saltem vnus vrceolus, & candelabrum cum candela extincta Proxima horum traditio. Forma, verba Episcopi. Character imprimitur in traditione vrceoli secundùm S. Th. in Suppl. 3. p: q: 38. art. 5. ad 6, cùm iste actus sit principalior, & immediatius ad Eucharistiam ordinatus: fit enim præparatio materiæ. In candelabri traditione, vtpote actu secundario, character potiùs extenditur quam imprimitur. Et licèt

Aco-

Acolythus à candelabri ministerio denominetur, non ideo fit quia principalius sed notius.

Subdiaconatus.

24. Est *spiritualis potestas quâ ordinatus in Subdiaconum potest calicem cum pane & vino ad conficiendam à Sacerdote Eucharistiam præparare.* Ejus materia calix vacuus. cum patena vacua. Proxima, horum ab Episcopo traditio. Forma, verba Episcopi, in quorum prolatione & materiæ traditione character imprimitur.

Opatovius de Sacr: Ord: præter assignatam materiam proximam, assignat traditionem libri Epistolarum: Sed Gab: à S. Vinc: hanc dicit esse complementum & partem integralem ad significandum actum secundarium.

Hæc servantur in collatione Subdiaconatûs.

25. Primò examinatur quoad scientiam & alia requisita. 2. datur illi titulus, vel beneficij vel Patrimonij, vt habeat vnde vivat. Si verò ante ordinationem

fecerit pactum de non petendo, vel restituendo postquam ordinatus fuerit, id quod illi pro titulo datum, peccat graviter, vtpote in gravi materia decipiens Episcopum & incurrit suspensionem. v. De La Cruz de susp: n: 15. Si durante suspensione exercet Ordinem susceptum, incurrit irregularitatem à solo Papa dispensabilem. Si casus occultus, Episcopus dispensat. Nav: in Man: c: 27. Tertiò paratur cum alba, cingulo & manipulo. Quorum significatio in sequentibus explicabitur. Hæc alijs ordinibus sacris applicanda.

Diaconatus.

26. Est *Spiritualis potestas quâ ordinatus in Diaconum potest Evangelium solemniter in Ecclesia canere.* Materia remota liber Evangeliorum, proxima ejusdem traditio. Excepto Sacerdotio, sufficit materiam tradere per Archidiaconum. Sà v. Ordo n: 6. Forma sunt verba Episcopi in quorum prolatione, & materiæ traditione character imprimitur.

Opat:

Opat: de Sacr: Ord: disp: 1. q: 4. præter traditionem libri Evangeliorum assignat pro materia proxima manuum impositionem. Sed Gab: à S. Vinc: pro perfectione & complemento.

Tempore tamen Apostolorum materia erat manuum impositio, & modò est apud Græcos. Unde ad similes difficultates dicendum est materiam à Christo D. in genere: in specie verò ab Ecclesia determinatam. v. Gonet in Manuali Thomistarum de Sacr: Ord: c: 3.

Presbyteratus.

27. Presbyter ex Græco idem dicit quod Senior, non tantùm spectando ætatem sed & morum gravitatem, prudentiam & doctrinam.

Attendendo rem, Presbyter est *qui habet potestatem conficiendi corpus & sangvinem Christi D:* Quia Presbyteratus definitur: *Spiritualis potestas quâ Ordinatus in Presbyterum, corpus & sangvinem Christi D: conficit.* Ejus materia remota est calix cum vino & patena cum hostia. Proxima horum

traditio. Forma. *Accipe potestatem offerendi Sacrificium Deo, Missasq; celebrandi in Nomine Domini.* In hujus prolatione & materiæ traditione character imprimitur.

28. Institutus à Christo D. in ultima cœna, panem & vinum in corpus & sangvinem convertente. Et tunc instituti alij Ordines, vtpote in Sacerdotio eminenter contenti, non recurrendo ad alias difficultates quando instituti.

Officia Ordinum.

29. Officium Ostiarij est januam Ecclesiæ aperire & claudere. 2. cymbalum tempore Sacrificij pulsare. 3. excludere ab Ecclesia indignos. Tales sunt infideles, hæretici, excommunicati, interdicti; 4. admittere dignos. 5. Missæ assistere, ne quis proprius quàm par est ad altare accedat. 6. cohibere strepitus, clamores, & alia, quæ celebrantem turbant:&c

Officium Lectoris.

30. Est prophetias in Ecclesia legere. Catechismus Rom: dicit, etiam lectiones ex novo testamento annunciare: sed

hic actus secundarius. Nam materia hujus Ordinis est liber Prophetiarum.

Refertur ab Opat: Lectorem aliquando legisse Evangelium supra pulpitum: quod intellige extra Missam & dum nocturnum officium peragitur.

Adverte. Dum dicitur, officium Lectoris esse prædicare, intelligè, recitativè, legendo publicè Prophetarum libros.

2: Officium Lectoris est catechumenos fidei rudimenta docere.

Cave, ne in Minoribus existens, panes & novos fructus benedicas: hoc enim Lectori jam non committitur.

Officium Exorcistæ.

31 Est nomen Domini super energumenos, hoc est, ab immundis spiritibus obsessos, invocare &c.

Officium Acolythi:

32. Est cereos deportare, dum Evangelium legitur, offerturq; sacrificium. 2do. Subdiacono vrceolos cum vino & aqua ad Eucharistiam conficiendam præparare.

Officium Subdiaconi.

33. Eſt, 1. Panem & vinum in ſacris vaſis, Diacono, ut Sacerdoti offerat, præparare ac miniſtrare. 2. Epiſtolam in Miſſa ſolenni cantare. 3. Palas & Corporalia abluere. 4. Crucem in Proceſſionibus deferre, &c.

Officium Diaconi.

34. Eſt, Epiſcopum ſequi concionantem. 2. Miniſtrare ad altare. 3. Solenniter baptizare ex commiſſione Parochi, ſed in neceſſitate. 4. prædicare, ſaltim per modum catechizantis. 5. in Miſſa ſolenni Evangelium cantare, & in Matutino Homiliam recitare, &c.

Officium Sacerdotis.

35. Eſt, 1. offerre Miſſæ Sacrificium, quâ ratione dicitur, ſacra faciens. Huc revocatur preces pro populo ad Deum fundere, & eſſe Mediatorem inter Deum & hominem. 2. benedicere, quâ ratione, dicitur ſacrans. 3. præeſſe, quâ ratione dicitur præſul, vel etiam ſacer Dux inter perſonas conſecratas. 4. prædica-

re,

re, quâ ratione dicitur, sacra docens. 5. Sacramenta conficere & ministrare, quâ ratione Sacerdos, dicitur, sacra dans. Vnde in Pontificali hæc assignantur. Offerre, benedicere, præesse, baptizare (quo revoca alia Sacramenta) & prædicare.

Plura de his videbis apud Opatovium de Sacram: Ordinis.

36. Secundùm aliquos, ait Gab. à S. Vinc: v. Ordo, officium Diaconi & Subdiaconi præstari possunt ab existente in Minoribus, sine stola tamen & manipulo, aliàs esset irregularitas ex delicto. Qui verò nullis ordinibus initiatus, præfata officia nullo modo exercere valet, refert idem Doctor.

Onera Sacrorum Ordinum.

37. Qui in sacris Ordinibus constituti speciali obligatione tenentur ad castitatem, suntque sacrilegi per violationem ejusdem. Præterea tenentur sub p: mortali ad dicendas horas canonicas.

38. Occasione hujus, scias quatuor

esse

esse genera Personarum obligatarum ad horas Canonicas. In Sacris Ordinibus constituti. Beneficiati. Professi choro addicti & Moniales.

Effectus Ordinum.

39. Duo præsertim numerantur, sc. augmentum gratiæ & character.

Ritus Ordinum.

40. Hi sunt. 1. Ordines non conferantur post prandium. 2. Sacri non dentur sine Missa 3. dentur in Ecclesia Episcopali nisi aliter Episcopus ordinaverit. 4. cum debitis vestibus. Minoribus initiandi cum superpelliceo accedant. In Subdiaconum ordinandus, cum amictu, alba, cingulo, manipulo & Dalmatica accedat. In Diaconum præter hæc, cum stola. In Sacerdotem cum his, insuper cum casula, omissa Dalmatica, accedat.

Significatio vestium in Sacris constitutorum.

41. *Amictus* significat velum, quo Christi facies in domo Caiphæ velata fuit à Ministris dicentibus: *prophetiza nobis Christe, quis te percussit.* *Alba*

Alba significat vestem albam, quâ Herodes Regem gloriæ Christum induit irrisoriè.

Cingulum quo alba comprimitur significat primum ligamen, quo Iudæi, Christum comprehendentes ligarunt.

Manipulus significat secundum ligamen, quo Christus D. flagellandus, ad columnam ligatus fuit,

Stola significat tertium ligamen Christi, quo, ad crucifigendum ductus, ligatus fuit.

Casula seu *Planeta*, significat purpuram, quâ Christus ducendus in montem Calvariæ crucifigendus, in domo Pilati indutus fuit. Vel etiam Crucem, quæ in humeros ejus imposita fuit, P. M. Camillus in Cæremoniali Missalis O. N.

Alia significatio ex S. Thoma.

42. *Amictus* significat fortitudinem ad divina. *Alba*: puritatem. *Cingulum* repressionem carnis.

Subdiaconus habet *Manipulum* in sinistra quasi sudarium ad extergendum vul-

tum, quo significatur extersio minimarum culparum (significat etiam *manipulus* fructum bonorum operum.)

Diacono additur *Stola* significans applicationem ad ministerium in ipsis Sacramentis.

Dalmatica vestis larga significat largam Sacramenti dispensationem. Ipse enim sangvinem dispensat (sed hoc jam non est in vsu) in dispensatione autem largitas requiritur.

Stola in vtroque humero Sacerdotis, plenam potestatẽ dispensandi Sacramẽta.

Casula: Charitatem quia conficit Sacramentum charitatis sc: Eucharistiæ, Ita S. Th: in supplem: 3. p: q, 40. a: 7. excepta vtraque parenthesi.

Significatio vestium Episcopalium.

43. Episcopis adduntur novem ornamenta super Sacerdotes, quæ sunt *caligæ*, *sandalia*, *succinctorium*, *tunica*, *dalmatica*, *mitra*, *chirotheca*, *annulus*, *baculus*, quia novem sunt quæ ipsi supra Sacerdotes possunt, sc: *Clericos ordinare*, *Virgines benedicere*

cere, Basilicas dedicare, Clericos deponere, Synodos celebrare, Chrisma conficere vestes & vasa consecrare.

Vel per *caligas* significatur rectitudo gressuum.

Per *sandalia*, quæ pedes tegunt, contemptus terrenorum.

Per *succinctorium* quo stola ligatur cum alba, amor honestatis.

Per *tunicam* perseverantia, quia Ioseph dicitur tunicam talarem habuisse, quasi descendentem vsque ad talos, per quos significatur extremitas vitæ.

Per *Dalmaticam* largitas in operibus misericordiæ.

Per *Chirothecas* cautela. Per *Mitram* scientia vtriusque testamenti, vnde & duo cornua habet.

Per *baculum* cura pastoralis, quâ debet colligere vagos, quos significat curvitas in capite baculi, sustentare infirmos, quod ipse stipes signat baculi. Sed pungere lentos, quod significat stimulus in pede baculi. vnde versus.

Collige, sustenta, stimula, vaga, morbida, lenta.

Per

Per *annulum* Sacramenta fidei, quâ Ecclesia desponsatur Christo. Episcopi enim sunt in Ecclesia loco Christi.

Sed vlteriùs.

Archiepiscopi pallium habent, signum privilegiatæ potestatis, significat enim torquem auream quam solebant legitimè certantes accipere. Hæc S. Th. in terminis loco cit.

DISTINCTIO XI.

De MATRIMONIO.

DEFINITIO & INSTITVTIO.

1. PRæambula Matrimonij sunt Sponsalia, quæ sunt *mutua futurarum nuptiarum promissio.* S. Th: in Suppl: q: 43. a: 1. Matrimonium verò secundùm rationem contractûs naturalis consideratum est *legitima conjunctio maris & fœminæ in vsum conjugij, individuam vitæ consvetudinem retinens,* Labat de Matrim. dub: 1. § 2.

Sed in ratione Sacramenti consideratum, est *novæ legis Sacramentum à Christo*

D.

D. *institutum causativum gratiæ vnitivæ.* N. P. Salazar.

Gratia enim quæ in hoc Sacramento datur, significatur per modum vinculi & conjunctionis & ordinatur ad mutuam supportationem. Item, ad honestam procreationem & educationem prolis. Mosc: in Exam. approb, tit: 1 q, 5. Nec solùm in hoc Sacramẽto significatur gratia conjungens conjuges adinvicem, sed etiam significatur minùs principaliter vnio Verbi cum humanitate, & conjunctio Christi cum Ecclesia.

2. Iuxta varietatem temporum est variè institutum matrimonium. In statu innocentiæ, est institutum in officium naturæ, ad propagandam speciem humanam. In statu naturæ lapsæ, ultra hoc, in remedium concupiscentiæ. In lege Gratiæ à Christo D. in ratione Sacramenti. S. Th: in Suppl: q, 42. a, 2 Institutum inquam, sive Ioan: 2. in Nuptijs. vel Matth: 19. dicendo: *Quod Deus conjunxit homo non separet.*

Differentia inter Sponsalia & Matrimonium.

Diffe-

3. Differunt in hoc, quod Matrimonium sit indissolubile, & non possit contrahi, nisi post annos pubertatis vtriusq; Sponsalia verò multis casibus solvuntur, & statim post septennium contrahi possunt.

Materia & Forma.

4. Materia remota, sunt ipsi contrahentes, vel corpora ipsorum.

Vtriusque conjugis consensus mutuò per verba, vel per nutus, expressus, est materia proxima, & forma hujus Sacramenti, sub diversa tamen ratione. Quatenus enim consensus coujugum habet rationem traditionis, est materia, quatenus habet rationem acceptationis, est forma. Sumitur ex D: Th: in Suppl: q: 42. a, 1. ad 1. & 2.

Et sic verba Sacerdotis, *Ego vos conjungo*, non sunt forma hujus Sacramenti. Horum verborum non est sensus, *Ego vos conjungo*, aliàs non conjunctos, sed confirmo, & benedico vestram conjunctionem. vel, ego vos conjũgo in facie Ecclesiæ, vt pro veris conjugibus coram hominibus

sitis

sitis, De la Cruz, de Matrim, q: 1. n: 1.

Minister.

5. Minister Essentialis Matrimonij, sunt ipsi contrahentes: cùm ipsi tantùm ponant formam, vt patet ex Concil: Florent: in Decreto Vnionis Armenorum. Sacerdos enim tantùm est Minister accidentalis, aliàs Matrimonia clandestina non fuissent valida ante Concilium Trid. quod est contra Sess. 24. c. 1.

Bona Matrimonij.

6. Sunt, Fides, proles, Sacramentum. Fides, ne cum alijs conjuges misceantur. Proles, vt Christianè educetur, Sacramentum, vt Matrimonium non separetur

Finis Matrimonij.

7. Est, 1. propagatio speciei, & conservatio individuorum, 2. remedium concupiscentiæ, 3. commoditas obsequij vtriusque ad invicem.

Effectus.

8. Sacramenti Matrimonij, est Gratia

vni-

vnitiva, hoc est, gratia sanctificans, vt importat mutuam concordiam. decentem vsum Matrimonij moderando carnis concupiscentiam, familiæ prudentem gubernationem, Christianam prolis educationem, rerum domesticarum diligentem curam. dispositionem, & fidelem dispensationem: Mosc. 2 p. Tyroc: artis Pœnit: §: 4. n: 25.

Banna.

9. *Antequam Matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus festis in Ecclesia inter Missarum solennia, publicè denuntietur, inter quos Matrimonium contrahendum.* Trid: Sess, 24. cap. 1.

Hæc faciant coniuges, vt rectè suscipiant hoc Sacramentum.

10. 1. Careant impedimento, præcipuè dirimente. 2. Careant peccato mortali aliàs peccarent mortaliter sacrilegè. 3. Confiteantur & communicent. Sed hoc consilium. 4. devotè & reverenter accedant. 5. habeant rectam intentionem,

nem, & non contrahant libidinis causâ.

In celebratione Matrimonii hæc facienda.

11. 1. Contrahant in facie Ecclesiæ; 2. coram proprio Parocho, vel alio Sacerdote de Parochi seu Ordinarij licentia. 3. adsint saltim duo testes. 4. interroget Parochus contrahentes, an velint contrahere Matrimonium de præsenti, & notificetur de illorum mutuo consensu. 5. Parochus dicat hæc: *Ego vos conjungo in Matrimonium, In Nomine Patris &c,*

Post Matrimonium.

12. Parochus in libro ad hoc deputato nomina Conjugum, testium, diem, & locum contracti Matrimonij describat, & librum apud se diligenter custodiat.

Impedimenta impedientia tantùm.

13. Impedimenta Matrimonij duplicia sunt: alia tantùm impediunt, nè licitè contrahatur Matrimonium, validum tamen est. Alia, contractum dirimunt, tanquam invalidum,

14. Impedimenta tantùm impedientia sunt quinque: votum, interdictum, sponsalia, catechismus, & crimen.

15. Crimen est multiplex, quo commissio, non licet ducere vxorem. 1. occisio vxoris adulteræ propriâ authoritate facta. 2. Presbytericidium, per judicem declaratum. 3. Matrimonium cum Moniali scienter contractum. 4. susceptio proprij filij in Baptismo aut Confirmatione malo animo, vt scilicet contrahat cognationem cum propria vxore. 5. publica pœnitentia. Sed hæc, jam non est in vsu. 6. raptus alienæ sponsæ. Sed hoc, post Trid: est etiam dirimens secundùm dicenda in sequentibus. 7. incestus cum propria affine, vel etiam cum consangvinea. Sed hoc secundum negat D. Th: & alij apud de la Cruz, q: 4. n, 1 de Mat. Hoc impedimentum criminis, juxta Sanchez, Ledesma, & alios apud Bonac: de Matr: qu: 3. punct: 14. n. 21. non inducit mortale, etsi dispensatio non petatur.

16. Si quis dispensationem desiderat

adeat

adeat Episcopum, qui in omnibus tantùm impedientibus impedimentis dispensat, excepto voto castitatis perpetuæ & Religionis. Candelabrum aureum de Matrimonio, ex D: Antonino & Palud.

17. Nomine voti intelligitur votum simplex Religionis aut castitatis, vel votum non nubendi.

18. Nomine Interdicti venit prohibitio, quâ certo anni tempore interdicitur Matrimonium ab Ecclesia. Item si ab Ordinario loci, aut Curato interdicitur contrahere Matrimonium, donec constet non esse impedimentum, aut aliam ob causam.

19. Tempus Interdicti incipit à media nocte præcedente primam Dominicam Adventûs, usq; ad Festum Epiphaniæ, & â media nocte ante Feriam quartam Cinerum usq; ad Dominicam in Albis inclusivè, Trid: sess. 24. c: 10.

Interdicitur autem hoc tempore solennitas nuptiarum, v: g: accipere benedictionem in Ecclesia, aut convivium solenniter celebrare, & contra faciens

peccat mortaliter, quia in re gravi transgreditur præceptum Ecclesiæ. Bonac: loc. n: 4. cum alijs Doctoribus.

Non interdicuntur hoc tempore sponsalia. Item, non prohibetur contractus Matrimonij & consummatio atq; Bannorum publicatio: dum modò nullæ adhibeantur nuptiales solennitates. Item, non prohibetur privatim traducere tempore Interdicti sponsam in domum sponsi.

20. Impedimentum sponsaliorum, vt dum quis contraxit cum aliqua de futuro, non potest cum alia contrahere de præsenti.

21. Impedimentum Catechismi est, dum quis susceptor fuit in Catechismo tantùm & non in Baptismo & Confirmatione, v: g: tenendo baptizandum, & respondendo ejus nomine Ministro interroganti, an credat, an renunciet diabolo? &c.

Impedimenta dirimentia.

22. *Error, conditio, votum, cognatio, crimen, Cultûs disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,*

Si

Si sis affinis, si fortè coire nequibis,
Si Parochi, & duplicis desit præsentia testis,
Raptaq; sit mulier, nec parti reddita tutæ.
Hæc facienda vetant connubia, facta retractant.

Error Personæ

23. Tunc est, si quis putat contrahere cum Catharina, & contrahit cum Agnete &c.

Conditio.

Quando liber ducit servam, putans esse liberam, & è contra.

Votum Solenne.

Quale communiter est Religiosorum.

Cognatio.

Quæ est triplex, spiritualis, legalis & naturalis.

Crimen.

Est quadruplex, 1. Si adulteri sibi invicem promiserunt de Matrimonio contrahendo, post mortem alterius conjugis. 2. Si vir & fœmina convenerunt ad occidendum conjugem, vt inter se contrahant, & defacto occidunt: oritur inter eos impedimentum dirimens etiam

nullo præmisso adulterio: 3. Si vnus conjugum occidat alterum conjugem animo contrahendi Matrimonium, etiam eo nesciente, cum quo intendit contrahere, dummodò interveniat adulterium cognitum ab ipsis adulteris. 4. Si adulteri contraxerunt vivente innocente, dummodò vterq; adulter sciat alterum conjugem esse superstitem. Et sufficit adulterium subsecutum, vt docet Armilla v. Matrimonium. n: 33. & Bonac. de Matr: q. 3. punct. 6. n. 8.

Cultûs disparitas.

Vt si fidelis contrahat cum infideli, id est, cum non baptizata.

Vis,

Quando quis cogitur ad contrahendum Matrimonium per metum v: g. mortis, vel notabilis verberationis: & si tunc interiùs consentiat. Nam aliàs hoc impedimentum non esset juris Ecclesiastici, sed naturalis: cùm defectus consensûs seu intentionis, ex se verum contractum destruat. Scias; in fœmina minor metus requiritur.

Ordo ſacer.

v. g. Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus.

Ligamen.

Id eſt, qui Matrimonio rato licèt non conſummato junctus eſt, non poteſt contrahere cum alia, niſi poſt mortem prioris.

Publica honeſtas,

Ex Sponſalibus de futuro oritur. vt ſi quis deſpondeat puellam, licèt eam carnaliter non cognoverit, nullus ex conſangvinitate ejus poteſt eam ducere; nec ipſe aliquam de conſangvinitate ſponſæ. Hæc propinquitas tantùm extenditur ad primum gradum.

Affinitas.

Id eſt, cognatio quædam ex copula carnali procedens. Quando enim duo habent copulam, tunc conſangvinei redduntur illis affines. Conſurgit autem affinitas non ſolùm ex copula licita Matrimonij, ſed etiam ex copula illicita. Et quidem ex copula licita ad quartum gradum,

dum, ex illicita ad secundum gradum inclusivè.

Impotentia cöeundi.

Matrimonium clandestinum.

Hoc est, in absentia Parochi, & duorum testium contractum, est illicitum, & novo jure Tridentini, nullum.

Raptus.

Inter raptorem & raptam, quamdiu rapta est, in potestate raptoris, non potest esse Matrimonium. Et raptor auxiliantes, consulentes, faventes, excommunicantur, manent perpetuò infames. Quòdsi sint Clerici de proprio gradu decidant & tenetur raptor, raptam decenter arbitrio Iudicis dotare, sive eam in vxorem ducat cessante raptu & libertati restituendo, sive non. Trid: sess, 24. cap: 6.

Nota, raptum tunc propriè committi, quando mulier vi rapitur ad Matrimonium, non verò si rapiatur ob aliam causam, etiamsi rapiatur causâ libidinis, Sanchez, Et declaravit Sacra Congrega-

gregatio, quam insinuat Summa Dianæ, v. *Impedimenta Matrimonij*. n. 22.

Hæc duo Opuscula, scilicet, de decem Dei Præceptis, & Sacramentis, desumpta sunt ex Opusculis Sententiarum Moralium proprio labore compositarum.

Hæc subsint infallibili judicio
S. Matris Ecclesiæ.

Errata sic corrige.

christallus.	crystallus. 27.
De fidleibus	De fidelibus, 30.
maximè	maximè 45.
non au dicitur	non autem dicitur. 47
venereris	venereis. 55.
apeenda	aperienda. 81.
Præcipatio	Præcipitatio. 84.
alinâ	alienâ. 88.
Abgaro	Abagaro. 109.
arreptios	arreptitios, 117.
spaiula	spatula. 118.
imbita	imbibita. 123.
traditur tempora-lis	traditur res tempora-lis 142.
judicijs	indicijs, 152.
de	die 154.
principium	principum 156.
baptizo	baptizato 185.
verbus	versibus. 190.
fallus	fassus 191.
pertinet	pertinent. 241.
a. 2. q. q. 1. 2.	q. 1. a. 2. q, 2. 242.
peccant	peccat. 241.
proprius	propius. 250.

Cætera corrigat benevolus Lector.

Programma
Scriptus Latinus
Anagrammata
Miride Secretus Casus
Miserere [illegible]